د پوهني وزارت

د تعليمي نصاب د پراختيا، د ښوونکو د روزنې او د ساينس د مرکز معينيت
د تعليمي نصاب د پراختيا او درسي کتابونو د تأليف لوی رياست

د ښوونکي کتاب
د تفسير شريف
د تدريس لارښود

يوولسم ټولگی

Ketabton.com

د چاپ کال: ۱۳۹۲ هـ ش.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پوهنې وزارت
د تعليمي نصاب د پراختيا، د ښوونکو د
روزنې او د ساينس د مرکز معينيت
د تعليمي نصاب د پراختيا او درسي
کتابونو د تاليف لوی رياست

د ښوونکي کتاب

د تفسير د تدريس لارښود

يوولسم ټولګی

د چاپ کال: ۱۳۹۲ هـــ. ش.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ليکوالان:

- سخي جان "احمدزی"
- ګل آقا "شايق"

علمي او مسلکي ايډيټ:

- شير علي همت

د ژبې ايډيټ:

- محمد قدوس زکوخيل

ديني ،سياسي او فرهنګي کميټه:

- محمد آصف کوچی

د څارنې کميټه:

- دکتور اسدالله محقق د تعليمي نصاب، د ښوونکو د روزنې او د ساينس مرکز معين
- دکتور شير علي ظريفي د تعليمي نصاب د پراختيا د پروژې مسؤول
- د سرمؤلف مرستيال عبدالظاهر ګلستاني د تعليمي نصاب د پراختيا او درسي کتابونو د تاليف لوی رئيس.

طرح او ډيزاين:

- حميد الله غفاری
- محمد مصعب نائل

د چاپ د سمون چارې: محمد کبير حقمل د پوهنې وزارت د نشراتو او اطلاعاتو رئيس

(c) ketabton.com: The Digital Library

بسم الله الرحمن الرحیم

(c) ketabton.com: The Digital Library

ملي سرود

دا وطن افغانستان دی — دا عزت د هر افغان دی

کور د سولې کور د تورې — هر بچی یې قهرمان دی

دا وطن د ټولو کور دی — د بلوڅو د ازبکو

د پښتون او هزاره وو — د ترکمنو د تاجکو

ورسره عرب، ګوجر دي — پامیریان، نورستانیان

براهوي دي، قزلباش دي — هم ایماق، هم پشه یان

دا هیواد به تل ځلیږي — لکه لمر پر شنه آسمان

په سینه کې د آسیا به — لکه زړه وي جاویدان

نوم د حق مودی رهبر — وایو الله اکبر وایو الله اکبر

(c) ketabton.com: The Digital Library

بسم الله الرحمن الرحيم

د پوهنې د وزیر پیغام

گرانو استادانو او ښوونکو،

ښوونه او روزنه د هر هېواد د پراختیا او پرمختگ بنسټ جوړوي. تعلیمي نصاب د ښوونې او روزنې مهم توکي دي چې د علمي پرمختگ او ټولنې د اړتیاوو له مخې چمتوکیږي. څرگنده ده چې علمي پرمختگ او ټولنیزې اړتیاوې تل د بدلون په حال کې وي. له دې امله لازمه ده چې تعلیمي نصاب هم د وخت له غوښتنوسره سم علمي او رغنده پراختیا ومومي. البته نه ښایي چې تعلیمي نصاب د سیاسي بدلونونو او د اشخاصو د نظریو او هیلو تابع شي.

د ښوونکی د لارښود دا کتاب چې نن ستاسو په لاس کې دی، پر همدې بنسټ چمتو اوترتیب شوی دی. د تدریس د نویو میتودونو له مخې فعالیتونه او معلوماتي مواد په کې ورزیات شوي دي چې په ډاډ سره به د زده‌کړې په بهیر کې د زده‌کوونکو د فعال ساتلو لپاره گټور او اغېزمن وي.

هیله من یم د دې کتاب منځپانگه، چې د فعالې زده‌کړې د میتودونو د کارولو له لارې تالیف او چمتو شوې، ستاسو درنو استادانو د گټې وړ وگرځي. له فرصت څخه په استفادې د زده‌کوونکو له میندو او پلرونو څخه غوښتنه کیږي چې د خپلو لوڼو او زامنو په باکیفیته ښوونه او روزنه کې پرله پسې مرسته وکړي څو په دې توگه د پوهنې د نظام موخې او هیلې ترسره شي او ځوان نسل او هېواد ته ښې پایلې او بریاوې ور په برخه کړي.

زموږ گران استادان او ښوونکي د تعلیمي نصاب په رغنده پلي کولو کې ستره دنده او دروند مسئولیت لري.

د پوهنې وزارت تل زیار کاږي چې د پوهنې تعلیمي نصاب د اسلام د سپېڅلي دین له بنسټونو او ارزښتونو، د ټولنې د څرگندو اړتیاوو، ملي گټو او وطنپالنې له روحیې او د ساینس او تکنالوژۍ له نوو علمي معیارونو سره سم پراختیا ومومي.

ددې سترې ملي موخې د تر لاسه کولو لپاره د هېواد له ټولو علمي شخصیتونو، د ښوونې او روزنې له پوهانو او د زده‌کوونکو له میندو او پلرونو څخه هیله لرم چې د خپلو نظریو او رغنده گټورو وړاندیزونو له لارې زموږ له مؤلفانو سره د درسي او د ښوونکي د لارښود دکتابونو په لا ښه تالیف کې مرسته وکړي.

له ټولو هغو پوهانو څخه، چې ددې کتاب په چمتو کولو او ترتیب کې یې برخه اخیستې او همدارنگه له ملي او نړیوالو درنو موسسو او نورو ملگرو هېوادونو څخه، چې د نوي تعلیمي نصاب په چمتو کولو او تدوین او د درسي او د ښوونکي د لارښود کتابونو په چاپ او وېش کې یې مادي یا معنوي مرسته کړې ده، مننه او درناوی کوم او د لا نورو مرستو هیله یې لرم.

ومن الله التوفيق

فاروق وردک

د افغانستان د اسلامي جمهوریت د پوهنې وزیر

(c) ketabton.com: The Digital Library

سرليکونه

سرليک .... مخ

په کائناتو کې د الله جل جلاله د وجود او وحدانيت دلايل ۱

په کائناتو کې د الله جل جلاله دوجود او وحدانيت دلايل ۵

ه قرآن کريم کې د انسان د پيدايښت پړاوونه. ۷

د بنی آدم وقار او درنښت ۱۱

ايت الکرسي د قرآن کريم لوړه څوکه. ۱۴

ځمکه د انسان د ګټې لپاره ۱۸

د الله جل جلاله سره مينه د پيغمبر صلی الله عليه وسلم په پيروۍ کې ده. ۲۲

اسلام بشپړ او هر اړخيز دين دي. ۲۶

لمونځ تل پاتې او نه شليدونکې فريضه ده. ۳۰

د ظلم د مخنيوي لپاره د جهاد اجازه ۳۶

روژه او ګټې يې ۴۰

حج د مؤمنانو د نړيوال يو والي څرګندوی ۴۴

د خلکو سره نيکی او ښېګڼه ۴۸

د حلالې روزۍ خوړل او له حرامو ډډه کول ۵۳

د الله جل جلاله په لار کې انفاق(مال لګول) ۵۸

په قرآن کريم کې انساني مساوات (برابروالی) ۶۳

د الله جل جلاله د خاصو بندګانو صفتونه ۶۶

د ټولنې په تهذيب کې د مؤمنانو ونډه ۷۰

په اسلام کې د معيوبو او فقيرو مؤمنانو مرتبه ۷۵

د مؤمنانو يو والي. ۷۸

(c) ketabton.com: The Digital Library

لومړي لوست

سرلیک: په کائناتو کې د الله جل جلاله د وجود او وحدانیت دلایل

مخ: ۱ـ۴

وخت: درې درسي ساعتونه

موخې: زده کوونکي باید:

۱ـ د بقرې د سورت(۱۶۴)آیت په ښه شان تلاوت کړي.

۲ـ د درسي کتاب د لومړۍ برخې د ژباړې او تفسیر په هکله د الله تعالی د وحدانیت او الوهیت په دلیلونو معلومات تر لاسه کړي.

۳ـ د ځمکو او اسمانونو پیدایښت او د شپو او ورځو بدلون، په سمندر کې د کښتیو تګ راتګ د تکویني آیتونو له نظره او د ساینس او تکنالوژي علومو له نظره تحلیل او تجزیه کړای شي.

۴ـ د لوست د لومړۍ برخې پیغام دوستانو ته ولوستلی شي.

د ښوونکي لپاره اضافي معلومات:

په کایناتو کې د الله د وجود او وحدانیت دلایل

په قرآن کریم کې زیات آیتونه په صراحت سره ددې خبرې وضاحت کوي چې دا ټول کائنات د الله تعالی په وجود او وحدانیت او دده په عظمت او قدرت او دا چې یوازې دده عبادت او بندګي وشي او باید یوازې دغه ذات د کائناتو واکمن او حاکم وګڼل شي. د بېلګې په توګه په لاندې توګه بیانیږي: ځمکه او آسمانونه او په هغو کې مخلوقات او ټول کائنات صرف د لوبو او ساعت تیرۍ لپاره نه دي پیدا کړای شوي، بلکې دا کار د لوړ حکمت په اساس سرته رسیدلی دی، لکه چې الله ﷻ فرمایي: "رَبَّنَا مَا خَلَقْتَ هَذا بَاطِلاً" یعنې ای زموږه ربه! تا دا هر څه عبث او بابیزه نه دي پیدا کړي. او بل ځای الله ﷻ فرمایي "وَمَا خَلَقْنَا السَّمَاءَ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا لَاعِبِينَ" یعنې موږ آسمان او ځمکه او هغه څه چې د آسمان او ځمکې په منځ کې دي د لوبو په توګه نه دي پیدا کړي. یا د الله ﷻ دا وینا: "أَفَحَسِبْتُمْ أَنَّمَا خَلَقْنَاكُمْ عَبَثًا وَأَنَّكُمْ إِلَيْنَا لَا تُرْجَعُونَ" نو آیا تاسې دا انګیرلې ده چې موږ تاسې همداسې عبث او بې فائدې پیدا کړي یاست او تاسې به بیرته زموږ لوري ته راستانه نه شئ.

هو! الله ﷻ دا ټول کائنات د حق او د الله تعالی د وحدانیت پیژندنې پر بنسټ پیدا کړي دي او یوازې د خپل ذاتي حق په اساس ورباندې حکومت کوي او یوازې همدا پیداکوونکي په کائناتو کې د حکمرانۍ حق لري، لکه چې الله ﷻ فرمایي "قُلْ إِنَّ الأَمْرَ كُلَّهُ لِلَّهِ" یعني ورته ووایه چې ټول (سیاسي) امر او حکم د یوه الله ﷻ دی، بل ځای الله ﷻ فرمایي "إِنَّ اللَّهَ يَحْكُمُ مَا يُرِيدُ" یعني الله ﷻ مطلق حاکم دی، پوره واکمن دی، څه یې چې خوښه وي حکم کوي. او یو شاعر هم وایي:

برگ سبز درختان از نظر هوشیار هر ورقش دفتریست معرفت کردگار

(c) ketabton.com: The Digital Library

د الله تعالی وجود او یووالی په مختلفو لاملونو ثابت دی. یعنی الله یو دی ځکه په مخلوقاتو کې یې مثل او سیال نشته او نه څوک ورسره برابریدلای شی نو باید یو ورته ووایو.
همدارنګه الله یو دی دعبادت په حقداری کې یعنی له ده څخه پرته بل څوک د عبادت حقدار نشته.الله یو او واحد دی په ازلي او ابدی کیدلو سره یعنی الله هغه وخت هم موجود ؤ چې کله هیڅ شی موجود نه ؤ اوهغه وخت به هم وي چې کله هیڅ شی موجود پاتې نه شی، نو ددې حقدار دی چې واحد ورته وویل شي.
همدارنګه الله یو دی یعنی هیڅ تقسیم او تجزیه نه قبلوي، له اندامونو پاک دی. لنډه دا چې د الله په حقیقي کیدلو باندې تکویني علامې او دلیلونه شتون لري چې په هغې باندې هر سړی پوهیږي هغه دا چې د ځمکې او آسمان پیدا کول، د شپې او ورځې بدلیدل رابدلیدل د هغه د بشپړ قدرت او توحید روښانه دلیلونه دي او په دغه کارکې بله هستي هیڅ ډول برخه نه لري.
همدارنګه د اوبو په سر د کښتیو تلل را تلل د الله د قدرت یوه بله نښه ده.
یعنی اوبه داسې یو بهیدونکی جوهر دی چې سره له نرمۍ او بهیدلو ددې د پاسه په لکونو منه کښتۍ چې په کې په خروارونو ځیزونه هم بار وي تر لرې لرې هیوادونو پورې ځي راځي. اوبیا ددې کښتیو د تللو لپاره د هواګانو لګیدل او بیا د الله په قدرت د هواګانو مخه بدلول دا ټول ددې خبرې دلیل دی چې ددې شیانو پیدا کوونکی او چلوونکی یو لوی عالم او حکمت والا ذات دی.
همدارنګه د آسمان څخه اوبه څاڅکي څاڅکي را تویول چې چا ته نقصان ونه رسوي، که چیرې دا اوبه د سیلاب په شان را نازلیدلای، نو انسانان، څاروي او نور سامانونه به نه وو پاتې شوي، بیا د اوریدلو نه وروسته دا اوبه په ځمکه باندې محفوظ ساتل د انسان د وس خبره نده. که چیرې دا ویل شوي وای چې هر سړی دې د خپل ځان لپاره د ضرورت وړ اوبه جمع او ذخیره کړي نو د ساتلو لپاره به یې څه انتظام کاوه اوکه یې انتظام کړی وای نو له خرابیدو څخه به یې څرنګه بچ ساتلې ؟ الله دا ټول انتظامونه په خپله کړي دي.
نو ځکه الله پاک فرمایي :(فَأَسْكَنَّاهُ فِي الْأَرْضِ وَإِنَّا عَلَى ذَهَابٍ بِهِ لَقَادِرُونَ). یعنی مونږ اوبه په ځمکه کې حصارې کړې او یقیناً زمونږ دا قدرت هم شته چې د باران اوبه وبهوو او ختمې یې کړو.
خو الله د ځمکې د اوسیدنکو انسانانو او حیواناتو لپاره اوبه چیرته د حوضونو په بڼه کې جمع کړې او چیرته یې د غرونو د خورو شوو رګونو په ذریعه دځمکې داخل ته رسولې اوبیا یې په ټوله ځمکه کې یو داسې انتظام کړی چې کوم سړی یې چیرته غواړي نو ځمکه را کني او اوبه راوباسي. او ددې اوبو یوه لویه ذخیره یې د واورو په شکل په غرونو باندې واچوله چې د خرابیدونه هم محفوظ ده هغه په آرام آرام سره ویلې کیږي او د ځمکې د ننه د قدرتي پیپونو په ذریعه ټولې دنیا ته رسیږي.
همدارنګه د آسمان په دومره وسیع او اوچت او بې له ستنې پیداکولو کې او د ځمکې په دومره پراخ او مظبوط جوړولو کې اوله ځمکې څخه د اوبو په را ایستلو او راپورته کولو او بهولوکې او د شپې او

(c) ketabton.com: The Digital Library

ورځې په بدلولو، لنډلو او اوږدولو کې او بیا د باران د اوبو سره د ځمکې په مخ د ډول ډول نباتـاتو او ګیاوو په را زرغونولو کي څو مخلوقات ورځنې ګټه واخلي او خپل ژوند پرې هوسا تیر کړي اوهمدارنګه د اسمان او ځمکې ترمنځ د وریځو په درولو کې په دې ټولـو او نـورو شیانو کې د الله تعالی د وجود او وحدانیت او دده په قدرت او حکمت او رحمت باندې هغه چالره لوی لوی دلایل او شواهد شته چې د عقل او فکر خاوندان وي.

د لوست د تدریس لارې: د سیالۍ له لارې، تشریحي، پوښتنې او ځوابونه.

د لوست مرستندویه توکي: کتاب، تخته، تباشیر، تخته پاک...

وخت	فعالیتونه
۵دقیقې	ښاغلي ښوونکی ټولګي ته د د اخلیدو پر مهال تل پاتې تحفه چې عبارت له « السلام علیکم ورحمة الله وبرکاته » څخه ده زده کوونکو تـه وړانـدې کـړي، بیا پـه الله جـل جلاله له ثناء او په پیغمبر صلی الله علیه وسلم لـه درود ویلـو وروسته د هـر یـوه زده کوونکي سره د زړه له کومې روغبړ وکړي او د نوي تعلیمی کا ل پـه رارسیدلو سره زده کوونکو ته د لسم ټولګي څخه یوولسم ټولګي ته د بریالیتوب مبارکي وایي.
۲۵ دقیقې	ښاغلي ښوونکی لومړی خپل نـوم او تخلص پـه تختـه لیکـي چې زده کـوونکي یې وپیژني او بیا له زده کوونکو څخه غوښتنه کوي چې هر یو په خپـل وار خپـل ځـان ور وپیژني. ښاغلي ښوونکی دې دلسم ټولګي د تفسیر شریف په لوستونو یو ځغلنده نظر اچـوي او د یوولسم ټولګي د تفسیر شریف فهرست په لنډ ډول زده کوونکو ته وړاندې کوي. ښاغلی ښوونکی د أعوذ بالله من شیطان الرجیم او بسم الله الـرحمن الـرحیم پـه لوسـتلو سره د البقرې سورت (۱۶۴)آیت په ښکلي او لوړ اواز د تجوید په پام کـې نیولـو سـره تلاوت کوي وروسته له دریوتنو زده کوونکو څخه غواړي چې پـه خپـل وار نومـوړی آیت تلاوت کړي.
۵دقیقې	**د لوست لنډیز**: د بقرې سورت (۲۸۶) آیتونه لري او په مدینه منوره کې نازل شوی دی د نزول شمیره یې (۸۷) او مصحفي شمیره یې دوهمه ده. هغه څه چې له دې (۱۶۴) مبارک آیت څخه په لاس راځي هغه دا چې الله جل جلالـه پوره قدرت لري، په عامه توګه د کائناتو پیدایښت او د دوی لوري ته د خلکـو پـام را

(c) ketabton.com: The Digital Library

	ګرځول دي، په خاص ډول د اوو اسمانونو او د ځمکو د پیدایښت او د هغو شیانو په هکله چې د اسمانونو او ځمکې په فضا او محیط کې شتون لري چې نن ساینس ثابته کړې ده. او همدارنګه د شپو او ورځو چټک بدلون او هغه حکمتونه چې د تاریخ او وختونو د تشخیص په نتیجه کې د شپې او ورځې په اړولو او را اړولو کې منځ ته راځي، او په سمندرونو کې د بېړیو لیدل چې د الله جل جلاله په حکم په حرکت کې دي او مسافر ور څخه د ستورو په مرسته د خپلو سفرونو تګ لوري تعینوي او له دغې لارې خلکو ته ډېرې ګټې رسیږي لکه له یو هیواد څخه بل هیواد ته د سودا ګرۍ توکو وړل راوړل او د ماهیانو ښکار کول چې خورا انرژي لرونکي او پروټین لرونکې خواړه دي په دې ټولو کې د الله جل جلاله پر وجود او یوالي باندې ښکاره او څرګند دلایل او د هغه د قدرت نښې او نښانې شتون لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوهم لوست: دوهمه برخه

سرلیک: په کائناتو کې د الله جل جلاله دوجود او وحدانیت دلایل

مخ: ۵ـ ۶

وخت: درې درسي ساعتونه

موخې: زده کوونکي باید:

۱ـ دبقرې د مبارک سورت (۱۸۶)آیت په غور سره تلاوت کړي.

۲ـ د مبارک آیت د دویمې برخې د لفظي او تفسیري مفاهیمو سره آشنایي حاصل کړي.

۳ـ په ژوندانه کې د لوست د ګټو او زده کړو څخه ګټه واخلي او نوروته هم د خدمت مصدر وګرځي.

دځینو کلمو معناوې:

دابة: د ځمکې په سر ګرځیدونکي شي ته وایي.

یعقلون: پوهیږي یعني محسوس او معقول څیزونه د عقل په وجه پیژني.

د تدریس لارې:

پوښتنې او ځوابونه، ډله ییز.....

د لوست مرستندویه توکي: لکه کتاب، کتابچه، پوسترې او داسې نور...

وخت	فعالیتونه
۵دقیقې	ښاغلی ښوونکی د السلام علیکم ورحمة الله وبرکاته له وړاندې کولو څخه وروسته زده کوونکو سره روغبړ کوي او بیا یې کورنی دنده ګوري او بیا به یو زده کوونکي د اعوذ بالله من الشیطان الرجیم او بسم الله الرحمن الرحیم د لوستلو څخه وروسته د بقرې سورت (۱۶۴)آیت تلاوت کوي، بیابه د لوست لومړی برخه چې د نړی د په کائناتو کې د خدای د قدرت او وجود او وحدانیت نښې نښانې شتون لري په ترتیب سره د اسمانونو او ځمکو پیدایښت او د شپو او ورځو بدلون او په بحر کې د کښتیو روانېدل او داسې نورې دقدرت نښې د زده کوونکو څخه پوښتي. بیابه له څو تنو شاګردانو څخه پوښتنه کوي او د یقین حاصلولو نه وروسته د آیت « وَمَا أَنزَلَ اللَّهُ مِنَ السَّمَاءِ... » تر وروستنی برخې پورې ترجمه او تفسیر کوي او زده کوونکي به په هره برخه کې خپل نظریات وړاندې کوي او د زده کوونکو پوښتنو ته به قناعت ببښونکي ځوابونه وایي.
۲۵دقیقې	ښاغلي ښوونکي واړه سرلیکونه په تخته لیکي او په ضمن کې د مبارک آیت د مفهوم په تشریح کولو کې زده کوونکي له ځان سره شریک کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

او د اوبو په باره کې چې اوبه د ژوند مهم عنصر دی او د اسمان څخه د باران په بڼه ښکته راځي د ځمکې د ژوندي ساتلو لپاره يعني چې د کرنې لپاره مناسبه شي او فصلونو، ونو، میوه لرونکو ونو او همدارنګه د بڼ رنګ رنګ ګلانو ته وده ورکوي او کله د سحر باد هغه باراني وريځې چې د اسمان او ځمکې تر مينځ دي د الله جل جلاله په رضا او ارادې سره په حرکت کې راولي او دغه وريځې اړوي را اړوي، همدارنګه د لوست په موضوعاتو کښې بايد د بصيرت او عقل خاوندان فکر او سوچ وکړي او د ټولګيوالو سره اوږدې خبرې پرې وکړي. ښاغلی ښوونکی به زده کوونکي په څو ډلو ويشي او هره ډله به د الله جل جلاله د پيدايښت او د هغه قدرت د څرګندولو په هکله يو د بل سره بحث او خبرې وکړي او بيا به د هرې ډلې استازی د ټولګي په مخکې د خپل فعاليت پايله شفاهی بيان کړي.	
کورنۍ دنده: ښاغلی ښوونکی دې د درسی کتاب څخه زده کوونکو ته کورنۍ دنده ورکړي.	

(c) ketabton.com: The Digital Library

دریم لوست

عنوان: په قران کریم کې د انسان د پیدایښت پړاوونه.

مخ: ۱۰ـ ۱۵

وخت: درې درسي ساعتونه

موخې: زده کوونکي باید:

۱ـ د سورت المؤمنون ۱۲ـ۱۴شمیره مبارک آیتونه تلاوت، ترجمه او تفسیر کړای شي.

۲ـ د الله جل جلاله د قدرت لویي نښې د انسانانو د پیدایښت له پیل څخه مشاهده کړای شي.

۳ـ د قرآن کریم علمي اعجاز د انسانانو د پیدایښت د مراحلو په اړوند زده کړي.

۴ـ د انسان د پیدایښت پرمختګ د قرآن کریم، طبي علم او بیولوژی او په عضلي سلولونو باندې د هډوکو د سلولونو د مخکې والی له مخې مقایسه کړای شي.

د ښوونکي لپاره اضافي معلومات:

په قرآن کریم کې د انسان د پیدایښت پړاوونه

دا چې الله فرمایي چې مونږ انسان د ختې دخاصو اجزاوو څخه جوړ کړ....

یعنی الله د ځمکې دخاورې خاصې اجزاوې را ټولې کړې او انسان (آدم علیه السلام) یې ورڅخه جوړ کړ. نوهرکله چې د انسان د پیدایښت ابتدا د آدم علیه السلام نه ده، نو ځکه یې د ابتدیي پیدایښت نسبت خاورو ته وکړ بیا د یو انسان نطفه د بل انسان د پیدایښت سبب شو.

جمهورو مفسرینو لیکلي چې د (سُلَالَةٍ مِّن طِينٍ) څخه هم د انسان نطفه مراد ده ځکه نطفه دخوراک نه پیداکیږي او د انسان خوراک له خاورو جوړیږي.

په ذکرشوو آیتونو کې د انسان د پیدایښت اوه دورې او مرحلې ذکر شوې دي : سلاله، نطفه، علقه، مضغه، عظام، په هډوکو غوښه راتلل او بالآخره مکمل پیدایښت یعنی روح پکې اچول.

اوکه په دې اووه مرحلوکې د قرآنکریم بلاغت ته وګورو په ډیره عجیبه توګه یې بیان کړې یعنی په ځینو مرحلوکې د یوې مرحلې نه بلې ته بدلون د « ثُمّ » په لفظ سره ورڅخه تعبیر شوی چې « ثُمّ » په څه وخت تیریدو باندې دلالت کوي. او د ځنو مرحلو په بدلون کې د « فاء » په حرف سره ورڅخه تعبیر شوی دی چې هغه په بلا تأخیر دلالت کوي. یا په بله وینا په کومو صورتونو کې چې د انسان په عقل او قیاس سره ډیر وخت اخستلو کار وه هلته یې ورته د ثمّ په لفظ سره اشاره وکړه او کوم ځای چې د عام انساني قیاس له مخې زیات وخت نه نیسي هلته یي د فاء په حرف سره تعبیر وکړ، په دې کې اشاره ده چې په دې توګه د هغه حدیث په وجه شبهه نه شي راتلای په کوم کې یې چې فرمایلي چې د هر دور نه بل دور ته په بدلیدوکې څلویښت څلویښت ورځې لګي، ځکه دا د الله تعالی دکامل قدرت کار دی کوم چې د انساني قیاس تابع نه دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

او د انسان د پيداکيدو آخري پړاو يعنی په ده کې روح او ژوند پيداکول: قرآن په دې هکله يو ځانګړی اسلوب فرمايي (ثُمَّ أَنشَأْنَاهُ خَلْقًا آخَرَ) يعنی بيا مونږ ده ته په يوه ځانګړې بڼه بل شان پيدايښت ورکړ يعنی لومړنی شپږ مرحلې د عالَم د عناصرو او مادياتو د انقلاب سره اړينې وې او اووم پړاو د بل عالم الارواح سره اړيکې لري نو ځکه يې په خلقاً آخر سره تعبير ورځنې وکړ.

هدف داچې د ټولو شيانو حقيقي پيداکوونکی الله تعالی دی بل هيڅوک يو ادنی شی هم نه شي پيداکولی. امام رازي رحمه الله وايي : چې بيا له شپږو مرحلو څخه وروسته الله انسان په داسې بڼه بدل کړ چې د اول پيدايښت سره يې توپير درلود مثلا مخکې جماد ؤ اما اوس د انسان په بڼه رامنځ ته شو، بې ژبې ؤ اوس خبرې کوونکی شو، نه اوريدونکی ؤ اوس اوريدونکی شو، ناليدونکی ؤ اوس ليدونکی شو.

اوس يې په هريوه غړي کې حيرانوونکي حکمتونه په داسې توګه ځای په ځای کړي دي چې د بيان اوستايلو څخه يې خلك بې وسه دي.

سيد قطب په فی ظلال القرآن کې ددې آيتونو په هکله ليکلي چې قرآن انسان ته حرمت اوکرامت ورکړی او وايي چې د الله له لوري د روح پوکی په انسان کې شوی دی، حال دا چې اصل پيدايښت يې د خاورو له نچوړ څخه شوی او بيا الله داسې ځانګړتياوې ورپه برخه کړې دي چې د هغو په رڼاکې انسان مکرم مخلوق دی اود حيوان سره يې په ټوليزه توګه فرق کيږي.

اما بيا وروسته د هر وګړي پيدايښت د الله د قانون او طريقې سره سم د يوڅاڅکي اوبو څخه چې د انسان د ملا څخه په ټوپ راوځي اود ښځې په رحم کې ځای نيسي، په ښايسته شکل کې رامنځ ته کيږي او دا رحم دخاصره لګن د هډوکو په منځ کې ځای په ځای شوی چې د ټولو جسمي فشارونو او ځپو اوحرکتونو څخه چې د ملا او خيټې سره تصادف کوي محفوظ او خوندي دی.

د ځينو کلمو معناوې:

۱ـ وَلَقَدْ: په تحقيق سره، پرته له شکه

۲ـ خَلَقْنا: موږ پيدا کړه

۳ـ طِيْن: خټه

۴ـ فَکَسَوْناَ: نو ور وامو غوسته

۵ـ اَلْعِظَامَ: هډوکي

۶ـ لَحْماً: غوښه

د تدريس لارې:

خبرې اترې، تشريحي، ډله ييز، پوښتنې او ځوابونه

د تد ريس مرستندويه توکی: کتاب، قلم، کتابچه، پوسترې، وغيره.

(c) ketabton.com: The Digital Library

وخت	فعالیتونه
۵دقیقې	ښاغلی ښوونکی له زده کوونکو سره له سلام کولو، روغبړ، حاضري اخیستلو او د ټولګي د نظم برابرولو وروسته له یو تن زده کوونکي څخه غواړي تر څو په ژوند کې د اوبو د ارزښت په اړوند خپله لیکلې مقاله ولولي سخت او مشکل ځایونه یې د زده کوونکو پر ګډون حلوي بیا دی د تېر لوست په اړوند د څو لنډو پوښتنو په کولو سره د زده کوونکو ارزونه کوي بیا د نوي لوست سرلیک په غټ خط د ټولګي پر تخته لیکي او له یوتن زده کوونکي څخه غواړي چې له تېر لوست سره د نوي لوست اړیکه بیان کړي او په هره مرحله کې له زده کوونکو سره مرسته کوي او مطلب ته په رسیدلو ورسره لازم کومښونه په لار اچوي.
۲۵دقیقې	ښاغلی ښوونکی د المؤمنون سورت ۱۲ ـ۱۳او ۱۴نمبر مبارك آیتونه په خپل وار سره په دریو تنو زده کوونکو لولي د لوستلو پر مهال تجویدي غلطي ورسره اصلاح کوي، بیا د لوست مهمې کلمې په تخته لیکي له تفسیر او ژباړې څخه په استفادې د آیتونو او مطالبو د مطابقت په اړه په مختلفو مراحلو کې د انسان د پیدایښت او د الله جل جلاله د قدرت او لویي او یووالي په اړوند د نوي طب او بیولوژی د څرګندونو سره له زده کوونکو سره مباحثه کوي او د هرې نقطې له نظره د زده کوونکو پوښتنو ته ځواب ورکوي او زیاتره د انسان د عیني او فزیکي پېژندنې چې ننني طب او بیولوژیکي علومو د پوسترو او طبي اسکلټونو او د برقي ازمیښتونو اولابراتوارونوو له لارې د قرآن کریم د آیتونو په تأیید کې څرګندونې کوي او تر څېړنې لاندې یې نیسي. ښاغلی ښوونکی زده کوونکی په اووه(۷) ډلو ویشي او د سورت مؤمنین ۱۲ــ ۱۳او۱۴ شمیرې آیتونو مطابق هرې ډلې ته موضوع ورکوي چې د موضوع په اړوند یوه ډله د بلې ډلې سره نظریات شریك کړي او د هغوی د نظریاتو لنډیز ولیکي او د فعالیت په اخیر کې یې ولولي لومړی ډله د انسان د پیدایښت باره کې چې له خټې څخه پیداشوی،دوهمه ډله د انسان د پیدایښت په باره کې چې له(نطفې)څخه مینځ ته راغلی، دریمه ډله د انسان د پیدایښت په باره کې چې د(علقه) وینې له ټوټې څخه پیداشوی دی، څلورمه ډله د انسان د پیدایښت په باره کې چې (مضغه) چې د غوښې د ټوټې څخه پیداشوی، پنځمه ډله د انسان د شکل په باره کې چې له هډوکي څخه مینځ ته راغلی، شپږمه ډله د انسان د نمو کولو او د هډوکو تنظیم کول له غوښې سره او اوومه ډله د انسان د صورت جوړول په پوره شکل سره بیا په هغې کې روح اچولو په باره کې بحث او خبرې وکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۵دقیقې	**د لوست لنډیز**: د مؤمنون سورت (۱۱۸)آیتونه لري او په مکه مکرمه کې نازل شوی دی، د نزول شمیره ئې(۷۴)ده او د انبیاء سورت څخه وروسته نازل شوی د مؤمنون سورت ۱۲ـ ۱۳او ۱۴آیتونه د قرآن کریم د لفظي، علمي، او توحیدي اعجاز په برخه کې تر ټولو ښه دلایل دي چې په مجموعي ډول په حقیقي صانع او محمدي رسالت او د قرآن پر حقانیت او د اسلام په تکویني او تشریعي نظام ښه دلالت کوي او هغه څه چې موږ یې د چاپي، تصویري او صوتي رسنیو څخه په ژوندۍ بڼه اورو، قرآن کریم او نني طب ثابت کړي دي چې قرآن کریم له نن څخه پنځلس پیړۍ پخوا د ا نسان په وجود او نړۍ کې د الله جل جلاله د قدرت روښانه نښې په عربي فصیحه او بلیغه ژبه باندې بیان کړ ې دي او موږ ته یې اسلامي عقیده او څیني پیغامونه رابښلي او اسلام پال لوري ته زموږ همیشني پام را اړوي.
۱۰دقیقې	**ارزونه**: ښاغلی ښوونکی د لوست د متن نه په ګټې اخیستلو سره د زده کوونکو ارزونه کوي ترڅو مطمئن شي چې زده کوونکو لوست زده کړی او د لوست اهمیت یې لاسته راوړی دی که نه؟
	کورنۍ دنده: ښاغلی ښوونکی زده کوونکوته د درسي کتاب د هدایت مطابق کورنۍ دنده ورکوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

څلورم لوست

سر لیک: د بنی ادم وقار او درنښت

مخ: ۱۶ـ ۲۰

وخت: درې درسي ساعتونه

موخې: زده کوونکي باید:

۱ـ د اسراء سورت (۷۰)آیت له موضوعي او تحلیلي مفهوم سره آشنا شي.

۲ـ په خپل ژوند کې د انساني کرامت او د ټولنې د وګړو احترام وکړشي.

۳ـ د ا نسان استعداد او ظاهري ځیره چې الله جل جلاله ور ښنلې ده د قرآني آیتونو په رڼا کې وپیژني.

۴ـ د انسانانو د غوره والي پیغام په ټولو مخلوقاتو باندې بیان کړی شي.

د تدریس لارې:

مباحثوي یعني د خبرو اترو له لارې، تشریحي معلومات وړاندې کړي.؟

د ښوونکي لپاره اضافي معلومات:

د بني آدم وقار او درنښت

دلوست په آخرني آیت کې په اکثرو مخلوقاتو باندې د آدم د اولادې غوره والی ذکر دی. په دې هکله دوه خبرې د غور قابل دي. اول داچې دا غوره والی په کومو صفتونو اوکومو وجوهوسره دی؟ دویم داچې په اکثرو مخلوقاتو د فضیلت او غوره والي څخه څه مراد دی؟ د اولې خبرې بیان دادی چې الله تعالی بني آدم ته په مختلفو حیثیتونو سره داسې ځانګړتیاوې ورکړې دي کوم چې په نورو مخلوقاتو کې نشته. مثلا د صورت ښایست، د بدن اعتدال، د مزاج اعتدال، د قد اوقامت اعتدال کوم چې انسان ته ورکړی شوي دي بل چا ته نه دي ورکړی شوي. په دې برسیره په عقل اوشعور کې انسان ته خاص امتیاز ورکړی شوی چې ددې په ذریعه دی د ټولو سفلی اوعلیا کایناتو نه خپل کار اخستی شي. او تر خپل اختیار لاندې یې راوستلی شي. یاپه بله وینا دا چې انسان د دین ذمه واري منلی ده نو الله ټول شیان ده ته مسخر کړي او دده په خدمت لګیا دي.

دخبرو اترو او افهام او تفهیم کومه ملکه چې انسان ته ورکړی شوې ده هغه بل چا ته نه ده ورکړی شوې، د اشارو په ذریعه دخپل زړه خبره نورو ته ښودل، دخط اوکتابت په واسطه د خپل زړه خبره نورو ته رسول، دا ټول انساني امتیازات دي.

ځینې علمأ وایي چې د لاسونو دګوتو په ذریعه خوراك هم د انسان خاص صفت دی نور ټول حیوانات خوراك د خپلو خولو په واسطه کوي.

د عقل اوشعور په اعتبار سره د مخلوقاتو تقسیم داسې دی چې په عامو ځناورانوکې شهوات اوخواهشات شته خو عقل اوشعور پکې نشته. په فرشتوکې عقل اوشعور شته، شهوات اوخواهشات پکې نشته.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په انسان کې دا دواړه ځیزونه جمع شوي یعنی هم عقل اوشعور لري اوهم شهوات او خواهشات.
نوهرکله که انساني شهوات او خواهشات په عقل سره مغلوب کړي او د الله د نا خوښو شیانو څخه ځان بچ کړي نو دده مقام د ډیرو فرښتو نه هم اوچت دی.
دویمه خبره داده چې د آدم د اولادې فضیلت په اکثرو مخلوقاتوخه معنا لري؟ په دې هکله خو هیچا ته د اختلاف ځای نشته چې د دنیا په ټولو مخلوقاتوعلوي اوسفلوي او ټولو ځناورو باندې د آدم علیه السلام اولاد ته فضیلت حاصل دی. دغه شان پیریان چې په عقل او شعورکې د انسان په شان دي په دوی هم د انسان غوره والی د ټولو په نزد مسلم دی.
اوس یواځې د فرښتو مسأله ده چې په انسان او فرښتوکې کوم افضل دي؟ په دې هکله تحقیقي خبره داده چې په انسانانو کې عام مؤمنان صالحان لکه اولیاءالله دوی د عامو فرښتونه غوره دي مگر خواص د ملایکو لکه جبرائیل او میکائیل او داسې نورې دوی د عامو صالحانو نه افضل دي اوخواص د مؤمنانو لکه انبیاء علیهم السلام دوی د خواصو ملایکو نه هم افضل دي.
دحنفیانو رأیه داده چې بشري رسولان پر (ملکي رسولانو) افضل دي. (اوملکي رسولان) پرنورو ټولو فرښتو او انسانانو د (بشری رسولانو) په استثناء افضل دي. اوعامو پرښتو ته په عاموانسانانو افضلیت حاصل دی.
اوهرچې کافران او فاجران انسانان دي دوی دځناورونه هم ټیټ دي.(أُوْلَـئِكَ كَالأَنْعَامِ بَلْ هُمْ أَضَلُّ) .
یعنی دوی خو دځناورو په څیر دي بلکې ددوی نه هم ډیر گمراه اولاړ ورکي دي.
الله د انسانانو پلار آدم علیه السلام د ملایکو مسجود وگرځاوه او ددوی آخري رسول حضرت محمد ﷺ یې د ټولو مخلوقاتو سردار او بادار غوره کړ. غرض دا چې انساني نوعې ته یې له ډیرو حیثیتونو عزت، لویي اوعظمت او پرخپلو ډیرو مخلوقاتو فضیلت وربښلی دی .

دځینو کلماتو معناوې:

كَرَّمْنَا:موږ عزت وربښلي دی

وَفَضَّلْنَا: موږ غوره والی ورکړی دی.

د لوست مرستندویه توکی:کتاب،قلم، تخته، تخته پاک...

وخت	فعالیتونه
۵دقیقې	ښاغلی ښوونکی ټولگي ته د داخلیدلو په وخت کې په ټولگیوالو سلام اچوي او د زړه له کومې ورسره روغبړ کوي بیا حاضري اخلي او د زده کوونکو څخه د کورنی دندې پوښتنه کوي بیا د بیلگې په ډول د یوه زده کوونکي مقاله د زده کوونکو د هڅونې په خاطر وړاندې کوي. ښاغلی ښوونکی د تیر لوست څخه په لنډو پوښتنو سره د زده کوونکو ارزونه کوي بیا به د نوي لوست تړاو د تیر لوست سره زده کوونکو ته وړاندې کوي. ښاغلی ښوونکی د اسراء سورت (۷۰) شمیره آیت د یوه زده کوونکي په واسطه تلاوت

(c) ketabton.com: The Digital Library

	کوي او زده کوونکوته وخت ورکوي چې د انسانانو د موقف او مرتبې په اړونـد دوه نفري ګروپونه یو د بل سره خبرې اترې وکړي.
۲۵دقیقې	ښاغلی ښوونکی د لوست محوري موضوع ګانې په تخته لیکي او له دوه نفرو زده کوونکو څخه غواړي چې د لوست د موضوعاتو او د انسان د کرامت او مرتبې په اړونـد نتیجه او نچوړ خپلو ټولګیوالوته وړاندې کړي. ښاغلی ښوونکی له زده کوونکو څخه غواړي چې دوه نفره په خپله خوښه د انسان پیژندنې او د لوست د موضوع په اړوند معلومات وړاندې کړي او ښاغلی ښوونکی په هـره مرحلـه کې زده کوونکي د لوست د موضوع په اړوند تشویق کوي. ښاغلی ښوونکی له زده کوونکو نه غواړي چې دوه کسیز ګروپونـه د انسانانو د روزۍ او خواراکې په هکله د بحرونو او د هغوی د ګټو په باره کې یو د بـل سره خبرې اترې وکړي او د خبرو اترو په پای کې یو تن ټولګیوالوته نتیجه بیانوي.
۵دقیقې	**د لوست لنډیز**: د اسراء سورت د قرآن کریم په (۱۵)پاره کې (۱۱۱)آیتونـه لـري او پـه مکـه مکرمـه کې نـازل شوی دی د نزول شمیره یې (۵۰) او مصحفي شـمیره یې (۱۷)ده. او د بني اسـرائیل پـه نـوم هـم یـاد شـوی دی. د لوست پـه مبـارکو آیتونـو کې الله جـل جلالـه د انسانیت لـوړ مقـام او ا لهـي نازونې بیان کـړې دي او پـه دې هکلـه ښوونې لـري د سیرت او صـورت پـه اړه چې الله جـل جلاله انسان ته کومې ځانګړتیاوې او عزت ورکړی او بې شماره د وچې او سـمندر نعمتونـه یې په واک کې ورکړي دي څو انساني اړتیاوې لکه خـواړه، انـرژي، طبعي ډکې زیرمې یې چې په نړۍ کې پیداکړې دا ټول د انسان د ژوند د دوام او بهبـود لپـاره دي چې پـر انـسان یې شکر او مننه واجب ده او په هـره سـاه اخیستلو سـره شـکر لازم دي ځکـه چې سـاه اخیـستل لـه یـوه لوري د ژوند د اوږدیدلو له بله پلوه د انسان د خوښۍ لامل کیږي او له بلـه طرفـه انـسان چې یـو میتافزیکي او ما وراء الطبعي مخلوق دی له عالم سماوي او ملکـوتي او روحـي سـره دوه اړخیـزه اړیکې لري په انسان کې کیمیاوي جوهر روح دی چې د الله جـل جلالـه تـر ټولـو سـتره لورینـه ده چې دې همدې نعمتونو له امله په اخلاص سره د الله جل جلاله عبادت او شکر واجب دی.
۱۰دقیقې	**د لوست ارزونه**: ښاغلی ښوونکی په کتاب کې د ذکر شوو سوالونو څخه پـه ګټې اخیـستلو زده کوونکـو ارزونـه کوي.
	کورنۍ دنده: ښوونکی د درسی کتاب نه زده کوونکو ته کورنۍ دنده ورکوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنځم لوست:

سرلیک: **ایت الکرسي د قران کریم لوړه څوکه**.

مخ:۲۱-۲۶

وخت: درې درسي ساعتونه

موخې: زده کوونکي باید:

۱- قرآن کریم عظمت او د عروج نقطه وپیژني؟

۲- له آیت الکرسي څخه د الله جل جلاله وحدانیت، قیومیت، مالکیت، پیژندل کیږي زده کوونکي دې زده کړي او نورو ته دې وښايي.

۳- د آیت الکرسي لوستل د هر لمانځه څخه وروسته په خپل ژوند کې د ځان عادت جوړ کړي.

د ښوونکي لپاره اضافي معلومات:

آیة الکرسي د قرآن لوړه څوکه

دا په قرآنکریم کې تر ټولونه د ډیر شان او د بدبې نه ډک آیت دی، په احادیثوکې ددې ډیر فضیلتونه راغلي دي. اونبی کریم ﷺ دې آیت ته د ټولو نه غوره آیت ویلی دی. او أبی ابن کعب ﷺ چې د نبی کریم ﷺ د پوښتنې په ځواب کې دیته عظیم الشأن آیت ویلی دی، هغه ته رسول الله ﷺ د علم مبارکي ورکړې ده.

اوپه بل حدیث کې ورته سردار دآیتونو ویل شوی دی. اوپه حدیث کې راځي څوک چې د هر فرض لمونځ نه وروسته دغه آیت ولولي نوجنت ته به دده د داخلیدو ترمنځ مرګ پرده وي یعنی د مرګ نه وروسته به فوراً جنت ته ځي. او چې آیت الکرسی په کوم کورکې ولوستل شي د هغه کور نه شیطان وځي.

په دې آیت کې د الله جل جلاله شته والی اود هغه د ذات اوصفاتو بیان په ډیر عجیب اونا اشنا توګه شوی دی، په دې کې د الله تعالی شته والی او د هغه همیشه ژوندون، لیدونکی اوریدونکی کیدل، خبرې کوونکی په خپل وجود سره همیشه موجود کیدونکی، تل ترتله موجود، د ټولوکایناتو نوی پیداکوونکی، د تغیر اوتبدیل د اثراتو نه قبلوونکی، د ټولو موجوداتو مالک کیدونکی او د لوئي خاوند دی.

دده په وړاندې څوک دده له اجازې پرته خبرې هم نه شی کولای د داسې کامل قدرت مالک دی چې د ټولو مخلوقاتو اوکایناتو په پیداکولو، د هغو په ساتلو او په محکم انتظام کولو هغه نه ستړی کیږي او نه کمزوري او نه سستي پرې راځي، د داسې لوی او محیط علم مالک دی چې ښکاره او پټ ځیزونه ذره اوقطره ترې بهر نه دي.

په دې آیت کې لس جملې دي:

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوله جمله : « اللّهُ لاَ إِلَـهَ إِلاَّ هُوَ » ده په دې کې د الله ذاتي نوم دی معنايی دا ده : هغه ذات چې ټول کمالات پکې جمع دي اود ټولو نقصانونو څخه پاک دی اوپه« لاَ إِلَـهَ إِلاَّ هُوَ » کې ددغه ذات بیان دی چې ددغه ذات نه پرته بل د عبادت لایق هیڅوک نشته.

دویمه جمله : « الْحَيُّ الْقَيُّوم ُ» : د حی معنا ده په عربی کې ژوندی. یعنی الله تل ترتله ژوند دی اومرګ نه پرې راځي . د قيّوم لفظ د قیام نه اخستل شوی د قیام معنی ده ودریدل. قيّومْ او قيّامْ د مبالغې صیغې دي معنایی دا ده : هغه ذات چې پخپله هم قایم دی اونور هم قایم ساتي او سنبالوي يی. قیوم د الله تعالی ځانګړی صفت دی، انسان ته قیوم ویل روا نه دي. کوم سړی چې د عبدالقیوم په ځای یوازې قیوم وایي ګنهګاریږي. او دا دواړه اسمونه «الحی القیوم » دډیرو علماوو په نزد اسم اعظم دی . او حضرت علی کرم الله وجهه وایي چې د بدر په غزاکې ما نبی کریم ﷺ ولیده چې په سجده پروت ؤ او یاحیّ یا قیّوم یاحیّ یاقیّوم یی ویل .

دریمه جمله : « لاَ تَأْخُذُهُ سِنَةٌ وَلاَ نَوْم ٌ » ده د « سِنَةٌ » لفظ د سین په زیر سره پرکالۍ ته وایی او« نَومْ » پوره خوب یعنی ویده کیدو ته ویل کیږي ، د ټولې جملې مطلب دا شو چې په الله جل جلاله باندې خوب او پرکالي هیڅکله نشي راتلای.

څلورمه جمله :« لَّهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الأَرْضِ » ده په دې کې د « لَهُ » لام دملکیت په معنی راغلی نومعنا یی دا شوه چې ټول ځیزونه کوم چې په اسمانونو او ځمکه کې دي دا ټول د الله تعالی ملکیت دی دهغه اختیار دی دخپلې غوښتې سره سم تصرف پکې کولای شي.

پنځمه جمله : « مَن ذَا الَّذِي يَشْفَعُ عِنْدَهُ إِلاَّ بِإِذْنِهِ » ده یعنی الله داسې ذات دی چې دده په وړاندې دچا سفارش دده له اجازې پرته نشی کیدای. حتی د څه کار کولو په باره کې دده نه پوښتنه هم نشی کولای، البته مقبولو بندګانو ته به په ځانګړي توګه د خبرو کولو او سپارښت اجازه ورکړی شي.

شپږمه جمله : « يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ » : یعنی الله تعالی دخلکو د وړاندې او وروسته ټولو حالاتو او واقعاتو نه خبردی، اویا د دوی د پیداکیدو نه مخکې او د دوی د پیداکیدونه وروسته ټول حالات او واقعات دالله تعالی په علم کې دي اوپه ښکاره او پټو حالتونو یی هم اطلاق کیږي.

اوومه جمله : « وَلاَ يُحِيطُونَ بِشَيْءٍ مِّنْ عِلْمِهِ إِلاَّ بِمَا شَاء » یعنی انسان او ټول مخلوقات د الله تعالی د علم یوه حصه هم نشي قابو کولایً مګر الله تعالی چې په خپله چا ته څومره حصه د علم ور بخشش کوي.

اتمه جمله : « وَسِعَ كُرْسِيُّهُ السَّمَاوَاتِ وَالأَرْضَ » ده یعنی د الله کرسی دومره لویه ده چې اووه اسمانونه او ځمکې یی په خپل منځ کې ځای کړې دي، الله تعالی د ناستې پاستې او د ځای ځایګی نه بې پرواه دی .

ابوذرغفاری رضي الله عنه نقل کوي چې ده له نبي کریم ﷺ څخه پوښتنه وکړه چې کرسي څه ده او څنګه ده ؟ نبی کریم ﷺ وفرمایل په هغه ذات قسم چې زما روح دده په قبضه کې دی چې د اووه اسمانونو او

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځمکو مثال د کرسی په مقابل کې داسې دی لکه د یو لوی میدان په مینځ کې چې دګوتمۍ کړۍ واچول شي.

اوپه ځینو نورو روایتونو کې دي چې دعرش په مقابل کې دکرسۍ مثال هم داسې دی لکه په لوی میدان کې چې دګوتمۍ کړۍ واچول شي.

نهمه جمله : « وَلاَ يَؤُودُهُ حِفْظُهُمَا » ده یعنی الله تعالی ته ددې دواړو لویو مخلوقاتو اسمان او ځمکې ساتنه او حفاظت څه ګرانه خبره نده.

لسمه جمله : « وَهُوَ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ » ده یعنی هغه لوی او عظیم الشأن ذات دی.

وخت	فعالیتونه
۵دقیقې	ښاغلی ښوونکی دسلام او روغبړ څخه وروسته د زده کوونکو حاضري اخلي او ټولګی منظم کوي او د تیر لوست په اړوند د امتحاني پوښتنې کوي تر څو د زده کوونکو استعداد معلوم کړي او زده کوونکو ته د لوست په جریان کې د لوست په اړوند پوښتنې او ستونزې حل کوي بیا به د نوی لوست ربط د تیر لوست سره بیانوي او د لوست موضوع ګانې هر اړ خیزه تفسیر او تحلیل کوي او انسان د الله جل جلاله ارزښتناک مخلوق دی. ښاغلی ښوونکی د آیت الکرسي پوسټرې د ټولګي په دیوال زوړندي او د ضروري نقطو معلومات زده کوونکو ته ورکوي. ښاغلی ښوونکی د قرآن کریم د مقدسو کلمو نه په ګټې اخیستلو سره چې په آیت الکرسي کې د الله جل جلاله د وحدانیت، دقیومیت، حیات او د آیت الکرسي فضیلت او عظمت چې په دې مبارک آیت کې ورته د اسم اعظم اشاره شوې او نبي کریم صلی الله علیه وسلم تأیید کړې د زده کوونکو سره په همدې مورد خبرې اترې کوي.
۲۵دقیقې	ښاغلی ښوونکی له زده کوونکو څخه غواړي چې د لوست متن په چُپه خوله ولولي او د مشکل په صورت کې دې مرسته وغواړي.
۱۰دقیقې	**ارزونه**: ښاغلی ښوونکی د درسي کتاب نه په پوښتنو کولو سره د زده کوونکو ارزونه کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۵دقيقې	**د لوست لنډيز:** په احاديثو کې د ابن حبان او ابو ذر غفاري رضی الله عنه څخه روايت شوی دی دوی وايي موږ د پيغمبر صلی الله عليه وسلم نه د کرسی په اړوند وپوښتل. پيغمبر صلی الله عليه وسلم وويل: بو ذره اوه طبقې ځمکه او اسمانونه د کرسۍ په مقابل کې داسې دي لکه يوه کړۍ چې په صحرا او دښته کې معلومېږي او کرسۍ بيا د عرش په مقابل کې داسې ده لکه څنګه چې د کرسۍ په مقابل کې ځمکه او اسمانونه دي، موږ او تاسوته ښايي چې د هر فرض لمونځ څخه وروسته آيت الکرسي د وظيفې په توګه ولولو. په يو بل حديث شريف کې چې په معجم الکبير او طبراني کې روايت راغلي چې رسول الله صلی الله عليه وسلم فرمايلي: آيت الکرسي د قرآن کريم ډېر لوی آيت شمارل شوی دی، په بل حديث شريف کې راغلي چې اسم معظم هم په آيت الکرسي کې دی،همدارنګه په يوبل حديث شريف کې راغلي چې د هرشي لپاره د پر مختګ يوه نقطه وي د قرآن کريم د عروج نقطه د بقرې سورت او په هغه کې آيت الکرسي ده.
	کورنۍ دنده: ښاغلی ښوونکی د لوست له کتابو څخه زده کوونکو ته کورنۍ دنده ورکوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپږم لوست

سرليک: ځمکه د انسان دګټې لپاره

مخ: ۲۷ـ۳۰

وخت: دوه درسي ساعتونه

موخې: زده کوونکي باید:

۱ـ د الملك سورت(۱۵ـ ۱۷)آیتونو له توضیحي او تفسیري مفاهیمو څخه ځانونه خبر کړي.

۲ـ د قرآن کریم له تکویني اعجاز او د پراخې ځمکې له زړه راښکونکو مظاهرو څخه خبر شي.

۳ـ د ځمکې او د هغې له پریمانه مادي او معنوی سرچینو څخه عادلانه استفاده وکړای شي.

۴ـ د لوست له مهمو ټکو او نیکمرغه ببنونکی پیغام څخه ګټه تر لاسه کړي او د نورو لپاره په ژوند کې د خير تبليغ کوونکي شي.

د ښوونکي لپاره اضافي معلومات:

ځمکه د انسان دګټې لپاره

« هُوَ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ ذَلُولًا »: یعنی الله تعالی هغه ذات دی چې تاسې ته یې ځمکه تابع ګرځولې ده د « ذلول » لفظی معنا منقاد او تابع دی، هغه حیوان ته ذلول ویل کیږي چې په سپریدوکې شوخي نه کوي – کوم حیوان چې دسپریدونکو لپاره خپلې اوږې هم پیش کړي هغه ډیر منقاد او مسخر کیدای شي، په دې وجه الله تعالی وفرمایل : چې تاسې د ځمکې په اوږو باندې ګرځئ ځمکې ته الله تعالی داسې قوام وربښلی دی چې نه د اوبو په شان بهیدونکې ده اونه د مالوچو او ختو په شان سړی پکې ننوځي .

ځکه که داسې نه وای نوبیا به وربانديې اوسیدل او پاتې کیدل ممکن نه وو. همدارنګه ځمکه یی د اوسپنې او تیږې په شان سخته هم نه ده جوړه کړې ، که داسې وای نو بیا به پکې ونې او کروندې نه کیدې او نه به پکې نهرونه او څاګان کیندل کیدل او نه به پکې د دنګو دنګو آبادیو بنسټونه ایستل کیدل، د ځمکې د قوام سره یی داسې سکون ورکړ چې آبادۍ او بنګلې پرې ټینګیدای شي او په ګرځیدونکو نه خوځیږي.

« وَكُلُوا مِن رِّزْقِهِ وَإِلَيْهِ النُّشُورُ » ابن کثیر ددې آیت په معنا کې لیکي چې تاسې سفر وکړئ په ځمکه کې کوم ځای ته چې موخوښه وي ځکه هرځای یو خاص اقلیم او صفت لري نو تاسې وګرځئ په ځمکه او په هر ډول اقلیمونو اوځایونو کې دکسب اوتجارت لپاره – په دې کې اشاره ده دیته چې د تجارت لپاره سفر او د مال لاسته راوړل د الله تعالی د رزق دروازه ده .

(c) ketabton.com: The Digital Library

په « اِلَيْهِ النُّشُورُ » کې اشاره ده چې د ځمکې نه د خوړلو، څښلو او اوسيدلو او نورو فايدو حاصلولو اجازه شته خو د مرګ او آخرت نه بې فکره کيږئ مه، ځکه آخر الله تعالی ته واپس کيدل دي ، يا په بله وينا په ځمکه کې چې اوسيږئ نو د آخرت لپاره چمتووالی نيسئ.

په وروستنی آيت کې « أَأَمِنتُم مَّن فِي السَّمَاء أَن يَخْسِفَ بِكُمُ الأَرْضَ...» کې دا خبرداری دی چې په دې ځمکه کې د اوسيدو په حالت کې هم د الله تعالیٰ عذاب راتللای شي. يعنی ايا تاسې ددې نه بې پروا يئ چې آسمان والا به تاسو په ځمکه کې ننباسي اويا به د آسمانه په تاسې کاڼي را واوروي. نو نن چې صحيح او سالم اوپه امن يئ ددې فکر وکړئ او په دنيا مه دوکه کيږئ ، اودا هم په ياد ولرئ هغه ذات چې خواړه او نور شيان درکوي د همغه په لوري پس له مرګه او ژوندي پاڅيدلو ستاسو ورتګ دی.

په ورپسې آيت کې « أَأَمِنتُم مَّن فِي السَّمَاء أَن يَخْسِفَ بِكُمُ الأَرْضَ....» الله تعالی فرمايی چې ځمکه پرته له شکه تاسوته تابع اومسخر شوې ده خوپه ياد ولرئ چې په خوځيدو به نورهم پکې ډوبيګئ نو هيڅ سړي ته نه ښايي چې د هغه خالق مختار له دربار څنې بی ويرې او بې پروا شي اوپه شرارت لاس پورې کړي او د الله په مهلت مغرور او دوکه شي.

په ورپسې آيت کې فرمايی : يعنی په ډيره خوښی سره په ځمکه باندې ځئ راځئ او خواړه او نور ضروريات ځان ته ګټئ خوسره له هغه خپل الله تعالی مه هيروئ اوکه نه هغه الله تعالی په دې باندې قادر دی چې پرتاسې باندې يوه سخته سيلی درولیږي، يا دکاڼو باران درباندې واوروي نوبيا به تاسې څه وکړئ شئ.

الله تعالی دبقرې سورت په ۲۹ آيت کې فرمايي : « هُوَ الَّذِي خَلَقَ لَكُم مَّا فِي الأَرْضِ جَمِيعاً » يعنی الله تعالی هغه ذات دی چې ستاسې د فايدې لپاره يی هرهغه ټول شيزونه پيداکړه څه چې په ځمکه کې دي. په ځمکه کې د هغه عام نعمت ذکر دی چې په هغه کې ټول انسانيت بلکې حيوانات او نور شريک دي. يعنی د ټولو خوځيدونکو خصوصاً د انسانانو غذا، لباس، کور او دوا او د آرام ټول سامانونه د همدې ځمکې پيداوار او حاصلات دي.

اودا چې د ځمکې ټول شيان د انسان لپاره پيداشوي دي نوددې څخه يوه خبره دا معلومه شوه چې د دنيا يو شی هم داسې نشته چې د هغه نه په څه طريقه بنيادم ته څه فايده نه وي – برابره ده چې دا فايده په دنياکې د استعمالولو په وجه وي يا د آخرت لپاره د عبرت اونصيحت حاصلولو لپاره. دډيرو شيانو فايده خو انسان محسوسوي چې هغه مستقيماً د هغه په غذا، دوا، اويا نور استعمال کې راځي خو ډير داسې شيان هم شته چې انسان ته له هغونه فايده وي خو دی ترې خبر نه وي، تردې پورې چې کوم شيان د انسان لپاره ضرري ګڼل کيږي لکه زهرجن شيزونه، زهرجن ځناور او داسې نور – که چيرې فکر وشي نودا هم په څه طريقه انسان ته فايده رسوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

عارف بالله ابن عطاء ددې آیت په شرح کې لیکلي چې الله پاك ټول کاینات ستا لپاره له دې وجې پیداکړي دي چې ټول کاینات ستا شي او ته د الله پاك لپاره شې نوکوم شیان چې ستا لپاره پیدا شوي هغه به حتماً درته رسیږي ته د هغو په فکر کې مه کیږه ځکه ته بیا د الله تعالی له یاده غافل پاتې کیږې.

او له دې آیت څخه علماوو دا دلیل را ایستلی دی چې د دنیا په ټولو شیانوکې اصل د انسان لپاره اباحت دی نه حرمت یعنی هر څه د انسان لپاره مباح او حلال دي ځکه د همده لپاره پیدا شوي دي په استثناء دهغو شیانو چې په شریعت کې حرام شوي دي نو ترڅوچې د یو شی حراموالی د قرآن او سنت نه ثابت نه وي هغه حلال ګڼل کیږي.

اما ځنې علماء په دې عقیده دي چې اصل په شیانوکې حرمت دی نه اباحت او ځنې علماء په دې هکله چوپ پاتې شوي دي.

ابن حبان د بحر محیط خاوند وایي چې صحیحه داده چې په دې آیت کې د ذکر شوو ویناوو د پاره د یوې وینا هم دلیل نشته ځکه په « خَلَقَ لَکُم » کې لام د مسببیت لپاره دی یعنی ستاسو په سبب دا ځیزونه پیداکړی شوي دي، ددې آیت نه د ځیزونو د حلالیدو یا حرامیدو لپاره په انسان باندې دلیل نشي قایمیدای بلکې د حلالو او حرامو احکام ځان ته په قرآن او سنت کې بیان شوي دي په هغه عمل کول ضروري دي.

د ځینو کلماتو معناوې:

جَعَلَ ـ خَلَقَ: پیدا شوی

فَامْشُوْ: سفر وکړئ په ځمکه کې

یُرْسِلَ: را لیږي.

د تدریس لارې :

ګروپي، شفاهي، د خبرو اترو لار....

د لوست مرستندویه توکی:

کتاب، کتابچه، علمي زیري، قلمي پوسټرې...

وخت	فعالیتونه
۵دقیقې	ښاغلی ښوونکی ټولګي ته په راتګ سره د خپل معمول مطابق لـه زده کوونکـو سره روغبړ کوي، بیا د ټولګي نظم برابروي او له زده کوونکـو څخه غواړي چې خپلې ترتیب کـړې مقالې د آیت الکرسي د فضیلت په باره کې د قرآن کریم او د حدیثونو د لوړ خصوصیت په رڼا کې وړاندې کړي او له یو تن زده کوونکی څخه غواړي چې خپله مقاله پـه مناسب اواز سره ولولي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مقالو له جملې څخه دې درې غوره مقالې د عامو زده کوونکو لپاره د خپرونې په تخته وځړوي څو زده کوونکي وهڅوي او ګټه ترې واخلي. ښاغلی ښوونکی د الملک سورت (۱۵-۱۷)آیتونو او د آیت الکرسي تر مینځ تړاو او د انساني کرامت له پلوه هر کله چې انسان غوره مخلوق دی او اشرف المخلوقات ورته ویل شوی د ښې ګټې او منفعت لپاره الله جل جلاله ځمکه ورته پیدا کړې او مسخر کړې ده زده کوونکو ته تشریح کوي. ښاغلی ښوونکی د درسي کتاب له مخې د مبارکو آیتونو تفسیر او تحلیل له پوښتنونو څخه په استفادې سره د ځمکې طبعي او فزیکي ښکلا، ښکاره او پټ نعمتونه چې مبارک آیت ورباندې دلالت کوي زده کوونکي ته بیانوي دا دهم ورته ښیي چې د ځمکې د پیژندلو او جغرافیې علوم هم له دې آیت څخه ثابت شوي دي او علماوو په همدې اړوند څیړنې کړې خو دوی هغو پټو حقیقتونو ته ونه رسیدل چې (ذِلولاً)په کلمه کې پراته دي.	۲۵ دقیقې
د لوست لنډیز: د الملک سورت چې تبارک الذي هم ورته وايي(۳۰) آیتونه او دوه رکوع ګانې لري، په مکه مکرمه کې نازل شوی دی د نزول او مصحفي شمیره يې(۷۷)ده. په دغه سورت کې په مجموعي ډول د ټولو کائناتو پیدایښت په ځانګړي ډول د اسمانونو، ځمکې،ستورو او دانسانانو د از ما یښت لپاره د ژوند او مرګ پیدایښت، د الله جل جلاله د وحدانیت څرګندونه او د خلقت په نظام کې د الهي قدرت مظاهر او په هوا کې د سماوي اجرامو حرکت او ور څخه راولاړشوي کمي او کیفي بدلونونه او تغیرات ټول د الله جل جلاله په مطلقه پاچاهۍ باندې دلالت کوي. ددې سورت (۱۵ــ۱۷) آیتونه د ځمکې په غوړیدلو او د هغې د زورورو حرکتونو،د شپو او ورځو نظام په مینځ ته را تللو،د کال په فصلونو، په وچه او لمده کې د زیاتو خوراکی نعمتونو پیدایښت، په مختلفو رنګونو کې میوې، ښکلې هوا، خوږې اوبه، دا ټول، انسانان د الله جل جلاله پر قدرت باندې ایمان لرلو ته را بولي، ترڅو فکر وکړي او له دې بې شمیره نعمتونو څخه چې په ځمکه کې وجود لري روا ګټه تر لاسه کړي او دغه ځمکه چې موږ پکې ژوند کوو الله جل جلاله موږ ته (ذلولاً)آرامه او هوسا ګرځولې ده.	۵دقیقې
ارزونه: ښاغلی ښوونکی د ذهني، مهارتي، او نورې پوهې نه په ګټه اخیستلو سره د زده کوونکو نه پوښتنې کوي او دوی ارزوي.	۱۰دقیقې
کورنۍ دنده: ښاغلی ښوونکی زده کوونکو ته د کتاب له مخې کورنۍ دنده ورکوي.	

(c) ketabton.com: The Digital Library

اووم لوست

سرلیک: د الله جل جلاله سره مینه د پیغمبر صلی الله علیه وسلم په پیروۍ کې ده.

مخ: (۳۱-۳۵

وخت: دوه درسي ساعتونه

موخې: زده کوونکی باید!

۱- د مبارکو آیتونو د تفسیر په رڼا کې د الله جل جلاله سره محبت لاره زده کړي.

۲- مبارکو آیتونو شانزول سره له حکمه زده کړي او نوروته یې وښايي.

۳- د لوست کلیدي کلمات او مفهوم یې ولیکي او تحلیل او تجزیه یې کړي.

د ښوونکي لپاره اضافي معلومات:

د الله تعالی سره مینه د پیغمبر ﷺ په پیروۍ کې ده

څوک چې د الله تعالی سره د محبت دعوه کوونکی او د مینې هیله من وي نو الله تعالی د لوست په دې آیتونو کې د خپل محبت اندازه وښوده یعنی که په دنیاکې نن یو سړی د خپل حقیقي مالک د محبت دعوه کوونکی وي کره اوکوټه به د محمد ﷺ په تابعدارۍ سره معلومیږي، کوم سړی چې څومره په خپله دعوی کې رښتونی وي دومره به دی د نبی کریم ﷺ په تابعدارۍ کې زیاته پاملرنه لرونکی او اهتمام کوونکی وي اود هغه راوړې رڼا به د خپلې لارې ډیوه جوړوي او څومره چې په خپله دعوی کې کمزوری وي هغومره به د هغه په تابعدارۍ کې سست او کمزوری لیده کیږي.

نوځکه الله تعالی فرمایی : « قُلْ إِن كُنتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَّحِيمٌ » یعنی تاسو خلکو ته ووایئ که چیرې تاسې د الله تعالی سره مینه ساتئ نو تاسې زما تابعداري وکړئ الله تعالی به ستاسو سره محبت وکړي او ستاسو ګناهونه به معاف کړي او الله تعالی ښښونکی مهربان دی.

په یوبل حدیث کې نبی کریم ﷺ فرمایی : چاچې د محمد ﷺ تابعداري وکړه نو ده په حقیقت کې د الله جل جلاله تابعداري وکړه اوچا چې د محمد ﷺ نافرماني وکړه نو ده د الله تعالی نافرماني وکړه.

فضائل اعمال کتاب کې راغلي چې د حضرت عائشې رضي الله عنها په خدمت کې یوه ښځه حاضره شوه او ویې غوښته چې په ما د نبي کریم ﷺ د قبر زیارت وکړه . حضرت عائشې د زیارت کوټه پرانسته هغې زیارت وکړ او د زیارت نه وروسته په ژړا شوه او په ژړا ژړاکې یې خپل روح له لاسه ورکړ. ایا ددې عشق مثال هم چیرته موندل کیدای شي چې د قبر د زیارت طاقت یې ونه درلود او هلته یې ساه ورکړه .

حضرت انس رضي الله عنه فرمايي چې د نبی کریم ﷺ ارشاد دی چې تاسو نه هیڅ یو کس ترهغې وخته پورې مؤمن کیدای نه شي ترڅو پورې چې د هغه زما سره محبت د خپل پلار او اولاد او ټولو خلکونه زیات نه شي.

علماء وایي چې په حدیثونوکې اختیاري محبت مراد دی نه غیر اختیاري یعنی طبعي اضطراري، اودا هم کیدای شي چې طبعي محبت مراد شي، خو د ایمان څخه مراد کامل ایمان دی څنګه چې دصحابه کرامو ؤ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

حضرت انس ﷺ بیا مهرباني کوي او وایی چې د نبي کریم ﷺ مبارك ارشاد دی چې درې ځیزونه داسې دي چې په چاکې پیدا شول د ایمان خوږوالی او د ایمان مزه به ورپه برخه شي. یودا چې د الله تعالی او د هغه د رسول محبت تر هر څه نه ده ته زیات وي.

دویم داچې د چا سره محبت کوي هغه د الله تعالی د رضا لپاره وي. دریم دا چې کفرطرف ته واپس تلل ده ته داسې ګران او مشکل وي لکه په اورکې پریوتل.

بی بی فاطمې ﷺ غوښته چې نبی کریم ﷺ ته نږدې شي او دحضرت حارثه ﷺ سره خپل کور بدل کړي خو نبی کریم ﷺ ورته وفرمایل چې د هغه سره یوځل مخکې هم بدلون شوی دی اوس حیا راځي. حارثه ﷺ ته ددې خبرې پته ولګیده فوراً حاضر شو، عرض یې وکړ چې زه دې کار ته بالکل چمتو او تیار یم ای دالله رسوله زه او زما مال د الله او د هغه د رسول دی اې د الله رسوله ! په الله مې دې قسم وي کوم مال چې تاسو واخلئ هغه ما ته زیات خوښ دی د هغه مال نه چې زماسره پاتې شي. نبی کریم ﷺ ورته وفرمایل رښتیا وایې او د برکت دعا یی ورته وکړه اوکو ریې ورسره بدل کړ.

یوصحابی د نبی کریم ﷺ په خدمت کې حاضر شو اوعرض یې وکړ چې ستاسومحبت ما ته زما د ځان، مال او کور کهول (اهل وعیال) څخه زیات دی، کله چې زه په خپل کورکې وم او ستاخیال راشي نو صبر نه راځي تردې چې حاضرشم او زیارت وکړم، خوما ته دا اندیښنه ده چې مرګ خو ټولو ته راتلونکی دی، بیا به تاسو د انبیاوو درجې ته ولاړشئ او زه به تاسو نه وینم.

نبی کریم ﷺ په ځواب کې چوپتیا غوره کړه چې حضرت جبرائیل علیه السلام تشریف راوړ او دا آیت یې ولوست: (وَمَن يُطِعِ اللَّهَ وَالرَّسُولَ فَأُولَـٰئِكَ مَعَ الَّذِينَ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِم مِّنَ النَّبِيِّينَ وَالصِّدِّيقِينَ وَالشُّهَدَاءِ وَالصَّالِحِينَ وَحَسُنَ أُولَـٰئِكَ رَفِيقًا * ذَٰلِكَ الْفَضْلُ مِنَ اللَّهِ وَكَفَىٰ بِاللَّهِ عَلِيمًا).

ژباړه : اوڅوك چې د الله او رسول پیروي وکړي نو هغوی به د هغوکسانو سره ملګری وي چې الله پرې پیرزوینه کړیده چې هغه له نبیانو ، رښتینو او شهیدانو اوصالحانو څخه دي . اودا حضرات ډیر ښه ملګري دي او له دوی سره ملګرتیا خالص دالله تعالی فضل دی او الله تعالی ته د هرچا عمل ښه معلوم دی . بیا نبی کریم ﷺ هغه صحابی ته دا آیت تلاوت کړ.

د حضرت خالد ﷺ لور عَبدَه وایي : چې زما پلار به کله د ویده کیدو لپاره څملاست نو ترڅو به چې ویده شوی نه ؤ، د نبی کریم ﷺ په یاد او شوق کې به لګیا ؤ او د مهاجرینو او انصارو نومونه به یی اخستل او یادول او دابه یې ویل چې همدا زما اصول او فروع دي او د دوی طرف ته زما زړه راښکود کیږي، ای الله ما ته ژر مرګ راولې چې له دوی سره یو ځای شم، دا به یی ویل او ویده به شو.

دحضرت بلال ﷺ کیسه مشهوره ده کله چې د هغه د وفات وخت نږدې شو نود هغه بی بی دده په جدایئ ډیره غمجنه شوه ویل یې های افسوس ! ده ورته وویل سبحان الله څومره خوندوره خبره ده چې سبا ته به د حضرت محمد ﷺ زیارت اود هغه صحابه وو سره ملاقات کوم .

(c) ketabton.com: The Digital Library

قاضی عیاض رحمه الله وايي د نبی کريم ﷺ سره د مينې او محبت د نښونه ترټولو ضروري لويه نښه دا ده چې په دوی پسې اقتدا وشي او د ده مبارکې طريقې غوره کړای شي او دده د ويناوو او کړو وړو پيروي وشي، دده حکمونو ته دې لبيک وويل شي اودکومو شيانو څخه چې ده منع فرمايلې ده د هغه نه پرهيز وکړی شي، په خوشحالی، غم او تنګسيا او پراخی کې دده په مبارکو طريقو تلل وشي.
همدارنګه الله تعالی په سورت توبه ۲۴ آيت کې فرمايي : ووايه ای محمده خلکوته که چيرې ستاسو پلرونه اوستاسو زامن او ستاسو ورونړه او ستاسو بيبيانې او ستاسو قبيله او هغه مال کوم چې تاسو ګټلی دی او هغه تجارت چې تاسو د هغه د نه چليدو څخه ويريږئ او هغه کورونه چې تاسو خوښوئ (دا ټول څيزونه) تاسوته د الله نه اود هغه د رسول نه اود هغه په لاره کې له جهاد کولونه زيات خوښ وي نوتاسې انتظار وباسئ تردې چې الله تعالی خپل حکم راوليږي او الله تعالی حکم نه منونکی خپل مرام ته نه رسوي.
هدف داچې د قرآن په ډيرو ځايونوکې د خپل محبت اوخپلې پيروی سره حضرت محمد ﷺ پيوست ذکر کړی دی او هر کارچې د نبی کريم ﷺ په طريقه برابر نه وي هغه الله ته بی ارزښته او بی قدره دی.

د ځينو کلماتو معناوې:

قُلْ: ووايه ای محمده

تُحبون: تاسو محبت کوی

فان تولوا: که تاسو وګرځوه

د تدريس لارې: پوښتنې او ځوابونه، د خبرو اترو له لارې، تشريحي لارې...

د لوست مرستنديه توکی:

د لوست کتاب، غټې چارتونه يا پوسترې وغيره.

وخت	فعاليتونه
۵دقيقې	ښاغلي ښوونکی د سلام او روغبړ، حاضري اخيستلو او د ټولګي له برابرولو، کورنۍ دندې نه وروسته زده کوونکي په لنډو پوښتنو د تير لوست ارزونه کوي. ښاغلی ښوونکی د نوي لوست سرليك پر تخته ليکي بيا د نوي لوست د تير لوست سره علمي تسلسل وړاندې کوي.
۲۵دقيقې	ښاغلی ښوونکی په خپله خوښه له زده کوونکو نه غواړي چې دوه کسه زده کوونکي په خپل ځای ودريږي د العمران د سورت ۳۱ـ۳۲ شميره آيتونه د اعوذ بالله او بسم الله ويلو سره تلاوت کړي. ښاغلی ښوونکی د لوست ارزښت ناك کلمات په تخته ليکي او دهغې معنا يا په شفاهي توګه او يا ليکلې زده کوونکو ته وړاندې کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښاغلی ښوونکی ۳۱- ۳۲ آیتونو د نزول اسباب تشریح کوي. ښاغلی ښوونکی زده کوونکي په دوه کسیز ګروپونو ویشي یو ګروپ به د بل ګروپ سره د الله جل جلاله او د پیغمبر صلی الله علیه وسلم د محبت په باره کې خبرې اترې وکړي او د لوست ضروري نقطې د ځان سره ولیکي او د لوست په اخر کې یو کس زده کوونکی دا ضروري نقطې په لوړ اواز سره لولي او تشریح کوي. ښاغلی ښوونکی د مبارکو آیتونو د لار ښوونې نتیجه او ګټې بیانوي.	
ارزونه: ښاغلي ښوونکی د لوست د مفهوم د یادولو اطمینان او ډاډینې په اړوند د ارزښتناک مهارتونو، پوهې، او اطلاعاتو په برخه کې د زده کوونکو ارزونه کوي او پوښتنو ته مناسب ځواب وايي او سمه رهنمايي ورته کوي.	۱۰دقیقې
د لوست لنډیز: د آل عمران سورت چې د مدني سورتونو له جملې څخه دی (۲۰۰)آیتونه او(۲۰) رکوع ګانې لري. د نزول شمیره یې(۸۹) او مصحفي شمیره(۳) ده. د انفال سورت څخه وروسته نازل شوی دی. ددې مبارکو آیتونو شانزول داسې دی: ابن منذر له حسن بصري(رح) څخه د هغو کسانو په باره کې چې د پیغمبر صلی الله علیه وسلم سره یې د درواغو وعدې کولې رایت کوي چې موږ د الله جل جلاله سره محبت لرو د دوی په هکله الله جل جلاله دغه آیتونه نازل کړل. محمد ابن اسحاق روایت کوي، د نجران د انصارو په هکله یې ویل موږ چې د حضرت عیسی او د هغه د مور بي بي مریم تقدس او پاکي بیانوو او عبادت یې کوو دا د الله جل جلاله سره د محبت په وجه دی د دوی د وینا د رد په هکله دا آیتونه راغلل چې د الله جل جلاله سره محبت کول دا په محبت د رسول اکرم صلی الله علیه وسلم کې نغښتي دي او که څوک د الله جل جلاله سره شریک جوړوي او نور ور سره ملګری کوي دا دښمني او ګمراهي ده نه دوستي او محبت.	۵دقیقې
کورنۍ دنده: ښاغلی ښوونکی د درسي کتاب تفسیر شریف نه د ګټې اخیستلو په موخه زده کوونکو ته کورنۍ دنده ورکوي.	

(c) ketabton.com: The Digital Library

اتم لوست

سرليک: **اسلام بشپړ او هر اړخيز دين دي.**

مخ: (۳۶ـ ۴۰)

وخت: درې درسي ساعتونه

موخې: زده کونکي بايد!

۱ـ نساء سورت(۶۰ـ۶۱) آيتونو په معنا او تفسير پوهه لاسته روا ړي.

۲ـ د مبارکو آيتونو تفسير او مطلبونه د شانزول سره زده کړي.

۳ـ په ټولو اختلافاتو او جنګ جګړو کې د الله جل جلاله او د رسول الله صلی الله عليه وسلم په قانون او دستور فيصلې کوي.

۴ـ په قرآني او نبوی فيصلو عقيده لرو او پخپل ژوند کې پرې عمل کوو.

د ښوونکي لپاره اضافي معلومات:

اسلام بشپړ او هراړخيز دين دی

د « اسلام » لفظي معنا حکم منل او فرمانبرداري او الله تعالی ته ځان سپارل دي. او په اصطلاح کې خاص د هغه دين دحکم منلو نوم « اسلام » دی کوم چې الله تعالی د خپلو پيغمبرانو په ذريعه د انسانانو د هدايت لپاره راليږلی دی، ځکه د دين اصول د ټولو پيغمبرانو عليهم السلام په شريعتونو کې يو دي.

بيا د اسلام لفظ کله ددې عام مفهوم « مطلب » لپاره استعماليږي اوکله صرف ددې وروستی شريعت لپاره ويل کيږي چې په خاتم الانبياء ﷺ باندې نازل شوی دی. په قرآن کريم کې دواړه مطلبونه ورځنې اخستل شوي دي او د دواړو لپاره استعمال شوی دی. د تيرو پيغمبرانو خپل ځان ته مسلمان ويل او خپل امت ته مسلمان امت ويل هم د قرآن په آيتونو سره ثابت دي او ددې نوم ځانګړتيا د خاتم الانبياء د امت سره هم ذکر دی.

هُوَ سَمَّاكُمُ الْمُسْلِمينَ مِن قَبْلُ وَفِي هَذَا . لنډه داچې هر الهي دين چې د کوم نبي او رسول په ذريعه دنيا ته راغلی دی هغه ته هم اسلام ويل کيږي اود محمدي امت لپاره د يوه ځانګړي لقب په توګه هم استعماليږي. اوس پوښتنه داده چې په قرآن کريم کې د اسلام د لفظ نه کوم مفهوم مراد دی؟

صحيح خبره دا ده چې په دواړوکې هر يو مراد شي د نتيجې په اعتبار سره څه خاص توپير نه پريوځي، ځکه د تيرو پيغمبرانو دين ته چې کوم د اسلام نوم ورکړی شوی دی، هغه د يوڅو خاصو خلکو او يوې خاصې زمانې لپاره ؤ، د هغه وخت اسلام هغه ؤ، د هغوخاصو خلکو او امت نه علاوه د نورو لپاره هغه وخت هم دغه اسلام معتبر نه ؤ اوکله به چې د يوه نبي څخه وروسته بل نبي راوليږل

(c) ketabton.com: The Digital Library

شو نو د پخواني نبي دين به اسلام پاتې نه شو منسوخ به شو خو د دواړه انبياوو ترمنځ به څه اصولی اختلاف نه ؤ بلکې فرعي اختلاف به ؤ.
او خاتم الانبیاء ﷺ ته چې کوم اسلام ورکړی شو هغه د منسوخ کیدو قابل نه دی او ترقیامته پورې به وي، ځکه بل نبي نه راځي نوچې بل نبي نه راځې دا په خپله دلیل دی چې دده دين نه منسوخ کيږي ځکه ناسخ ورته نشته. او د ذکرشوې قاعدې مطابق دده دبعثت « پیغمبر کیدو » نه وروسته هغه زاړه اديان ټول منسوخ شول اوس هغه اديان اسلام نه دی بلکې اسلام صرف هغه دين دی کوم چې د محمد ﷺ په واسطه را رسيدلی دی. په دې وجه په معتبرو صحيحو احاديثوکې راغلی چې نبی کريم ﷺ فرمايلی دي چې که نن حضرت موسی عليه السلام ژوندی وی نو هم په ده به زما تابعداري لازمه وه. اوپه يوبل حديث کې ارشاد دی چې قيامت ته نږدې به حضرت عيسی عليه السلام نازل شي نو سره ددې چې د خپل نبوت په صفت به موصوف وي يعنی نبی به وي اود نبوت په دنده به قايم وي خو بيا به هم د نبی کريم ﷺ د شريعت تابعداري کوي (او دا دين به چلوي).
نو په دې وجه که دلته د اسلام عامه معنی مراد شي اوکه خاص محمدی دين ورځنې مراد شي، نتيجه ددواړو يوه ده، چې دخاتم الانبياء د بعثت نه وروسته به يوازې هغه دين ته اسلام ويل کيږي کوم چې دده ﷺ په ذريعه دنيا ته رارسيدلی دی، دغه اسلام د ټولو خلکو لپاره دخلاصۍ او نجات وسيله ده او الله تعالی فرمايي « وَمَن يَبْتَغِ غَيْرَ الإِسْلاَمِ دِينًا فَلَن يُقْبَلَ مِنْهُ » : يعنی د اسلام نه پرته بل دين چې کوم سړی اختيار کړي هغه به دده نه قبول نکړی شي يعنی د الله تعالی په نزد مقبول نه دی او کوم عمل چې د هغه بل دين مطابق وکړی شي هغه به ضايع کړی شی.

دين: په عربی ژبه کې د «دين » لفظ څومعناوې لري چې يوه معنا يې طريقه او روش دی. د قرآن په اصطلاح کې د دين لفظ د هغواصولو او احکامو لپاره استعماليږي کوم چې د حضرت آدم عليه السلام نه تر خاتم الانبياء ﷺ پورې په ټولو انبياووکې شريک دی . او د « شريعت » لفظ يا « مذهب » لفظ د فروعي احکامو لپاره استعماليږي چې په مختلفو زمانو اومختلفو امتونو کې راغلی دي.
قرآن کريم لاربنوونه کوي چې : شَرَعَ لَكُم مِّنَ الدِّينِ مَا وَصَّى بِهِ نُوحًا. يعنی الله ستاسو لپاره هغه دين جاري کړی دی، دکوم چې وصيت ستاسو نه مخکې نوح عليه السلام ته او نورو پيغمبرانو عليهم السلاموته شوی وه. لنډه داچې په دې زمانه کې نجات په اسلام پورې تړلی دی، د غير مسلمان نيک عمل او نيک اخلاق هم قبول نه دي او نور اديان د نجات ذريعه ګڼل د اسلام د بنيادونو نړول دي. او د آخرت د نجات دارمدار ترټولو د مخه د الله تعالی او د هغه د رسول په فرمانبرداری باندې دی ځوک ددې نه محروم پاتې شو د هغه هيڅ عمل معتبر نه دی او نه به هغه وزن کړی شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ځینو کلماتو معناوې:

اَلَمْ تَرَ: آیه تانه دی لیدلي

اَنْ یَتَحَاکَمُوْ: تاسو فیصلې کوي

تَعَالَوْ: راشي

د لوست مرستندویه توکي:

کتاب، مراجع، د قرآني کلماتو چارچ..

د تدریس لارې:

تشریحي، د سوال جواب په شکل، مسابقوی او ګروپي تدریس.

وخت	فعالیتونه
۵دقیقې ۲۵دقیقې	ښاغلی ښوونکی ټولګي ته په راتګ سره پر زده کوونکو سنت سلام اچوی روغبړ ورسره کوي کورنۍ دنده یې ګوري بیابه د نوي لوست سرلیك د ټولګي په تخته لیکي او د نوي لوست اړیکې د تیر لوست سره تشریح کوي. ښاغلی ښوونکی د زده کوونکو له جملې څخه یو تن ته چې په تجوید کې پوهه او تجربه لري غواړي چې په پوره ادب او احترام سره د نساء د سورت ۶۰ــ ۶۱ شمیره آیتونه په ترتیل سره تلاوت کړي. بیا ښاغلی ښوونکی د مباکو آیتونو ارزښتناك مطلبونه او تفسیر په ښکلي الفاظو کې زده کوونکو ته وړاندې کوي. ښاغلي ښوونکي دې زده کوونکو ته دنده ورکړي چې (۳۵ـ۳۶ـ۳۷ـ۳۸) صفحو پوره متن د یو بل په کومك سره ولولي او لغوي او علمي ستونزې ولیکي
۱۰دقیقې	**ارزونه**: ښاغلی ښوونکی د ښه او ګټور لوست د وړاندې کولو په خاطر او د ګټورو پوښتنو څخه په ګټې اخیستلو سره ذهني او مهارتي پوهې په برخه کې د زده کوونکو ارزونه کوي.
۵دقیقې	**د لوست لنډیز**: د لوست غوره شوی آیتونه د نساء په سورت کې چې په مدینه منوره کې نازل شوی (۱۷۴)آیتونه او ۲۴ رکوع ګانې لري او د نزول شمیره یې ۹۲ او مصحفي شمیره یې ۴ ده. د ممتحینه سورت نه وروسته نازل شوی ده د تیر لوست په دغو مبارکو آیتونو کې د الله جل جلاله د محبت او مقام پیژندنه وشوه چې د الله جل جلاله پیروي او د محمد

(c) ketabton.com: The Digital Library

صلی الله علیه وسلم پیروي او دهغه په سنتو ثابت پاتې کیدل د الله جل جلالـه د مینـې او محبت او دګناهونو د ښنې لامل کیږی یعنی د الله جل جلاله پیروي د رسـول الله صـلی الله علیه وسلم په پیروي کې ده. د نوي لوسـت پـه مبـارکو آیتونـو کـې دې مطلـب تـه سپارښتنه شوې چې په هر اړخیزو اختلافاتو کې به د الله جل جلاله په کتاب قرآن کریم او د پیغمبر صلی الله علیه وسلم په سنتو فیصلې کوو.	
کورنۍ دنده: د درسي کتاب د هدایت مطابق باید کورنۍ دنده ورکړه شي.	

(c) ketabton.com: The Digital Library

نهم لوست

سر لیک: لمونځ تل پاتې او نه شلیدونکې فریضه ده.

مخ: ۴۱ـ ۴۵

وخت: درې درسي ساعتونه

موخې: زده کوونکي باید!

۱ـ د نساء د سورت (۱۰۱ـ۱۰۴) مبارکو آیتونو تلاوت په ښکلي اواز سره ادا کړي.

۲ـ د مبارکو آیتونو کلي مفهوم او تفسیر چې د ویرې د لمانځه په باره کې دې په عملي او نظري توګه زده کړي.

۳ـ د څلور رکعتي او قصر لمانځه په باره کې فقهي احکام زده کړي او عملي بڼه ورکړئ.

د ښوونکي لپاره اضافي معلومات:

لمونځ تل پاېې او نه شلیدونکې فریضه ده

لمونځ د ټول اسلامي امت په نزد د ټولو نه ضروري عبادت اود ایمان څخه وروسته په ټولو فرائضو باندې وړاندې والی لري او په قیامت کې به هم د ټولونه اول د لمانځه په هکله پوښتنه کیږي.

حضرت عبدالله ابن مسعود ﵁ فرمایي چې ما د نبی کریم ﷺ نه پوښتنه وکړه چې د الله جل جلاله په نزد د ټولو نه زیات خوښ عمل څه دی؟ ده وفرمایل : لمونځ، ما عرض وکړ ددې نه پس څه دی؟ ویې فرمایل د مور او پلار سره ښه سلوك او چلند ، ما عرض وکړ ددې نه پس کوم عمل غوره دی؟ ویې فرمایل جهاد.

ملا علي قاري رحمه الله وایي چې په دې حدیث کې ددې دلیل دی چې د ایمان نه وروسته د ټولونه وړاندې لمونځ دی. او بل داسې حدیث هم شتون لري چې فرمایي : اَلصَّلٰوةُ خَیْرُ مَوْضُوْعٍ : یعنی بهترین عمل چې الله تعالی د بندګانو لپاره مقرر کړی دی هغه لمونځ دی. نور احادیث هم په دې هکله زیات موجود دي.

هو د نبی کریم ﷺ له ډیرو احادیثو څخه ثابتیږي چې الله تعالی په لمانځه سره ګناهونه معاف کوي، خو علماء وایي چې مراد ورځنې واړه ګناهونه دي، ځکه د مسلمان د شان سره نه ښایي چې دده په ذمه لوی ګناهونه باقي پاتې وي. اول خو د مسلمان نه دکبیرې ګناه کیدل مشکل دي اوکه چیرې ترې وشي هم نو پرته له توبې ایستلو ده ته آرام راتلل مشکل دي، ځکه د مسلمان د شان سره ضروري ده چې کله دده نه کبیره ګناه وشي نو ترڅو هغه په ژړا او زاریو ونه وینځي ده ته آرام نه ورځي، البته وړو ګناهونو ته ډیره پاملرنه نه وي خو هغه په لمانځه سره معافیږي. که څه هم په احادیثوکې د وړې او لویې ګناه قید نشته . هدف داچې په لمانځه ګناهونه بښل کیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ابوسعید خدري رضي الله عنه د نبي کریم ﷺ څخه روایت کوي چې پنځه لمونځونه د مینځني وختونو لپاره کفاره دي یعنی د یو لمونځ نه تر بل لمانځه پورې چې کوم ګناهونه وي هغه د لمانځه له برکته معاف کیږي.

حضرت حذیفه رضي الله عنه فرمایي چې نبي کریم ﷺ ته به څه مشکل کار یاځه آفت پیښ شو نو دی مبارک به فوراً لمانځه طرف ته متوجه کیده.

اوبل د لمانځه په هکله الله تعالی فرمایي : « وَاسْتَعِيْنُواْ بِالصَّبْرِ وَالصَّلاَةِ »: یعنی په صبر او لمانځه سره د الله نه مرسته وغواړئ.

اوپه بل آیت کې فرمایي : « وَأْمُرْ أَهْلَكَ بِالصَّلَاةِ وَاصْطَبِرْ عَلَيْهَا لَا نَسْأَلُكَ رِزْقًا نَّحْنُ نَرْزُقُكَ » : یعنی خپلو کوروالوته د لمانځه حکم کوئ اوپه خپله هم ددې اهتمام کوئ موږ ستا نه روزي ګټل نه غواړو روزي به تا ته موږ درکوو.

ابومسلم رحمة الله علیه فرمایي چې زه د حضرت ابو أمامه رضي الله عنه په خدمت کې حاضرشوم هغه په جومات کې تشریف درلود، ما عرض وکړ چې ما ته ستا له طرفه یونفر دا حدیث نقل کړی دی چې تاسې د نبي کریم ﷺ څخه اوریدلي دي چې څوك په ښه شان اودس وکړي بیا فرض لمونځ اداءکړي نو الله ددغې ورځې هغه ګناه چې په تلوسره شوې وي اوهغه ګناه چې د لاسونو په واسطه شوې وي اوهغه ګناه چې د هغه له غوږونو څخه شوې وي او هغه ګناه چې د هغه له سترګوڅخه شوې وي اوهغه ګناه چې د هغه په زړه کې پیدا شوې وي ټولې معاف کوي.

حضرت ابو أمامه رضي الله عنه وفرمایل : قسم په الله ما دا مضمون د نبي کریم ﷺ څخه څو څو ځله اوریدلی دی.

د نبي کریم ﷺ ارشاد دی چې کله د لمانځه وخت راشي نو یوه فرښته اعلان کوي چې ای د آدم اولاده پاځئ او د دوزخ هغه اور کوم چې تاسو (دګناهونو په وجه) په خپلو ځانونو بل کړی دی مړ کړئ.....

په بل حدیث کې راځي چې الله تعالی ارشاد فرمایلی چې ما ستا په امت پنځه لمونځونه فرض کړي دي او ددې مې د ځان سره وعده کړې ده چې څوك ددې پنځه لمونځونو په خپل وخت کې د اداء کولو اهتمام کوي هغه پخپله ذمه واری جنت ته داخلوم اوڅوك چې ددې لمونځونو اهتمام نکوي د هغه په ما هیڅ ذمه واري نشته.

د لمانځه په هکله امام غزالي رحمه الله وایي : چې کله کومه ګناه عامه شي بیا هغه ګناه خلکوته ګناه نه ښکاره کیږي مثال یې ورکړی چې د روژې خوراك عام نه دی که څوك روژه قصدي خوري، نوټول خلك به ورته لوی کافر ووایي چې وګورئ دخلکو په وړاندې روژه خوري ـ حال داچې د روژې په قصدي خوړلو دکفر فتوی یوه عالم او یوه مذهب هم نده ورکړې (خو داخبره په یاد ولرئ که څه هم بیا ټول عمر روژه ونیسي د هغې خوړل شوې روژې ثواب نشي حاصلولی) اما د لمانځه

(c) ketabton.com: The Digital Library

پریښودل او قضاکول چون عام شوي نو د لمانځه قصدي پریښودونکی ته هیڅوک کافر نه وایي حال داچې په قصدي پریښودلو باندې ډیرو علماوو او ډیرو مذهبونو دکفر فتویٰ ورکړیده.
لنډه دا چې مونږ احناف یې کافر نه بولو خو امام غزالي هر کله چې شافعي مذهب دی نو د هغه دا خبره ډیره د قدر وړ ده او په احادیثو استدلال کوي.
دحضرت جابر ابن عبدالله ﷺ څخه روایت دی : قَالَ، قَالَ رَسُولُ الله ﷺ بَینَ الرّجُلِ وَبَینَ الکُفرِ تَركُ الصّلوةِ رواه احمد. وَقَالَ بَینَ الرّجُلِ وَبَینَ الشّركِ وَالكُفرِ تَركُ الصّلَوةِ. یعنی لمونځ پریښودل بنده کفر ته رسوي ، بل ځای ارشاد دی چې بنده اوکفر لره یوځای کوونکی څیز صرف لمونځ پریښودل دي ، بل ځای ارشاد دی چې د ایمان اوکفر په منځ کې د لمونځ پریښودلو فرق دی.
د نبي کریم ﷺ ارشاد دی چې څوك دوه لمونځونه پرته له عذر څخه په یو وخت کې کوي هغه د لویو ګناهونو د دروازو نه په یوه دروازه ورسیده. هدف دا چې پرته له عرفات او مزدلفې څخه نور دوه لمونځونه پرته له عذره په یو وخت اداء کول لویه ګناه ده.
همدارنګه له ابوهریرة ﷺ څخه روایت دی : قَالَ قَالَ رَسُولُ الله ﷺ : لَا سَهمَ فِی الاِسلَامِ لِمَنْ لَا صَلَوةَ لَه وَلَا صَلَوةَ لِمَنْ لَا وُضُوءَ لَه : یعنی په اسلام کې هیڅ برخه نشته دهغه چا لپاره چې لمونځ نکوي او بې اودسه لمونځ نه کیږي. په بل حدیث کې دي چې دین بې لمونځه نشته، لمونځ د دین لپاره داسې دی لکه څنګه چې د سړي د بدن لپاره سر وي.
همدارنګه په کار ده چې لمونځ په جماعت سره اداء کړو ځکه د نبی کریم ﷺ حدیث دی، ابن عمر ورځنې روایت کوي چې : صَلَوةُ الجَمَاعَةِ أفضَلُ مِنْ صَلَوةِ الفَذّ بِسَبعٍ وَعِشرِینَ دَرَجَة :
یعنی د جمع لمونځ د تنها لمانځه څخه اوه ویشت درجې زیاتیږي.
په حدیث شریف کې راځي چې کوم خلك زیات وخت په جومات کې تیروي فرښتې ددوی د ناستې ملګري دي، که چیرې ناروغه شي فرښتې یې بیمار پوښتنې ته ورځي، که چیرې کار ته ولاړ شي نو فرښتې ورسره مرسته کوي.
د نبي کریم ﷺ په بل حدیث کې چې ابو هریرة روایت کړی فرمایي : د جماعت لمونځ د تنها لمانځه څخه (۲۵)درجې زیاتیږي، خبره داده چې کله سړی اودس وکړي او ښه کامل اودس وکړي بیا جماعت ته صرف د لمانځه په اراده ولاړشي څه بله اراده یی نه وي نوچې کوم قدم اخلي د هغې په وجه یی یوه نیکي زیاتیږي او یوه ګناه یی معاف کیږي بیا چې لمونځ وکړي او په خپل ځای کې ناست وي نو ترڅو چې په اوداسه کې وي فرښتې ورته د بښنې او رحمت دعاګانې کوي اوترڅوچې سړی د لمانځه په انتظارکې وي هغه د لمونځ ثواب مومي.
محمد بن سماعه رحمه الله یو لوی عالم دی وایي په څلویښتو کلونوکې زما څخه یوځل د جماعت لمونځ فوت شو چې هغه هم د مور په مرګ مشغول وم نو بیامې هغه لمونځ پنځه ویشت ځله وکړ څو د جماعت د لمانځه درجه وګټم نو په خوب کې مې ولیده چې یوکس راته وایي محمده ! پنځه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ویشت وارې خو دې لمونځ وکړ خو د ملایکو آمین به څرنګه کوې. ځکه په حدیث کې راځي کله چې امام د سوره فاتحې نه وروسته آمین وایي نو ملایکې هم ورسره آمین وایي، نو د چا آمین چې د ملایکو له آمین سره یوځای شي د هغه وروستنی ټول ګناهونه معاف کیږي. نو په خوب کې دې حدیث ته اشاره وه.

په یوه بل حدیث کې د ابو هریرة رضي الله عنه په روایت راځي چې نبي کریم ﷺ وفرمایل چې زما زړه غواړي چې یوڅو ځوانانوته ووایم چې ډیر خس او خاشاک راجمع کړي بیا زه هغو خلکوته ورشم چې بې عذره په کورونو کې لمونځ کوي او د هغوی کورونه وسوځوم.

نبي کریم ﷺ سره له هغه شفقت او رحمته چې کوم د امت په حال یې درلود او د چا کوم معمولي تکلیف یې هم نه خوښوه خو په هغو خلکو کوم چې په کورونوکې لمونځ کوي دومره غصه دی چې د هغوی کورونه سوځوي.

هو ! په لمانځه کې د زړه حضور او عاجزي او اخلاص ډیر شرط دی، حضرت معاذ رضي الله عنه وایي کله چې زه نبي کریم ﷺ یمن ته د والي په توګه لیږلم نو ما د آخري وصیت غوښتنه ورځنې وکړه، نبي کریم ﷺ راته وفرمایل چې ددین په هرکار کې د اخلاص اهتمام کوه ځکه په اخلاص سره لږ عمل هم ډیریږي.

حضرت ثوبان رضي الله عنه وایي چې ما نبي کریم ﷺ څخه واوریدل چې فرمایل یې د اخلاص والو لپاره دې خوشحالي وي، دوی د هدایت ډیوې دي د دوی په وجه د سختونه سختې فتنې لرې کیږي.

حضرت عبدالله ابن عباس رضي الله عنهما فرمایي : د لمونځ قایمولو نه مراد دادی چې رکوع او سجده یې په ښه شان اداء شي پوره پوره لمانځه ته متوجه واوسي یعنی د زړه په حضور او عاجزۍ اداء شي.

د حضرت قتاده نه نقل شوی چې د لمونځ قایمول : د هغه د وختونو مراعاتول، په ښه شان اودس کول او په ښه طریقه رکوع اوسجده کول دي.

د نبي کریم ﷺ ارشاد دی چې د ټولونه بدترین غل هغه دی چې د لمانځه نه غلا کوي، صحابه وو رضي الله عنهم عرض وکړ چې ای د الله رسوله! د لمانځه نه به څنګه غلاکوي؟ ارشاد یې وفرمایه چې د هغه رکوع او سجده په ښه شان نه اداء کوي.

په یوه بل حدیث کې نبي کریم ﷺ فرمایلي دي چې یو بنده به تر شپیتو کلونو پورې لمونځ کوي خو یو لمونځ یې هم نه قبلیږي که رکوع ښه وکړي نو سجده پوره نه کوي اوکه سجده ښه وکړي نو رکوع پوره نه کوي.

حضرت ابوالعالیه رضي الله عنه فرمایي : چې د الله جل جلاله ددې ارشاد :« إِنَّ الصَّلَاةَ تَنْهَى عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنكَرِ » مطلب دا دی چې په لمانځه کې درې خیزونه دي : اخلاص، دالله تعالی ویره او د الله ذکر: په کوم لمونځ کې چې دا ځیزونه نه وي هغه اصلاً لمونځ نه دی. اخلاص د نیکو کارونو حکم کوي ـ د الله تعالی ویره د بدو خبرو نه منع کوي او د الله ذکر قرآن کریم دی چې په مستقله توګه د ښو خبرو

(c) ketabton.com: The Digital Library

حکم کوي او د بدو خبرو نه منع، نو ځکه نبي کريم ﷺ فرمايي: چې کوم لمونځ د بدو خبرو او نامناسبو کارونو څخه منع نه کوي هغه لمونځ په ځای ددې چې الله ته د نږديکت وسيله شي د الله تعالی نه د لرې کيدو لامل ګرځي.

او د حضرت حسن په روايت نبي کريم ﷺ فرمايي چې د چا لمونځ هغه د بدو خبرو نه منع نکړي هغه اصلاً لمونځ نه دی.

لنډه داچې لمونځ بايد په هيڅ حالت کې قضا نشي ځکه لمونځ که اوبه نه وي په تيمم سره هم کيږي، د مرض په حالت کې که په ولاړې قدرت نه وي په ناستې سره هم کيږي ان تردې چې په اشارې سره هم اداء کيدای شي.

او علماء وايي چې که د مور څخه نيم اولاد راوتلی وي، نو په داسې حالت کې هم بايد لمونځ وکړي او قضا يې نکړي. او حتی د جنګ په حالت کې هم بايد دجنګ قوماندان خپل مجاهدين دوه ډلې کړي او په دواړو ډلو لمونځ په جماعت سره اداء کړي.

د ځينو کلماتو معناوې:

تَقْصرو: لنډ يې کړي

مِنْ ورائکم: وروسته له تاسونه

مَيْلَةً: حمله او يرغل

د لوست مرستندويه توکي:

کتاب،تفسير شريف، پوسترونه او انځوريزې نښې نښانې.

دتدريس لارې:

تشريحي، مقابلوي، ګروپي،تمثيلي...

وخت	فعاليتونه
۵دقيقې	ښاغلی ښوونکی د اعوذ بالله او بسم الله په ويلو سره د نساء دسورت (۱۰۱ـ۱۰۴) مبارک آيتونه په ښه لهجه په ترتيل سره تلاوت کوي بيا له څو زده کوونکو څخه غواړي چې پخپل وار سره هر يو ددغه لوست آيتونه تلاوت کړي.
۲۵دقيقې	ښاغلی ښوونکی د لوست بغلي عنوانونه ورته په تخته ليکي او د مبارکو آيتونو مفهوم، ترجمه، او لنډ تفسير زده کوونکو ته تشريح کوي او همدارنګه د ويرې د لمانځه څرنګوالی د جهاد په اضطراري حالتونو کې زده کوونکو ته تشريح کوي. ښاغلی ښوونکی د زده کوونکي په دوه ډلو ويشي هرې ډلې ته دنده ورکوي چې ترجمه، تفسير او د ويرې د لمانځه د ادا کولو څرنګوالي د کتاب د متن مطابق خپلو

(c) ketabton.com: The Digital Library

	ملګرو ته تشريح کوي. ښاغلی ښوونکی د زده کوونکو ستونزې حل کوي او د فقهې او تفسير په برخو کې له زده کوونکو سره مرسته وکړي. ښوونکی زده کوونکو ته د ويرې لمونځ په عملي توګه تمثيلوي بيا به په ټولګي کې په زده کوونکو باندې هم د ويرې د لمانځه طريقه په شفاهي او عملي توګه تشريح کوي.
۱۰دقيقې	**ارزونه**: ښاغلی ښوونکی ددې لپاره چې د زده کووکو له زده کړې څخه ډاډينه حاصله کړي نو د لوست محتوا او ارکان د تفسير شريف مطابق د پوښتنو په ترڅ کې مطرح کړي او د زده کوونکو د پوهې او مهارت ارزونه کوي.
۵دقيقې	**د لوست لنډيز**: مور او تاسو پوهيږو چې شارع فرمايي چې لمونځ ددين ستنه ده هغه څوک چې لمونځ قايموی په حقيقت کې د الله جل جلاله دين قايموي او که څوک لمونځ پريږدی په حقيقت کې د الله جل جلاله دين پريږدي او نړوي يې. په حديث شريف کې يې ټول دين په لمانځه پورې منحصر کوي ځکه لمونځ د توحيد او رسالت او د اسلامی معتقداتو څخه وروسته د اسلام دويمه بناده. په بل حديث شريف کې راغلي چې پيژندنه دمسلمان او کافر په لمانځه سره کيږي. او د لمونځ د فرضيت په باره کې په قرآن کريم کې په (۹۶)ځايونوکې تاکيد راغلی دی. د رسول الله صلی الله عليه وسلم د ويناوو له مخې لمونځ اهم عبادت دی چې د دښمن د ويرې په وخت او دجهاد په سنګر کې يې هم په جماعت سره د هغه د ادا کولو حکم کړی دی حتی د مرض په وخت کې يې پريښودل نشته که څوک يې په ولاړه نشي کولی په ناسته دې وکړي او که په ناسته يې نشو کولی په اشاره دې وکړي او که په اشاره يې هم نشو کولای بيا ورڅخه ساقطيږي الله جل جلاله ورته ښښنه کوي.
	کورنۍ دنده: ښاغلی ښوونکی د درسي کتاب مطابق زده کوونکو ته کورنۍ دنده ورکوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لسم لوست

سرليک: د ظلم د مخنيوي لپاره د جهاد اجازه

مخ: ۴۶ـ۴۹

وخت: دوه درسي ساعتونه

موخې: زده کوونکي بايد:

۱ـ د حج د سورت ۳۹ـ ۴۱ مبارکو آيتونو په رڼا کې د جهاد په اهميت وپوهيږي.

۲ـ د جهاد د روا والي او د هغې د اصلاحي، اعتقادي او اخلاقي حکمتونو په رڼا کې په نېکيو باندې امر او د بديونه منع کول په خپل ژوند کې د ټولو مهمو دندو څخه وګڼي.

د ښوونکي لپاره اضافي معلومات:

د ظلم د مخنيوي لپاره د جهاد اجازه

کله چې مشرکانو په ډېر ظلم اوتيري لاس پورې کړ او خبره تردې ورسيده چې مؤمنان د دوی له تيريو او ظلمونو څخه سخت په عذاب شول، يو به رسول الله ﷺ ته وهل شوی راتلو اوبل به زخمي اوټپي راتلو او ډېره ژړا ، شکوه او شکايت به يې کاوه.

خورسول الله ﷺ به ورته ويل : صبر وکړئ، زه په جهاد نه يم مامور شوی او له اوياوو څخه زيات آيتونه د جهاد او جنګ په نه کولوکې راغلي دي او سربيره په دې د هجرت په کولو هم مامور شوي يو. بالآخره دغه مبارک آيت « أُذِنَ لِلَّذِينَ يُقَاتَلُونَ بِأَنَّهُمْ ظُلِمُوا...... » نازل شو او د جهاد اجازه يې ورکړه او دا په دې هکله لومړنی آيت دی.

هو کله چې مسلمانانو پوره ديارلس کاله د کافرانو سختۍ او کړاوونه وزغمل او بالآخره ديته مجبور شول چې خپل کورونه او خپل شته هرڅه دوی ته پرېږدي اوهجرت ورځنې وکړي. نوهمغه وه چې ځنې حبشې ته اوځنې مدينه منورې ته په هجرت کولو مجبور شول خو د دې ظالمانو په دې هم زړونه ساړه نه شول د هجرت په ځای کې يې هم آرام او سا اخستوته نه پرېښودل، د حبشې پاچا ته يې ډالۍ ليږلې چې مسلمانان له وطنه وشړي خو کله چې په مدينه منوره کې يوه وړه ډله راغونډه شوه کافرانوبه د مکې نه لښکرې جوړولې او مدينې منورې به ورتلل او دوی يې هلته آرام ته نه پرېښودل نو آيا په داسې حالتونو کې مسلمانانو دځان څخه دفاع نه وای کړې؟ او ايا الله پاک مظلومانوته د ځانونو څخه د دفاع لپاره اجازه نه وای ورکړې؟ نو همغه وه چې الله دوی ته دجنګ او مقابلې اعلان وکړ او دا تسلي يې ورکړه چې ای مؤمنانو له خپل کمښت او قلت څخه مه ډارېږئ، الله تعالی يوه ډېره وړوکې بې وسيلې ډله هم د دنيا د لويو لويو فوځونو او سلطنتونو په وړاندې بريالۍ کولی شي، په حقيقت کې دا يوه په زړه پورې د مسلمانانو سره د مرستې وعده وه.

اوبل په دې اجازه او وعده کې حکمت دا ؤ چې که د ځان څخه د مقابلې اجازه نه وای نودا به د الهي فطرت له قانون څخه سخت مخالفت وی الله پاک د دنيا نظام داسې جوړ کړی دی چې هر شی

(c) ketabton.com: The Digital Library

يا هر شخص يا هره ډله دې د بل شي يا شخص يا ډلې په مقابل کې دځپل وجود د ساتنې لپاره جنګ وکړي که داسې نه واى او الله پاک د نيکى حمايت او ملاتړ د بدى په مقابل کې نه کولاى نود نيکى نوم اونښان به هم په جهان کې نه واى پاتې، بې دينانو اوشريرانو خلکوبه ټول مقدس مقامات او مهم يادګارونه د تل لپاره د وجود له صفحې څخه محو او له منځه وړي وو يو معبد، تکيه خانه، عبادتخانه ، خانقاه، جومات اومدرسه به محفوظ نه واى پاتې شوي نو ضروري شوه چې د بدى طاقتونه که څه هم ډير سره جمع هم شي خو د قدرت له پلوه به داسې يو وخت راشي چې د نيکى په مقدسو لاسونو سره به د بدى د حملې مدافعت وکړي اودوى به د حق او ريښتينولى په وسيله په دښمنانو غالب کړي.

هو : په وروسته آيتونوکې راځي چې الله به ولې له دوى سره مرسته نه کوي؟ کله چې دوى داسې يوقوم دى چې که الله تعالى دوى ته دځمکې د مخ پاچاهي هم ورکړي خو بيا هم دوى د الله تعالى له ياده نه غافليږي او په خپله هم په بدني اومالي نيکيو کې مصروف دي او کوښښ کوي چې نور هم په دغه سمه لاره برابرکړي او خلک د مخلوق له غلامى څخه د يوه الله غلامى ته راوبولي. ددنيا له تنګيو او کړوونوڅخه يى د آخرت پراخيوته سوق کړي اود باطلو اومنسوخو مذهبونو د ظلم څخه يى د اسلام عدالت ته راولي.

همدا وجه وه چې کله د ابو سفيان له ښځې هندې څخه پوښتنه وشوه چې ته خو ډيره سخته د اسلام دښمنه وې، ستا د مسلمانيدو لامل څه ؤ هغې وويل : چې کله به چا يو ښار او ملک فتح کړ نو هلته به رقصونه، شرابونه، کبابونه او ډول ډول عيشونه او چړچې خوريدې خو کله چې صحابه وو مکه فتح کړه زه په خپل بام ورته ناسته وم دوى ټوله شپه د الله په عبادت او ژړا وو اودعاګانو تيره کړه نو زه پوه شوم چې دا خلک په حقه دي نو ځکه مسلمانه شوم.

هو کله چې الله پاک مسلمانانوته دځمکې حکومت ورکړ نو کومې پيشګويى چې پخوا شوې وې هغه ټکي په ټکي رښتيا شوې اونيکې پايلې يى ګردې نړى په سترګو وليدلې، خونن چې مسلمانانو له اسلام او عباداتو څخه ګوښه نيولې ده وينوچې مسلمانان بيا هرځاى د ظلمانو او کافرانو تـرظلم لانـدې شـپې تيروي او ډول ډول ظلمونه پرې کيږي.

د ځينو کلماتو معناوې:

أُذِنَ: اجازه يې ورکړه

يُقاتَلُون: د هغوى سره جنګ

عا قِبةُ الأُمور: د خپلو کارونو سرته رسول

د تدريس لار:

تشريحي، پوښتنه او ځواب، ډله ييز...

(c) ketabton.com: The Digital Library

د تدریس مرستندویه توکی:

کتاب، تخته، تخته پاک، تباشیر او داسې نور

وخت	فعالیتونه
۵دقیقې	ښاغلي ښوونکي د مقدماتي موضوعګانو څخه وروسته د زده کوونکو مقالې چې د لمانځه د اهمیت په باره کې لیکلې دي وګوري بیا د مقالو له جملې څخه یوه مقاله چې علمي او منلي دلایل ولري د ټولګي په نشراتي تخته وځړوي. ښاغلي ښوونکی د نوی لوست عنوان په تخته لیکي او بیا د حج د سورت ۳۹ـ ۴۱ مبارک آیتونه د یوه زده کوونکی په واسطه تلاوت کوي او د دوی تجویدي او لفظي سهوې په شفقت سره اصلاح کوي.
۲۵دقیقې	ښاغلي ښوونکی د جهاد د حکم او مشروعیت په هکله او د مبارک آیت د نازلیدو لامل او د جهاد د حکمت او فلسفې په اړه چې د جهاد په واسطه په ځمکه کې الهي عدل نظام ټینګښت ومومي، ظلم او بې عدالتي او د شرک او کفر نښې نښانې او د کافرانو، ملحدانو غلبه او بر لاسی له منځه ولاړه شي او جهاد تر ټولو غوره عبادت او د اسلام لوړه څوکه او د الله جل جلاله د شعایرو او د ټولنې د اصلاح او جوړښت وسیله ګڼلی کیږي. ښاغلی ښوونکی زده کوونکي په دوه ډلو ویشي او لار ښوونه ورته کوي چې په لوست کې د مبارک آیت ګټې ولیکی او دغه ګټې د ټولو زده کوونکو په استازیتوب یو کس زده کوونکي ته په لنډ ډول بیان کړي.
۱۰دقیقې	**ارزونه**: ښا غلی ښوونکی د لوست د ښې زده کړې او د ارزښتونو د پیژندلو په خاطر د زده کوونکو ارزونه کوي.
۵دقیقې	**د لوست لنډیز**: د حج مبارک سورت ۷۸آیتونه او لس رکوع ګانې لري. د نزول شمیره (۱۰۳)ده. او د سورت نور څخه وروسته نازل شوي او مصحفي شمیره (۲۲)ده او د انبیاء له سورت څخه وروسته ده د حج مبارک سورت په مدینه منوره کې نازل شوي او دا هغه وخت وو چې حضرت محمد صلی الله علیه وسلم او اصحابو یې د مشرکانو له ازار او تکلیف له کبله د الله جل جلاله د فرمان مطابق له مکې مکرمې څخه چې د دوی پلارنـي ګران وطن وه د الله جل جلاله د رضاء د لاسته راوړلو په منظور او د دیني فریضو د سرته رسولو په غرض یې مدینې منورې ته هجرت وکړ او ورځ په ورځ د توحید صفونه پیاوړی کیدل او مسلمانان په نا کراری سره د جهاد فرضیت رویه ګرندي د الله جل جلاله هدایت او فرمان

(c) ketabton.com: The Digital Library

ته لیواله وه، د حج د مبارک سورت په ۳۹او ۴۰ مبارکو آیتونو د کافرانو او مشرکانو په وړاندې جهاد او وسله واله جګړه فرض شوه او د جهاد له منشور سره سم صحابه کرامو په سر قربانولو او د مدینې منورې له سپیڅلي حریم او د اسلام د مبارک دین له مقدساتو او ارزښتونو څخه د دفاع او د الله جل جلاله د کلیمې د او چتولو او د اسماني قانون د حاکم کولو لپاره متې را ونغښتې او د پیغمبر صلی الله علیه وسلم تر لار ښوونې او مشرې لاندې یې په ټوله جزیرة العرب کې یو ریښتینی انقلاب راوست انسانانو ته یې د غیر الله او د نورو خدایانو چې له تیرو او لرګیو څخه جوړ شوی وه هیڅ روح او اراده یې له ځان سره نه لرله د جهاد په برکت سره دړې وړې کړل او د کفر او شرک جرړې یې له بیخه غوڅې کړې او ددې مبارکو آیتونو حکم به تر قیامته پورې جاری وی او همدا جهاد دی چې د دنیا او آخرت نیک مرغی پکې لیدل کیږي او همدا جهاد دی چې په ځمکه کې د الله جل جلاله د عدل نظام را منځته کوي او ټولې نا خوالې له منځه وړي.	
کورنۍ دنده: ښاغلی ښوونکی د درسي کتاب څخه د ګټې اخیستلو په منظور زده کوونکو ته کورنۍ دنده ورکوي.	

(c) ketabton.com: The Digital Library

يولسم لوست

سر ليک: روژه او ګټې يې

مخ: ۵۰ـ ۵۷

وخت: دوې درسي ساعتونه

موخې: زده کوونکي بايد

۱ـ د روژې فرق په اسلامي دين کې د مخکينيو امتونو سره وپيژني

۲ـ د روژې په مبارکه مياشت کې د مؤمنانو لپاره د الله جل جلاله د مهربانۍ او فضل له دلايلو څخه ځه زده کړي

۳ـ د رمضان المبارک د مياشتې د روژې د فرضيت او حکمت په باره کې معلومات حاصل کړای شي.

د ښوونکي لپاره اضافي معلومات:

د صوم لفظي معنا امساک يعني بنديدل او بچ کيدل دي او د شريعت په ژبه کې صوم يعني روژه د خوراک، څښاک او ښځې سره د نږديکت نه د بنديدلو او لرې کيدلو نوم دی، په دې شرط چې د صبح صادق نه پيل او د لمر تر ډوبيدو پورې دوام ومومي او ورسره نيت هم د روژې وي.

همدا وجه ده چې که چيرې د لمر له ډوبيدو څخه يوه دقيقه وړاندې هم څه وخوړلی شي يا وڅښلی شي نو روژه و نه شوه، همدارنګه که چيرې ددغه ټولو ځيزونو څخه ټوله ورځ پرهيز وکړی شي خو نيت يې د روژې نه وي نو دا هم روژه نده.

د روژې حکم مسلمانانو ته په يو خاص مثال سره ورکړی شوی دی، د حکم سره دا ويل شوي دي چې ددې روژو فرضيت په تاسو پورې خاص نه دی بلکې په ړومبنيو امتونو هم روژې فرض کړی شوې وې، له دې څخه د روژې خاص اهميت هم معلوم شو او ورسره د مسلمانانو زړه ډاډينه هم وشوه چې دا ستونزه پخوانيو امتونو هم زغملې ده او دا يوه طبعي خبره ده چې په کړاو او ستونزه کې ځومره ډير خلک شريک شي نو هومره هغه ستونزه او کړاو آسانيږي. البته د روژو په کيفيت، شمير او د وختونو په تعين کې به مسلمانان د نورو امتونو سره فرق لري.

لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ: په دې جمله کې اشاره ده چې د تقوی د صفت په حاصلولو کې روژو ته لوی دخل دی ځکه په روژې سره په سړي کې دا ملکه پيدا کيږي چې دی به بيا په خپلو خواهشاتو باندې ولکه لرلی شي او د تقوی بنسټ هم دغه شی دی.

فَمَن كَانَ مِنكُم مَّرِيضًا: د مريض نه مراد هغه مريض دی چې هغه ته په روژه نيولو کې د زغملو نه زيات تکليف رسيږي يا دا چې ده ته قوي خطره وي چې د روژې په نيولو يې مرض زياتيږي او په ورپسې راتلونکی آيت:﴿وَلاَ يُرِيدُ بِكُمُ الْعُسْرَ﴾ کې هم دې خبرې ته اشاره ده او د جمهورو فقهاوو دغه مسلک دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

أَوْ عَلَى سَفَرٍ: د مسافر د لفظ په ځای د « أَوْ عَلَى سَفَرٍ » لفظ راوړل شوی معنا دا چې دا مسافر په سفر سپور وي. امام اعظم ابوحنيفه رحمه الله او نورو ډيرو فقهاوو ددې سفر اندازه د نبي كريمﷺ د بيان او د صحابه وو د عمل له مخې درى منزله ښودل شوې ده يعنى دومره مسافه چې مسافر يې په آسانۍ سره په دريو ورځو كې پلى كولى شي او وروستنيو فقهاوو«۴۸» ميله فاصله ټاكلې ده او د«أَوْ عَلَى سَفَرٍ» نه دا مسئله راوځي چې مسافر ته دا اجازه تر هغه وخته پورې حاصله ده ترڅو د هغه د سفر دغه سلسله جاري وي او دا ظاهره خبره ده چې د آرام كولو لپاره يا د يو څه كار لپاره په يو ځاى كې ايساريدل ددغه سفر سلسله او لړۍ نه پرې كوي ترڅو چې دومره قدرې مودې پورې ايساريدل ونه شي چې په كوم د سفر سلسله پرې كيږي او دغه موده نبي كريمﷺ «۱۵» ورځې ښودلې ده يعنى كه يو نفر د سفر په دوران كې د پنځلسو ورځو د پاتې كيدو نيت او اراده وكړي نو بيا دا سړى«أَوْ عَلَى سَفَرٍ» نه دى.

فَعِدَّةٌ مِّنْ أَيَّامٍ أُخَرَ: يعنى په مسافر او مريض د خپلو قضا شويو روژو د شمير برابر په نورو ورځو كې روژې نيول فرض دي، خو په دې شرط چې دوى د سفر نه په واپس كيدو يا د مرض نه په جوړيدو سره سم دستي مړ نه شي او كه فوراً مړ شو نو په ده قضا لازمه نده او له دې ذكر شوې جملې څخه د پرله پسې روژو نيولو قيد هم نشته څرنګه چې ورته آسانه وي روژې دې ونيسي.

وَعَلَى الَّذِينَ يُطِيقُونَهُ : ددې آيت بې تكلفه معنا دا ده چې كوم خلك د مسافر او د مريض په شان د روژې نيولو څه تكليف نه لري بلكې د نيولو طاقت يې لري خو د څه وجې نه يې زړه روژه نيول نه غواړي نو ددوى لپاره هم دا ګنجايش شته چې دوې دې د روژو په ځاى فديه د صدقې په بڼه كې وركړي او ورسره يې دومره هم وفرمايل«وَأَن تَصُومُواْ خَيْرٌ لَّكُمْ» يعنى ستاسو لپاره غوره خبره دا ده چې روژه ونيسئ.

دا حكم د اسلام په پيل كې ؤ خو بيا دا حكم د عامو خلكو په حق كې په راتلونكي آيت﴿فَمَن شَهِدَ مِنكُمُ الشَّهْرَ فَلْيَصُمْهُ﴾ سره منسوخ شو يوازې د هغو خلكو په حق كې د امت په اجماع سره باقي پاتې شو چې ډير بوډاګان وي يا داسې بيماران وي چې د جوړيدو اميد يې باقي پاتې نه وي.

د جمهورو صحابه وو او تابعينو هم دا وينا ده. د پاسنۍ جملې معنا دا ده: چې څوك له تاسو په رمضان كې موجود او حاضر وي په هغه د رمضان د ټولې مياشتې روژې نيول فرض دي نو په دې سره د فديې وركولو عام اختيار منسوخ شو.

د فديې اندازه: د يوې روژې فديه نيمه پيمانه غنم يا د هغه قيمت دى زموږ په رواجي اندازه پاوكم يو چارك غنم دي او بايد يوه فقير او مسكين ته په دې ډول وركړى شي چې هغه ددې مالك جوړ شي او د مدرسې، جومات يا د بل څه خدمت په بدل كې نه وي لكه چې د هيواد په اكثرو سيمو كې يې د ملا د اجورې بدله ګرځوي، كه څه هم ملا هرڅومره غني او بډاى وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

او دا د رمضان میاشت ځکه غوره میاشت ده چې الله تعالی د خپلو وحیو او آسماني کتابونو د نازلولو لپاره همدا میاشت چن کړې ده چې قرآن کریم هم پکې نازل شو. یعنی رسول اللهﷺ فرمايلي دي: چې د حضرت ابراهیم علیه السلام صحیفې د رمضان په اوله نېټه، تورات په شپږمه، انجیل په دیارلسمه او قرآن کریم په څلیرویشتمه نېټه د رمضان نازل شوي دي.
البته قرآن کریم د رمضان په یوه شپه یعنی لیلة القدر کې ټول په یو ځل د لوح محفوظ نه ړومبني آسمان ته نازل خو بیا په نبي کریمﷺ په درویشتو کلونو کې برخه برخه نازل شو.

د تدریس طریقې: ډله ییز، مباحثوي، تشریحي.

د تدریس مرستندویه توکی: کتاب، تخته، تخته پاک، تباشیر....

وخت	فعالیتونه
۵دقیقې	ښا غلی ښوونکی د سلام او روغبړ، د ټولګي د تنظیم او کورنۍ دندې د کتلو څخه وروسته د تیر لوست په څو پوښتنو سره ارزونه کوي. ۱ـ څوک ویلی شي چې جهاد پر مسلمانانو ولې فرض دی؟
۲۵دقیقې	۲ـ ښاغلی ښوونکی د بقرې د سورت مبارک آیتونه چې په دغه لوست کې راغلي په زده کوونکو باندې تلاوت کوي او تجویدي غلطۍ ورته اصلاح کوي. ۳ـ ښاغلی ښوونکی زده کوونکو ته دنده ورکوي چې لوست په پټه خوله ولولي. ۴ـ ښوونکی د روژې د فرضیت آیت په لنډه توګه ترجمه او تفسیر کوي. ۵ـ ښاغلی ښوونکی زده کوونکو ته دنده ورکوي څو د اسلام مبارک دین احکام چې په بغلي عنوانو کې راغلي یو بل سره پرې خبرې اترې وکړي. ۶ـ بیا د څو تنو زده کوونکو څخه غواړي چې ټولګی ې ته راشي د بحث او خبرو اترو نتیجه واوروي او هم د خپلو ټولګیوالو پوښتنو ته ځواب ووايي. ۷ـ له زده کوونکو څخه غواړی چې د روژه دارانو فضیلت، مقام او مرتبه د الله جل جلاله په نزد تشریح کړي. که چیرته د تشریح په جریان کې له ستونزو سره مخامخ شي ښاغلی ښوونکی ورسره کومک کوي او په پای کې مناسبه لنډه تشریح ورکوي.
۱۰دقیقې	**ارزونه**: ۱ـ څوک ویلی شي چې دعاء څه وخت قبلیږي؟ ۲ـ څوک ویلای شي د روژې په هکله د مخکینیو امتونو سره د اسلام د مبارک دین د پیروانو څه فرق دی. ۳ـ څوک د رمضان المبارک د روژو فرضیت په باره کې خپل نظر ښکاره کولای شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دلوست لنډیز: لوست په لاندې ټکو سره لنډیږي: ۱ـ الله جل جلاله د رمضان المبارک میاشت غوره ګرځولې ده ځکه د قرآن کریم نزول هم په دې میاشت کې پیل شوی دی. ۲ـ روژه یوازې په محمدي امت فرض نده بلکې په مخکینیو امتونو هم فرض وه نو هر حکم چې عام وي دهغه ادا کول هم آسان وي. ۳ـ د رمضان المبارک روژه نیول د مسافرینو او مریضانو د تکلیف له وجې رخصت ده قضاء راوړل یې په(حضر) یعنی کور کې ضروري دي همدا رنګه د مریض د صحت په وخت کې.	۵دقیقې
کورنۍ دنده: ښاغلی ښوونکی د کتاب له کورنۍ دندې څخه زده کوونکو ته کورنۍ دنده ورکوي.	

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوولسم لوست

سر لیک: حج د مؤمنانو د نړیوال یو والي څرګندوی

مخ: ۵۸ـ ۶۲

وخت: درې درسي ساعتونه

موخې: زده کوونکي باید:

۱ـ د کعبې شریفې عظمت او فضیلت و پیژني.

۲ـ په دې وپوهیږي چې کعبه د طواف کوونکو او لمونځ کوونکو لپاره جوړه شوې ده.

۳ـ د حج دحکمت په هکله معلومات حاصل کړای شي.

د ښوونکي لپاره اضافي معلومات:

د دوولسم لوست آیتونه د فرقان د سورت دي او په دې آیتونو کې د هغو مخصوصو او مقبولو بندګانو ذکر دی چې هم یې په رسالت مکمل ایمان دی او هم یې عقیدې، عملونه، اخلاق او عادات ټول د الله او رسول د رضا تابع او د شریعت د احکامو مطابق دي.

قرآن کریم داسې مخصوصو بندګانو ته د عِبَادُ الرَّحْمَنِ لقب ورکړی دی چې دا د دوی تر ټولو لوی اعزاز او احترام دی.

هسې خو ټول مخلوق په تکویني او جبري توګه د الله تعالی د بندګۍ او د هغه د مشیت او ارادې تابع دي، د هغه د ارادې نه پرته څوک هیڅ نشي کولای مګر دلته د بندګۍ نه مراد تشریعي او اختیاري بندګي ده.

په دې فرقان سورت کې د الله د مخصوصو بندګانو مخصوص صفتونه او نښې راغلې دي:

تر ټولو اول صفت یې عِبَاد والی دی: عباد د عبد جمع ده، معنا یې ده بنده، کوم چې د خپل مالک مملوك وي؛ دده وجود او دده ټول اختیارات او کارونه د مالك د حکم او خوښې مطابق وي. نو د الله د بنده ویلو مستحق هم هغه دی چې خپله عقیده، خیالات او خپله هره اراده او غوښتنه او هر حرکت او سکون یې د خپل رب د حکم او خوښې تابع وي او هر حکم یې په ځای کړي.

دوهم صفت یې:﴿يَمْشُونَ عَلَى الْأَرْضِ هَوْنًا﴾ یعنی په ځمکه باندې په عاجزۍ، تواضع او وقار سره روان وي نه په کبر او ویاړ، هدف دا چې نه باید ډیر ورو ورو روان وي او نه ډیر په تیزۍ او منډه.

حضرت عمر رضي الله عنه په یوه ځوان دُره اوچته کړه او ورته ویې ویل چې مریض نه یې نو ولې تیز نه ځې.

دریم صفت:﴿وَإِذَا خَاطَبَهُمُ الْجَاهِلُونَ قَالُوا سَلَامًا﴾ یعنی کله چې جاهلان خلك ورسره خبرې کوي نو دی ورته وایي: سلام.

مراد له جاهلانو څخه بی علمه سړي نه دي بلکې هغه دي کوم چې د جهالت کارونه او جاهلانه خبرې کوي و لو که په واقع کې عالم هم وي او مراد له سلام څخه عرفي سلام نه دی بلکې د

(c) ketabton.com: The Digital Library

سلامتئ خبره ده چې نورو ته آزار پرې ونه رسيږي او دی ګنهګار نشي. يعنی د جاهلانو سره بايد انتقامي معامله ونه شي بلکې عفوه ورته غوره ده.

څلورم صفت:﴿وَالَّذِينَ يَبِيتُونَ لِرَبِّهِمْ سُجَّدًا وَقِيَامًا﴾ يعنی دغه خلك شپې سبا کوي د خپل رب په وړاندې په سجده کولو او قيام کولو. هو! د شپې لمونځ هغه لمونځ دی چې هم مشقت او تکليف پکې ډير دی او هم د ريا خطره پکې نشته. هدف دا چې دوی شپه او ورځ د الله په عبادت کې مشغول وي.

پنځم صفت:﴿وَالَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا اصْرِفْ عَنَّا عَذَابَ جَهَنَّمَ إِنَّ عَذَابَهَا كَانَ غَرَامًا﴾ يعنی د الله د دربار مقبولين سره له دې چې شپه او ورځ د الله په عبادت کې مشغول دي خو بيا هم بې ويرې نه دي بلکې هر وخت د الله ويره ورسره وي او د الله نه دعاګانې هم غواړي.

شپږم صفت:﴿وَالَّذِينَ إِذَا أَنفَقُوا....﴾ يعنی دوې د مال لګولو په وخت کې نه اسراف او عبث خرڅ کوي او نه بخل او کوتاهي کوي بلکې د دواړو په منځ کې په اعتدال باندې قايم وي.

په آيت کې د اسراف او اقتار لفظونه راغلي دواړه منع دي.

اووم صف:﴿وَالَّذِينَ لَا يَدْعُونَ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ﴾ په اولو شپږو کې د طاعت او فرمانبردارۍ اصول راغلي وو اوس د ګناه او نافرمانۍ د مهمو اصولو بيان دی، اولنی شی د عقيدې سره اړيکې لري چې دا خلك د الله سره په عبادت کې بل څوك نه شريکوي معلومه شوه چې شرك ډيره لويه ګناه ده.

اتم صفت:﴿وَلَا يَقْتُلُونَ النَّفْسَ...﴾ دا په عملي ګناهونو کې د لويو لويو او سختو ګناهونو بيان دی چې د الله مقبول بندګان په ناحقه وژنه نه کوي او زنا ته نه نږدې کيږي ددې دريو عقيدوي او عملي ګناهونو بيانولو نه وروسته فرمايي﴿وَمَن يَفْعَلْ ذَلِكَ يَلْقَ أَثَامًا﴾ يعني چا چې دا ذکر شوي ګناهونه وکړل هغه به ددې سزا مومي.

ابو عبيدهﷺ دلته د«اثام» تفسير د ګناهونو په سزا سره کړی دی او ځنې نور مفسرين وايي چې «اثام» د دوزخ د يوې کندې نوم دی چې د سختو عذابونو څخه ډکه ده، خو د آيتونو له فحوا څخه معلوميږي چې دا سزا د کفارو لپاره خاصه ده يعنی چې هم يې شرك او کفر کړی وي او هم يې ورسره قتل او زنا کړې وي. ځکه د﴿يُضَاعَفْ لَهُ الْعَذَابُ﴾ او د﴿وَيَخْلُدْ فِيهِ مُهَانًا﴾ ځکه دا دواړه الفاظ د مسلمانو ګنهګارانو لپاره نشي کيدای. يعنی نه د مسلمان لپاره عذاب دوه چنده کيږي او نه مسلمان پکې هميشه پاتې کيدای شي.

لسم صفت:﴿وَالَّذِينَ لَا يَشْهَدُونَ الزُّورَ﴾ يعني دا خلك په دروغو او باطلو مجلسونو کې نه شريك کيږي د ټولو نه لوی دروغ او باطل خو شرك او کفر دی يعنی د الله خاص بندګان د دروغو او ګناه او خرابو مجلسونو کې له شرکت څخه هم ځان ساتي. او ځنې مفسرين«لَا يَشْهَدُونَ» د شهادت په معنا اخلي يعنی دا خلك د دروغو ګواهي نه وايي. په يوه حديث کې د دروغو ګواهی ته اکبر کبائر ويل شوي دي. ځکه حضرت فاروق اعظمﷺ فرمايي چې په چا د دروغو شهادت ثابت شو هغه څلويښت دُرې ووهئ، مخ يې ورتور او په بازارونو کې يې وګرځوئ او بيا دې ډيره زمانه بندي کړی شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

یوولسم صفت:﴿وَإِذَا مَرُّوا بِاللَّغْوِ مَرُّوا كِرَامًا﴾ یعني که چیرته اتفاقاً په لغوه او بیهوده مجلسونو راشي نو په سنجیدګۍ او شرافت سره تیر شي. مطلب دا دی چې په داسې مجلسونو کې دا خلك لکه څنګه چې په قصد او ارادې سره نه شریك کیږي دغه شان که چیرته په اتفاقي توګه په داسې مجلسونو باندې دوی راشي نو بیا هم ددې فسق او فجور له مجلس څخه په شرافت سره تیریږي.
یعنی د دوې دا کار بد او قابل نفرت ګڼي، نه په ګناهونو کې د اخته خلکو څه سپکوالی کوي او نه په خپله خپل ځان ددوې نه غوره ګڼي چې تکبر کوي. وایي اتفاقاً حضرت عبدالله بن مسعودﷺ یوه ورځ په همداسې عبث او لغوه مجلس تیر شو نو هلته هیڅ حصار نشو، کله چې نبي کریمﷺ ته دا خبره معلومه شوه نو وی فرمایل چې ابن مسعود کریم شو او د ذکرشوي آیت تلاوت یې وکړ.
دوولسم صفت:﴿وَالَّذِينَ إِذَا ذُكِّرُوا بِآيَاتِ رَبِّهِمْ لَمْ يَخِرُّوا عَلَيْهَا صُمًّا وَعُمْيَانًا﴾ یعني ددې مقبولو بندګانو دا شان دی چې کله دوې ته د الله آیتونه او آخرت وریاد کړ شي نو هغوی ددې آیتونو طرف ته د ړندو او کڼو په شان نه متوجه کیږي بلکې د اوریدونکو او لیدونکو انسانانو په شان په کې غور او عمل کوي، د غافلو خلکو په شان معامله نه کوي.
دیارلسم صفت:﴿وَالَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا هَبْ لَنَا مِنْ أَزْوَاجِنَا وَذُرِّيَّاتِنَا قُرَّةَ أَعْيُنٍ وَاجْعَلْنَا لِلْمُتَّقِينَ إِمَامًا﴾ په دې آیت کې د خپل اولاد او بیبیانو لپاره د الله نه دعا ده چې دوی زما لپاره د سترګو یخوالی جوړ کړې د سترګو د یخوالي جوړولو نه د حضرت حسن بصري د تفسیر مطابق مراد دا دی چې دوی د الله تعالی په اطاعت مشغول ویني دا د یو انسان لپاره د سترګو یخوالی دی او که د اولاد او بیبیانو ظاهري صحت، عافیت او خوشحالی په دې کې شامله شي هم صحیح ده.
په دې دعا کې دیته اشاره ده چې دا مقبول بندګان یوازې د نفس په اصلاح او نیکو عملونو قناعت نه کوي بلکې د خپل اولاد او بیبیانو د عملونو او اخلاقو د اصلاح فکر هم کوي او ددوې لپاره کوښښ کوی او د دوې د صلاحیت لپاره د الله نه دعا غواړي.
د تدریس لاره: تشریحي، سوال ځواب، د خبرو اترو له لارې

وخت	فعالیتونه
۵دقیقې	ښاغلی ښوونکی د سلام، روغبړ او کورنی دندې له کتلو څخه وروسته د تیر لوست په اړوند د زده کوونکو ارزونه کوي. د حج د مبارك سورت آیتونه چې په دغه لوست کې راغلي په زده کوونکو باندې تلاوت کوي تجویدي غلطي او د حروفو تلفظ ورته اصلاح کوي. ښاغلی ښوونکی زده کوونکو ته دنده ورکوي چې د لوست متن په پټه خوله ولولي بیا څه زده کوونکي د تختې مخې ته را غواړي چې د لوست مشکل کلمات په تخته ولیکي او له
۲۵دقیقې	نورو زده کوونکو څخه غواړي چې حرکات او معنایې په خپلو کتابچو کې ولیکي. ښاغلی ښوونکی د مبارك آیت لنډه ژباړه زده کوونکو ته وړاندې کوي بیا زده کوونکو

(c) ketabton.com: The Digital Library

ته دنده ورکوي چې د مبارکو آيتونو تفسير او بغلي سرليکونو او د کعبې د جوړولو په باره کې د يو بل سره خبرې اترې وکړي او خپل نظرونه وړاندې کړي، بيا د زده کوونکو له ډلې څخه څو تنه زده کوونکي د ټولګي مخې ته را غواړي او ور څخه غواړي چې د خبرو اترو نتيجه په خپل وار بيان کړي، بيا محترم ښوونکی د بغلي سرليکونو او د حج د وختونو په باره کې مناسبه تشريح ورکوي. او که زده کوونکي په دې اړوند کومې پوښتنې لري په ډېره ډاډينه ورته ځواب ورکوي.	
ارزونه: ځوک کولای شی چې دغو لاندې کلماتو ته تشريحات ورکړي. ۱ـ بَوَّأْنَا - وأُذِّنَ - رِجالاً- ضَامِرٍ- فجّ- عميقٍ- ثمَّ ليقضوُهْ	۱۰دقيقې
۱ ـ کعبه شريفه کومو کسانو جوړه کړې ده؟ ۲ـ ځوک کولای شي د مبارک حج ديني او دنيوي ګټې تشريح کړي؟ ۳ـ ځوک د حج د ارکانو څخه د يو رکن نوم اخيستلي شي؟ ۴ـ د حج په سفر کې او د حج په وخت کې تجارت کول روادي او کنه؟ **د لوست لنډيز**: ـ د کعبې شريفې د خرابيدو او نړيدو په صورت کې په مسلمانانو د هغې جوړول واجب دي. ـ کعبه شريفه چې د طواف کوونکو او لمونځ کوونکو لپاره جوړه شوې بايد پاکه وساتل شي او د هر ډول ګناه لکه جنګ،جګړه،کنځلې، شرک او داسې نورو څخه په امن کې وساتل شي. ـ په حج کې د الله جل جلاله شکر او ذکر واجب ده. ـ د حج د فريضې د اداکولو په وخت کې مسلمانان ديني او دنيوي ګټې سپمولي شي.	۵دقيقې
کورنۍ دنده: ښاغلی ښوونکی د درسي کتاب څخه زده کوونکو ته کورنۍ دنده ورکوي.	

(c) ketabton.com: The Digital Library

دیارلسم لوست

سرلیک: د خلکو سره نیکی او ښېګڼه

مخ: ۶۳ـ۶۶

وخت: دوه درسي ساعتونه

موخې: زده کوونکی باید:

۱ـ دا خبره زده کړي چې د عبادت لایق یوازې او یوازې الله جل جلاله دی نور ځوک په عبادت کې ورسره شریک نکړو.

۲- په دې لوست کې د قرآن پاک د هغو مبارکو آیتونو ذکر دی چې د الله جل جلاله د وحدانیت او دهغه د عبادت څخه دوهمه مرتبه او مقام د مور او پلار سره نیکی او احسان دی.

۳- پوه شي چې الله جل جلاله د ریا او ریا کوونکو عمل د تکبر او لویي کوونکو د عمل نه هم زیات بد بیان کړی دی.

د ښوونکي لپاره اضافي معلومات:

ددې لوست په آیتونو کې د الله توحید او د مور او پلار او نورو خپلوانو او دوستانو، ګاونډیانو او د عام مخلوق د حقوقو بیان دی او دا حقونه په بشپړه توګه هغه ځوک اداء کولای شي چې په الله او په رسول اللهﷺ او قیامت باندې مضبوطه عقیده لري او له بخل، کبر او ریا څخه ځان ساتي.

د ښه وضاحت لپاره وایو چې د حقوقو د بیان څخه وړاندې د الله د عبادت او توحید ذکر کولو کې ډیر حکمتونه دي چې یو ورڅخه دا دی چې د کوم سړي سره د الله ویره او د هغه د حقوقو اهتمام نه وي نو له هغه څخه به ددنیا د بل چا د حقوقو اداء کولو څه امید ولرلی شو او هغه شی چې انسان د انساني حقوقو پوره کولو ته په پټه او ښکاره مجبوره کوي هغه یوازې د الله تعالی ویره او تقوی ده او دا د الله ویره او تقوی په توحید سره حاصلیدای شي، نو ځکه د مختلفو خپلوانو د حقوقو د تفصیل نه مخکې د الله توحید او د هغه د عبادت یادونه ضروري او مناسبه وه. او بیا په خپلوانو کې اول د مور او پلار د حقوقو په بیانولو کې دیته اشاره ده چې په حقیقت کې خو ټول احسانات او انعامات د الله له طرفه دي خو د ظاهري اسبابو په اعتبار سره که وکتل شي نو د الله تعالی نه وروسته د ټولو نه زیات احسانات په انسان باندې دده د مور او پلار دي ځکه په عامو اسبابو کې دده د پیدایښت سبب دوی دي.

په قرآن کریم کې د مور او پلار حقوق څو ځایه بیان شوي خو دا یی نه دي فرمایلي چې ددوی حقوق اداء کوئ یا ددوی خدمت کوئ بلکې د احسان لفظ یی راوړی چې په عامه معنا کې دوی ته د ضرورت مطابق نفقه ورکول او د ضرورت مطابق بدني خدمتونه اداء کول او له دوې سره په نرمۍ خبرې کول چې ددوې بی ادبي پکې ونه شي او نه یې زړه آزار شي او آن تردې چې ددوی له

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوستانو او آشنایانو سره هم داسې سلوک ونشي چې ددوې زړه پرې آزار شي بلکې دوې ته د آرام رسولو او خوشحاله ساتلو لپاره هر ممکن کوښښ باید وشي.

حضرت معاذ بن جبلﷺ فرمايي چې ماته نبي کريمﷺ لس وصيتونه کړي وو يو دا چې د الله تعالی سره شريک مه جوړوه اګر که تا څوک ووژني يادې په اور وسوځوي.

دويم دا چې د خپل مور او پلار نافرماني يا زړه آزارول مکوه اګر که هغه درته دا حکم وکړي چې ته خپل اهل او مال پريږده.

د بخاري او مسلم په يو حديث کې دي چې نبي کريمﷺ فرمايلي دي چې کوم سړی دا غواړي چې دده په روزۍ او عمر کې برکت وي نو ده ته په کار دي چې صله رحمي وساتي يعنی د خپلوانو حقونه دې اداء کوي.

په آيت کې د مور او پلار نه وروسته د عامو خپلوانو سره د ښه سلوک تاکيد راغلی دی.

حضرت سلمان ابن عامرﷺ وايي چې نبي کريمﷺ فرمايلي چی عامو مسکينانو او فقيرانو ته د خير او خيرات په ورکولو کې صرف د خيرات ثواب حاصليږي او که د خپلې صله رحمۍ واله ته يې ورکړي نو دوه ثوابونه دي يو د خيرات او صدقې، بل د صله رحمۍ يعنی د خپلوانو د حقوقو اداء کولو.

د خپلوانو له حقوقو وروسته يې د يتيم او مسکين بيان کړی، يو مفسر وايي اګر چې د النساء سورت په اول کې يې ددوی حقوق بيان کړي خو دوهم ځلي يې چی د خپلوانو سره ياد کړي په دې کې ديته اشاره ده چې د لا وارثه ماشومانو او بی کسه خلکو مرسته کول هم داسې ضروري وګڼئ لکه د خپلوانو مرسته چې کوئ.

وروسته يې د ګاونډي يادونه کړيده او دوه ډوله ګاونډيان يې بيان کړي، عام مفسرين وايي چې د الْجَارِ ذِي الْقُرْبَى نه هغه ګاونډی مراد دی چې ستا د کور سره يې متصل کور وي او د الْجَارِ الْجُنُبِ څخه هغه ګاونډی مراد دی چې ستا د کور نه په څه فاصله کې اوسيږي.

حضرت عبدالله بن عباسﷺ فرمايي چې د الْجَارِ ذِي الْقُرْبَى نه هغه سړی مراد دی چې هم ګاونډی وي او هم خپل او الْجَارِ الْجُنُبِ هغه دی چې يوازې ګاونډی وي.

ځنې مفسرين وايي چې الْجَارِ ذِي الْقُرْبَى هغه ګاونډی دی چې په اسلامي ورورولۍ کې داخل او مسلمان وي او الْجَارِ الْجُنُبِ غير مسلمان ګاونډی وي.

د قرآن کريم الفاظ دا ټولې معناوې راښيي او په دې د ټولو اتفاق دی چې ګاونډی نږدې وي او که لرې، خپل وي او که پردی، مسلمان وي او که غير مسلمان په هر حا ل دده حق شته د طاقت په اندازه دده سره مرسته او خبر اخستل يې لازم دي.

د نبي کريمﷺ ارشاد دی چې جبرائيل امين هميشه ماته د ګاونډي سره د مرستې دومره تاکيد کوي تردې چې زما دا ګمان شوی دی چې شايد ګاونډی هم د خپلوانو په شان په ميراث کې شريک کيږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

وروسته د ملګري حق بیان شوی:﴿وَالصَّاحِبِ بِالجَنبِ﴾ یعني ملګری چې د سفر ملګری پکې هم داخل دی چې په موټر، ریل یا طیاره او نورو کې څنګ ته ناست وي او هغه سړی هم پکې داخل دی چې په عام مجلس کې څنګ ته ناست وي؛ په دې کې هم مسلمان او غیر مسلمان، خپل او پردي ټول داخل دي، ددوی سره یې هم د ښه سلوک کولو لارښوونه کړې ده چې ادنی درجه یی دا ده چې ستا د څه خبرې یا کار نه، ده ته څه آزار ونه رسیږي مثلاً چې سګرټ څکوي نو لوګی یې ستا مخ ته و نه شړي.
ځنو مفسرینو د کار یا کسب شریك یا د کار او مزدورۍ او د دفتر شریکان ټول په صاحب الجنب کې داخل کړي دي.
وروسته یې د مسافرو حق بیان کړی یعني قرآن کریم د اسلامي بلکې د انساني اړیکو په وجه د مسافر حق هم لازم کړی چې د طاقت او وس په اندازه ورسره ښه سلوك وشي.
وروسته د غلامانو او وینځو د حقوقو بیان دی اما د علت د شریکوالي او د نبي کریمﷺ د لارښوونه په بنا دا حکمونه په نوکرانو او خادمانو هم حاوي دي جې له دوې سره هم باید ښه سلوك وشي.
او بالآخره د آیتونو څخه څرګندیږي چې کوم خلك دا حقوق نه اداء کوي نو یا په دوې کې تکبر وي چې د چا څه پروا نه ساتي او یا بخیلان وي چې چاته یې په څه ورکولو ساه خیږي او یا یې د نبي کریمﷺ په خبرو عقیده نشته او دا کفر دی او یا دا چې دوی ریاکاران دي چیرته چې د ځان ښودلو موقع وي هلته مال لګوي اګر که حق نه وي او چیرته چې د ریا او ښودنې موقع نه وي نو هلته یې نه لګوي اګر که حق وي. او یا یې په الله او د قیامت په ورځ عقیده نشته او دا هم کفر دی.
د تکبر او فخر په هکله حضرت ابن مسعودؓ د نبي کریمﷺ څخه روایت کوي هغه سړی به جهنم ته(د همیشه لپاره) ځي چې دده په زړه کې د اوري د دانې برابر ایمان وي او جنت ته به داسې سړی داخل نشي د چا په زړه کې چې د اوري ددانې برابر تکبر وي.
د حضرت ابن عباسؓ د روایت نه معلومیږي چې دا آیت د مدینې د یهودو په باره کې نازل شوی ؤ، دوی ډیر مغروره او بې حده بخیلان او کنجوسان وو، په مال خرځ کولو کې یې هم بخل کاوه او کوم علم یې چې د آسماني کتابونو څخه حاصل کړی ؤ په هغه کې یې هم د بخل او شومتیا څخه کار اخیست.
د حضرت اسماء رضی الله عنها څخه روایت دی چې نبي کریمﷺ فرمایلي دي: ای اسماء! د نیکۍ په لاره کې خرځ کوه او په شمارلو یې مه ورکوه ورنه الله به هم ستا په باره کې شمار شروع کړي.
او د خرځ کولو نه د ځان ساتلو لپاره ډیر زیات حفاظت مه کوه ورنه الله تعالی به هم حفاظت کول شروع کړي او کم نه کم څومره چې ستانه کیدی شي خرځ کوه، منع مکوه.
او په بل حدیث کې نبي کریمﷺ فرمایلي دي چې دوه عادتونه هیڅکله په مؤمن کې نشي جمع کیدای: بخل او بد اخلاقي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د تدریس لارې:

د تدریس مرستندویه توکي:

د تدریس بهیر:

وخت	فعالیتونه
۵دقیقې	ښاغلی ښوونکی دسلام او روغبړ، د ټولګي د تنظیم او ترتیب او د کورنۍ دندې د کتلو څخه وروسته د تیر لوست ارزونه کوی: د نساء د سورت مبارک آیتونه چې په دې لوست کې ذکر شوي دي په زده کوونکو باندې تلاوت کوي د تجوید او تلفظ له لحاظه که کومې غلطي وي هغه ورته اصلاح کوی. بیا زده کوونکو ته لار ښوونه کوي چې د لوست متن په پټه خوله ولولي او کافي وخت دې ورته ورکړي، له زده کوونکو څخه دې وغواړي چې په پټه خوله لوستلو څخه ئې څه اخیستي په ساده ژبه په لنډ ډول بیان کړي څو زده کوونکي نور هم تشویق شي. زده کوونکي دې د ښوونکی په لار ښوونه د ګاونډیانو ډولونه او دهغوی د حقوقو په باره کې هر یو خبرې اترې وکړی او د ټولګي په وړاندې یې یاید تشریح کړي
۲۵دقیقې	ښاغلی ښوونکی دې زده کوونکو ته لار ښوونه وکړي چې د بخل او تکبر او بغلي عنوانونو په باره کې له دوی سره خپل نظرونه شریک کړي که زده کوونکو ته د دې موضوع په اړوند که څه پوښتنې ور پیښې شي ډیر په حوصله سره دې ورته ځواب ووایي
۱۰دقیقې	**ارزونه**: څوک ویلای شی مراد له ریا کوونکو څخه کوم کسان دي چې په پورته مبارکو آیتونو کې ذکر شوي دي؟ د دې لوست په لومړی آیت کې مسلمانانو ته د لسو حقونو ادا کولو امر شوی هغه لس حقوق کوم کوم دي؟ په ذکر شوي مبارک آیت کې د شیطان ملګري کوم خلک بلل شوي دی.
۵دقیقې	**د لوست لنډیز**: د غه لوست په لاندی ټکو سره لنډیږي: ۱ـ د عبادت لایق یوازې او یوازې الله جل جلاله دی هیڅوک بایـد ورسره په عبادت کې شریک نکړو. ۲ـ دمور او پلار سره نیکي او احسان په دغه مبارک آیت او د قرآن کریم په نورو

(c) ketabton.com: The Digital Library

آیتونو کې د الله جل جلاله د وحدانیت او عبادت څخه وروسته ذکر شوی دا د مور او پلار د حقوقو په ارزښت دلالت کوي **۳ـ** د نورو خلکو سره نیکي کول د ټولو مسلمانانو شرعي وجیبه او مسئولیت دی. الله جل جلاله لویي کوونکي او ریا کوونکي او د بدو خلکو سره ملګرتیا کوونکي بد ګڼي.	
کورنۍ دنده: ښاغلی ښوونکی د درسي کتاب څخه زده کوونکو ته کورنۍ دنده ورکوي.	

(c) ketabton.com: The Digital Library

څوارلسم لوست

سر لیک: د حلالې روزۍ خوړل او له حرامو ډډه کول

مخ: ۶۷ـ۷۰

وخت: دوه درسي ساعتونه

موخې: زده کوونکی باید:

۱ـ په دې پوه شي چې حرامه وینه څو قسمه ده ـ

۲ـ حلال رزق وپیژني.

۳ـ د حلالو او حرامو تر مینځ فرق وکولای شي

۴ـ باید پوه شي چې دوه وینې او دوه پخپله مړه شوي شیان په اسلام کې حلال دي.

د ښوونکي لپاره اضافي معلومات:

په دې آیتونو کې لکه څنګه چې د حرام خوراک نه منع شویده همدارنګه د حلا ل څیزونو په خوراک او په هغه د شکر د اداء کولو ترغیب ورکړی شوی دی. دا ځکه چې د حرام مال په خوړلو سره بد اخلاقي پیدا کیږي، د عبادت خوند ختمیږي، دعا نه قبلیږي همدا وجه ده چې الله تعالی خپلو ټولو پیغمبرانو ته لارښوونه کوي او فرمایي:﴿يَا أَيُّهَا الرُّسُلُ كُلُوا مِنَ الطَّيِّبَاتِ وَاعْمَلُوا صَالِحًا﴾ یعني ای پیغمبرانو! پاک څیزونه خورئ او ښه عملونه کوئ.

معلومه شوه چې په ښو او نیکو کارونو کې د حلال رزق ډیر لوی اثر دی، همدارنګه په دعا قبلیدو کې حلال خوراک لویه مرسته کوي، او حرام خوراک دعا د قبلیدو څخه منع کوي. نبي کریمﷺ وایي: چې ډیر داسې خلق دي چې هغوی اوږده اوږده سفرونه کړي وي او ډیر پریشان حاله وي او الله ته ددعا کولو لپاره خپل لاسونه اوږدوي او د یا رب! یا رب! چغې وهي خو ددوی خوراک حرام وي، څښاک یې حرام وي، لباس یې حرام وي نو په داسې حالت کې کله ددوې دعا قبلیدای شي[1].

په آیت کې څلور شیان حرام شوي دي: ۱ـ مرداره ۲ـ وینه ۳ـ د خنزیر غوښه ۴ـ هغه حیوان چې په هغه باندې د الله پاک د نامه څخه پرته د بل چا نوم اخستل شوی وي. دا څلور شیان په لنډه توګه بیانیږي:

۱ـ میته(مرداره): دا هغه حیوان دی چې د هغه د حلالولو لپاره د شریعت له مخې ذبح کول ضروري دي خو هغه د ذبحې نه پرته په خپله مړ شي یا یې مرۍ خفه کړی شي، یا په څه بلې طریقې سره مړ کړی شي نو دغه حیوان مردار او حرام دی.

خو د قرآن کریم د یو بل آیت له مخې:﴿أُحِلَّ لَكُمْ صَيْدُ الْبَحْرِ﴾ څخه معلومیږي چې د ماهي لپاره ذبح کول شرط نه دي او د حدیث له مخې هم ماهي او ملخ د مردارې څخه جلا کړی شوي دي او پرته له ذبحې حلال وي.

---

[1] ابن کثیر

(c) ketabton.com: The Digital Library

همدارنګه د حدیث له مخې دوه وینې حلالې دي یو ینه او بل توری خو دا خبره هم د یادولو وړ ده چې کوم ماهي د اوبو په سر مړ راشي هغه مردار او حرام دی. همدارنګه د ښکار هغه حیوان چې په قابو کې نه راځي څو ذبح کړی شي که چیرې دغه حیوان د بسم الله له ویلو وروسته په غیشی یا بل تیره شي وویشتلی شي څو د هغه سره زخمي شي او د زخمي کیدو نه وروسته مړ شي نو دا حیوان که څه هم ذبح شوی نه وي خو حلال دی.

نن سبا د ټوپک ځنې ګولی څوکې داري جوړې شوې دي او دداسې ګولیو په هکله ځنې علماء وایي چې دا د غشو په حکم کې داخلې دي خو د عامو علماوو په نزد دا هم د غشو په شان نه دي یعنی جارحه نه دي، دا د باروتو په زور غوښه شلوي په خپله پکې څه تیزوالی نشته چې حیوان زخمي کړي نو دداسې ګولیو ښکار هم پرته له ذبح حلال نه دی.

۲ـ وینه: د وینې سره د انعام سورت په آیت کې د مسفوح یعني بهیدونکې شرط لګول شوی دی نو ځکه کلکه وینه لکه ینه، توری او یا د غوښې وینه پاکه او حلاله ده.

۳ـ د خنزیر حراموالی: دریم شی چې په آیت کې حرام کړی شوی دی هغه د خنزیر غوښه ده، په آیت کې د خنزیر د حراموالي سره د لحم یعني غوښې قید لګول شوی دی.

امام قرطبی وایي چې ددې څخه غرض دا خبره ده چې د غوښې په ګوته کول مقصود نه دي بلکې د هغه ټول شیان لکه هډوکي، څرمن، ویښته، پلې او داسې نور ټول د امت په اجماع سره حرام دي، خو د«لحم» لفظ زیاتولو کې دې خبرې ته اشاره ده چې خنزیر د نورو حرامو څناورو په شان نه دی چې هغه په ذبح کولو سره پاکیږي او خنزیر نجس العین یعني په اصل کې پلیت هم او حرام هم دی یوازې د څرمنې د ګنډلو لپاره دده د ویښتو استعمال په حدیث کې روا ښودل شوی دی.

۴ـ ما اهل به لغیر الله: څلورم شی چې کوم په آیت کې حرام کړی شوی دی هغه حیوان دی چې د الله پاک نه پرته د بل چا په نوم ټاکل شوی وي ددې دری شکلونه مشهور دي:

اول دا چې حیوان د الله پاک نه پرته د بل چا د نږدیکت او رضا حاصلولو لپاره ذبح کړی شي او د ذبحې په وخت پرې ددغه غیر الله نوم واخستل شي. دا شکل په اتفاق او اجماع حرام دی. او دا حیوان مردار دی دده د څه جزء نه ګټه اخستل روا نه دي ځکه دا صورت او شکل د﴿وَمَآ أُهِلَّ بِهِ لِغَيْرِ اللّٰهِ﴾ په ډاګه معنا ده او په دې کې د چا اختلاف نشته.

دوهم شکل او صورت دا دی چې یو حیوان د غیر الله د نږدیکت او رضا حاصلولو لپاره ذبح کړی شي یعني د هغه د وینې تویولو غرض دا وي چې دا غیر الله خوشحاله شي خو د ذبحې کولو په وخت کې په هغه باندې د الله نوم واخستل شي لکه چې ډیر ناخبره مسلمانان د بزرګانو او پیرانو په نوم د هغوی د رضا د حاصلولو لپاره پسه، چرګ او داسې نور ذبح کوي خو د ذبحې په وخت کې په هغه د الله پاک نوم اخلي دا شکل هم د فقهاوو په اتفاق حرام دی او ذبح شوی حیوان مردار دی. او په **مَا ذُبِحَ عَلَى النُّصُبِ** کې هم داخل دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دریم صورت او شکل دا دی چې د یو حیوان غوږ پرې کړی شي یا څه بله علامه پرې ولګول شي، د غیر الله د تعظیم او رضا حاصلولو لپاره پرېښودل شي، چې نه ترې بیا څه کار اخلي او نه یې ذبح کوي، بلکې بیا د هغه ذبح کول حرام ګڼي نو دا حیوان په﴿وَمَآ أُهِلَّ بِهِ لِغَيْرِ اللّهِ﴾ او ﴿مَـا ذُبِـحَ عَلَـى النُّصُبِ﴾ دواړو کې داخل نه دی. داسې حیوان ته بحیره یا سائبه ویل کیږي او حکم یې دا دی چې دا کار د قرآن په نص سره حرام دی. چې دا به په آیت﴿مَا جَعَلَ اللّهُ مِن بَحِيرَةٍ وَلاَ سَآئِبَةٍ﴾ کې ان شاء الله تعالی راشي.

لاکن ددې خلکو دا حرام کار او ددې حیوان په حرام ګڼلو سره دا حیوان نه حرامیږي بلکې د نورو عامو حیواناتو په شان حلال دی او د شرعي اصولو مطابق دا حیوان د خپل مالک د ملک څخه نه وځي اګر چې هغه په خپله باطله عقیده کې دا ګڼي چې دده د ملک نه وتلی او د غیر الله ملک ګرځیدلی دی.

اوس که دغه سړی په خپله دغه حیوان په چا باندې خرڅ کړي یا یې چاته وبښي نو د هغه لپاره دا حیوان حلا ل دی مثلاً د منجو رانو څخه د دغه حیوان اخستل جائز دي.

څلورم صورت دا دی چې د هغه تعلق د حیواناتو څخه علاوه د نورو شیانو سره هم وي مثلاً خوږ دیګ او داسې نور چې هغه د غیر الله په نوم د نذر په توګه هندوان د خپلو بتانو په نوم مني یا نا پوهه مسلمانان یې د بزرګانو د مزارونو په نوم مني نو دغه صورت هم فقهاء د تقرب الی الله د علت په وجه د﴿وَمَآ أُهِلَّ بِهِ لِغَيْرِ اللّهِ﴾ په حکم کې شریکوي او حرام ورته وایی.

په آیت کې د څلورو څیزونو د حراموالي نه وروسته یو استثنایی حکم ذکر دی﴿فَمَـنِ اضْـطُرَّ غَيْـرَ بَاغٍ...﴾ په دې حکم کې دومره آساني شویده چې کوم سړی د لوږې نه ډیر بې تابه شي او شرط دا دی چې دا سړی نه په خوراک کې د لذت حاصلولو غوښتونکی وي او نه د حاجت د قدر نه تجاوز کوونکي وي نو په داسې حالت کې ده ته په دغه حرامو څیزونو خوړلو کې څه ګناه نشته، او مضطر یعني مجبور د شریعت په ژبه کې هغه سړي ته ویل کیږي چې د هغه ژوند په خطر کې وي. په معمولي تکلیف یا ضرورت سره مجبور نشي ګڼل کیدای.

البته قرآن کریم د مجبورۍ په حالت کې هم حرام څیزونه خوړل حلال بللي نه دي بلکې«فَلا إِثْمَ عَلَيْهِ» یې ویلي دي مطلب دا چې دا شیان اوس هم په خپل ځای حرام دي خو خوړونکي ته د مجبورۍ له وجې د حرامو د استعمال ګناه معاف کړی شوې ده. په حلالیدو او په ګناه معاف کیدو کې ډیر فرق دی. همدارنګه د ژوند د خطر په صورت کې حرام څیزونه د دارو په توګه استعمالولی شي خو یو به د مجبورتیا او د ژوند خطره وي او بل به د حرامو نه پرته څه بل شی د علاج لپاره مؤثر نه وي یا موجود نه وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دریم دا چې ددغه حرامو په استعمال سره د ژوند بچ کیدل یقیني وي او ورسره هغه دوه شرطونه چې په آیت کې ذکر شوي تر نظر لاندې وي. یعني لذت حاصلول غرض نه وي او د ضرورت لـه انـدازې زیات استعمال نه شي.

د تدریس لارې:

په پټه خوله مطالعه، تشریحي، پوښتنې او ځوابونه...

وخت	فعالیتونه
۵دقیقې	ښا غلی ښوونکی دسلام، روغبړ او د ټولګي له تنظیم او ترتیب څخه وروسته د تیر لوست ارزونه کوي.
۲۵دقیقې	په دغه لوست کې د بقرې د مبارک سورت آیتونه په زده کوونکـو لـولي او د تجویـد پـه لحاظ چې کومې غلطی لري هغه ورته اصلاح کوي، زده کوونکو ته دنـده ورکـوي چې لوست په پټه خوله ولولي بیا له زده کوونکو څخه غواړي هغه څه چې د آیت له تفسیر او ژباړې څخه يې اخیستي په خپله خوښه د ټولګي په مخکې ټولګیوالـو تـه واوروي تـر څو زده کوونکي نور هم تشویق شي. دریو تنو زده کوونکو ته دې دنده ورکړل شی چې په خپل وار تختې ته راشي د یـو نفـر څخه غواړي هغه مشکلې کلمې ولیکي چې د آیت څخه پرته راوړل شوې وي. او له دوهم څخه غواړي چې هغه مشکلو کلمو ته حرکت ورکړي، له دریم زده کوونکي څخه غواړي چې د مشکلو کلمو معنا ولیکي. زده کوونکو ته لار ښوونه کوي څو د لوست د مبارکو آیتونو د تفسیر پـه اړونـد خبـرې اترې وکړي بیا د زده کوونکو په استازیتوب څـو تنـه زده کـوونکي د تختـې مخـې تـه را غواړي چې د خبرو اترو نتیجه زده کوونکو ته واوروي. او ښاغلی ښوونکی د لوست په آخر کې د مرستې او همکارۍ څخه وروسته زده کوونکـو ته لازمه او مناسبه تشریح وړاندې کوي.
۱۰دقیقې	**ارزونه**: ۱ـ کوم څیزونه په مبارکو آیتونو کې حرام ګڼل شوي دي؟ ۲ـ هغه حیوانات کوم دي چې په خپله مړه شوي او حکم د مردارې وربانـدې هم نه کیږي او حلا ل ورته ویل شوي حدیث شریف په دلیل کې راوړئ؟ ۳ـ کوم وخت کې او په کومو شرایطو سره مسلمان کولی شي د حرامـو شـیانو څخـه ګټـه واخلي؟
۵دقیقې	**د لوست لنډیز:** په لاندې ټکو سره لوست لنډیږي. ۱ـ الله جل جلاله د خپلو بنده ګانو لپاره ډول ډول نعمتونه پیدا کړي چې د حلالـې روزۍ

(c) ketabton.com: The Digital Library

په ښېر ورڅخه ګټه واخلي او د الله جل جلاله شکر او ستاينه وکړي. ۲ـ «الميتة» د هغه حيوان څخه عبارت دی چې خپله مړ شوی وي پرته له ذبحې څخه لکه خفه کړای شوی يعني له ستوني نيول شوی.۲ـ يا ټکول شوی يعني ستونی يې ورته ټکولی وي.۳ـ يا له يو لوړ ځای څخه غورځيدلي وي، دا په خپله مړه شوي حيوان کې شامل دي خوراک يې حرام دی. ۳ـ دوه نور حيوانات لکه ماهي يا د غره وچ ملخ بغير د ذبحې څخه يې خوراک روا دی او دوهويني لکه توری،جيګر« ينه » هم روا دي. رسول الله صلی الله عليه وسلم وايي حرامه وينه هغه وينه ده چې د ژوندي حيوان څخه لاړه شي يا په ذبحې سره لاړه شي. او د ضرورت په وخت کې د مردارې او حرامو شيانو خوړل چې د مرګ خطر ورته وي پروا نه لري ځو ځان ور باندې د مرګ څخه وژغوري. د خوګ له پوستکي او غوړيو او ټولو اجزاو څخه ګټه اخيستل حرامه دي.	
کورنۍ دنده: زده کوونکي دې د مبارکو آيتونو او نبوي احاديثو او علمي حقايقو نه په ګټې اخيستلو سره د دين په لحاظ ضررونه، د صحت په لحاظ ضررونه، اجتماعي ضررونه او هغه څه چې په دې لوست کې حرام بلل شوي دي په خپلو کتابچو کې وليکي.	

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنځلسم لوست

سرلیک: د الله جل جلاله په لار کې انفاق(مال لګول)

مخ: ۷۱ـ۷۵

وخت: درې درسي ساعتونه

موخې: زده کوونکی باید:

۱ـ دا خبره زده کړي چې الله جل جلاله کوم ډول لګښت او صدقې قبلوي.

۲ـ پوه شي هغه صدقه کوونکي چې په خلکو احسان باروي الله جل جلاله له جنت څخه محروم ګرځولي دي.

۳ـ ددې مبارک آیت(مَّثَلُ الَّذِينَ يُنفِقُونَ) د شان نزول او تشریح کولو وس او توان باید ولري.

د ښوونکي لپاره اضافي معلومات:

د الله په لاره کې انفاق

په قرآن کريم د الله په لاره کې مال لګولو ته کله د انفاق لفظ استعمال شوی او کله د اطعام او کله د صدقې او کله د ايتاء الزکاة. د قرآن کريم دې الفاظو ته که وکتل شي معلوميږي چې د انفاق، اطعام او صدقې الفاظ عام دي چې هر ډول صدقو او خيراتونو او د الله د رضا حاصلولو لپاره مال خرڅولو ته ويل کيږي که هغه فرض او واجب وي يا نفلي او مستحب وي. او د فرض زکات لپاره قرآن کريم يو ممتاز لفظ"ايتاء الزکاة" استعمال کړی دی.

په دې کې دېته اشاره ده چې ددې خاصې صدقې لپاره د مال حاصلولو او خرڅ کولو دواړو لپاره څه خصوصيات دي.

نو دلته په اول آيت کې الله فرمايي: چې کوم خلك د الله په لاره کې خرڅ کوي يعني په جهاد کې يا په حج کې يا په فقيرانو او مسکينانو او په کونډو يتيمانو يا د مرستې په نيت په خپلو خپلوانو او دوستانو ددې مثا ل داسې دی لکه چې يو سړی د غنمو يوه دانه په ښه مځکه کې وکري ددې دانې نه يو بوټی زرغون شي او په هغه کې اوه وږي پيدا شي او په هر وږي کې سل دانې وې چې نتيجه يې دا شوه چې د يوې دانې نه(۷۰۰) دانې حاصلې شوې.

نو مطلب دا شو چې د الله په لار کې د خرڅ کوونکي اجر او ثواب د يو نه واخله تر اووسو پورې رسيږي يعني چې يوه روپۍ خرڅ کړي نو د اووسو روپو خرڅ کولو ثواب به ورته حاصل شي، همدا مطلب کتې متې د عبدالله ابن عباس رضي الله عنه په حديث کې هم راغلی دی.

هو! دهقان په هغه صورت کې د غنم د يوې دانې څخه اوه سوه دانې حاصلولی شي چې دا د غنم دانه سالمه او ښه وي، خرابه نه وي او دا کرونکی هم د کرنې په فن کې ماهر او مځکه هم ښه مساعده وي ځکه که له دې شيانو يو هم کم وي نو دانه به ضايع شي يوه دانه به هم ترې حاصله نکړی شي او يا به داسې حاصل ونکړي چې ۷۰۰ دانې ترې حاصلې شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دغه شان د عامو نیکو عملونو او خصوصاً د الله په لار کې د خرڅ کولو د قبولیت او د زیات اجر لپاره هم دا شرطونه دي چې کوم مال د الله په لار کې خرڅ کوي هغه باید پاک او حلا ل وي، څکه په حدیث شریف کې راغلي چې الله تعالی د پاك او حلال مال نه پرته بل څه شی نه قبلوي.
دویم ـ خرڅ کوونکی هم نیک نیته او صالح وي، بدنیته یا د نوم ښودلو لپاره خرڅ کوونکی د هغه ناپوه دهقان په شان دی چې دانه په داسې ځای کې وکري چې هغه ضایع شي.
دریم ـ چاته چې صدقه ورکوي هغه هم د صدقې اخستو مستحق وي کوم غیر مستحق ته یې ورنکړي چې ضایع به شي.
د صدقې د قبولیت دوه منفي شرطونه هم شته یو دا چې صدقه ورکړي بیا پرې زباتنه او احسان بار نکړي. دویم دا چې هغه صدقه اخستونکی خوار او سپک ونه ګڼي او څه داسې سلوك ورسره ونه کړي چې په هغه سره دی خپل سپکاوی او ذلت محسوس کړي یا ده ته څه ضرر په دې سره ورسیږي.
په بل آیت کې الله فرمایي: چې د غریبی یا معذوری په حالت کې د سوال کوونکي په ځواب کې څه معقول او مناسب عذر پیش کول. او که سوال کوونکی د بد تمیزۍ په وجه څه غصه در ولي نو معاف کول ورته بې حده غوره دي له داسې خیرات یا زکات ورکولو نه چې وروسته پسې ضرر ورسولی شي. الله تعالی په خپله غني(بی حاجته) او برُدباره دی د چا مال ته حاجت نه لري څوك چې څه خرڅ کوي د خپلې ګټې لپاره یې کوي. یعنی هوښیار سړي ته د خرڅ کولو په وخت کې ددې خبرې لحاظ ساتل په کار دي چې زما په چا احسان نشته زه د خپلې ګټې د پاره خرڅ کوم او که د خلکو له طرفه څه ناشکري هم محسوس کړي نو د الهي اخلاقو په رنګ کې دی د معافی او تیریدنې څخه کار اخلي.
په ورپسې آیت کې فرمایي چې د صدقې او خیرات نه وروسته زباتنه او یا ضرر رسونه او یا د ریا لپاره صدقه ورکول صدقه او خیرات داسې بربادوي لکه په یوه صافه او هواره تیږه باندې چې څه ګرد او خاوره پرې وځي او په هغه کې څوك څه تخم وکري بیا د باران شیبه پرې راشي او دغه تیږه بالکل صفا او پاکه کړي، نو داسې خلکو ته به هم د خپلې صدقې هیڅ په لاس ور نه شي.
او په بل آیت کې د﴿لاَ يُؤْمِنُونَ﴾ په زیاتولو سره شاید دې ته اشاره وي چې ریا کاري او د نوم او ښودنې لپاره کار کول د داسې سړي نه تصور هم نشي کیدای چې په الله او د آخرت په ورځ باندې ایمان لري، ریا کاري دده په ایمان کې د خلل نښه ده، په ورپسې آیت کې د اخلاص او خاص د الله د رضا حاصلولو لپاره د صدقه کولو مثال داسې بیان شوی لکه چې یو باغ وي په اوچته او لوړه مځکه باندې او په دې باغ باندې په شیبو باران راشي بیا هغه خپله میوه دوه چنده ونیسي او که داسې په شیبو باران پرې ونه شي نو معمولي پرخه هم ددې لپاره کافي ده او الله تعالی ستاسو کارونه ښه ویني او پرې پوهه دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په وروستي آيت کې په صدقه او خيرات کې د ذکر شوو شرطونو نه په خلاف کولو د صدقې د باطليدو او رد کيدلو بيان هم په يو مثال سره داسې ښکاره شوی چې آيا په تاسو کې د چا دا خبره خوښه ده چې دده د خرماوو او انګورو باغ وي او د لاندې ترې نهرونه او ويالې بهيږي او ددې سړي په دې باغ کې هر ډول ميوې وي او دا سړی بوډا شوی هم وي او دده اهل او عيال هم وي چې هغوی هم واړه او ضعيف وي او په دې حالت کې په ده باندې د سيلۍ يوه چپه راشي چې اور پکې وي بيا دغه باغ وسوځوي.

هدف دا چې ددې شرطونو څخه د خلاف صدقه کوونکي مثال داسې دی چې په ظاهره خو صدقه کوي د آخرت لپاره ډيره پنګه جمع کوي خو د الله په نزد دا ذخيره او پانګه په هيڅ کار هم نه راځي.

او په آيت کې يې دده د بوډاوالي او دده د اولاد هغه هم واړه بچي او کمزوري قيدونه زيات کړي ددې قيدونو مقصد دا دی چې که د ځوانی په حالت کې د چا باغ يا فصل وسوځي نو دا هيله کيدای شي چې بيا به باغ ولګوي او د کوم سړي چې اولاد نه وي او د دوباره باغ لګولو اميد يې هم نه وي نو د باغ سوځيدو نه پس هم دده سره د معاش څه خاص فکر نه وي يوازې سړی هرڅنګه چې وي په لنډه او تنګه کې ګذاره کولی شي او چې اولاد يې هم وي خو ځوانان او صالحان وي هم اميد ترې کيدای شي چې د پلار کار به هم روان کړي او مرسته به ورسره وکړي په داسې صورت کې هم انسان ته د باغ په سوځيدو څه خاص فکر او پريشاني نه وي ځکه چې د اولاد فکر ورسره نه وي بلکې اولاد دده بوج هم اوچتولی شي.

لنډه دا چې په دې قيدونو سره دده ډير احتياج بيان شو چې داسې سړی چې هغه خپل مال او طاقت خرڅ کړی وي او يو باغ يې لګولی وي او هغه باغ تيار شي ميوه هم ونيسي او په دې حالت کې بيا ده ته بوډا والی راغلی وي کمزوری شوی وي او ددې سړي اولاد هم وي خو هغوی هم واړه او کمزوري وي نو په دې حالت کې دده دغه رسيدلی باغ وسوځيږي نو څومره سخت غم او څومره لوی تکليف به وي، همدارنګه کوم سړی چې په ريا کاری سره صدقه او خيرات ورکوي نو دا ګواکی ده يو باغ ولګاوه بيا د مرګ نه وروسته دده حال ددغه بوډا په شان شو چې د ګټې او دوباره باغ لګولو قدرت نلري ځکه چې د مرګ نه پس بيا هيڅ عمل هم نشي کولی او لکه څنګه چې عيالدار بوډا دې خبرې ته زيات محتاج وي چې تيره ګټه دده محفوظه وي چې اوس يې په کار راشي نو چې يو طرف ته په ده دا حالت راشي او بل طرف ته دده باغ او مال هر څه وسوځيږي نو دده د غم او درد خو به څه انتها نه وي، دغه شان دا صدقه او خيرات چې د ريا او ښودنې لپاره شوی وي عين په داسې وخت کې به له لاسه ولاړ شي چې دغه وخت به ورته دی ډير زيات محتاج وي.

نو په ټولو آيتونو د نظر اچولو نه وروسته معلوميږي چې د الله په لاره کې د مال خرڅولو شپږ شرطونه دي:

١. دا چې کوم مال د الله په لار کې خرڅوي هغه حلال وي.
٢. د سنتو د طريقې مطابق يې خرڅ کړي.
٣. په صحيح ځای کې يې خرڅ کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

٤. د خیرات ورکولو نه وروسته احسان او زباتنه پرې ونه کړي.
٥. چاته يې چې ورکوي د هغه سپکاوی ونکړي.
۶. د اخلاص په نیت سره وي یعنی خاص د الله د رضا حاصلولو لپاره وي.

د تدریس لارې: د خبرو اترو له لارې، ډله ییز او سوال ځواب.

وخت	فعالیتونه
۵دقیقې	ـ ښا غلی ښوونکی د سلام او حال احوال او پوښتنې کولو او د ټولګي د تنظیم، د کورنۍ دندې له کتلو څخه وروسته د تیر لوست ارزونه کوي ـ څوک ویلی شي چې د مر دارې او حرامې وینې څخه کومه وینه مراد ده؟ ـ له ځواب ویلو وروسته د بقرې د سورت مبارك آیت په خپله تلاوت کړي. ښاغلي ښوونکی دې له زده کوونکو څخه وغواړي چې په خپله خوښه تختې ته راشي د مبارك آیت سختې کلمې چې د کتاب څخه په تخته لیکل شوې دي دغو لیکل شوو کلماتو ته حرکتونه ورکړي. بیا یو تن زده کوونکي ته دنده ورکړي چې د همدغو سختو کلماتو معنا ولیکي.
۲۵دقیقې	بیا به زده کوونکی په مناسبو ډلو ویشي او دنده به ورکړي چې ددې لوست مبارك آیت د تفسیر او ژباړې په اړوند خپل نظرونه شریك کړي. بیابه د هرې ډلې استازي د تختې مخې ته راشي او له هغوی څخه به وغواړي چې د خپلو ډله ییزو کارونو لنډیز ووایي ترڅو نور هم زده کوونکي تشویق شي. ـ زده کوونکو ته دې لار ښوونه وکړی چې دوه نفره د بغلي عنوانو په اړوند چې د خدای جل جلاله په لار کې د لګښت کولو دوه برابره اجر او بدلې په باره کې د یو بل سره خبرې اترې وکړی. بیا دلوست د نتیجې په باره کې له څو تنو زده کوونکو څخه د بېلګې په توګه پوښتنې کوي او غلطي ورته اصلاح کوي. همدارنګه د بغلي عنوانو په اړوند چې د الله جل جلاله په لار کې لګښت کول دي او بیا په لګښت ورکونکی باندې احسان کول یا ضرر ورته رسول دغه رنګه لګښت دې شخص ته هیڅ ګټه نه لري. او زده کوونکو ته دې لازمې لار ښوونې وشي که زده کوونکو کومه ستونزه لرله په پوره حوصله دې ستونزه ورته حل کړي او بیا دې د پورته موضوع په اړوند زده کوونکو ته نظریات واوروی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۰دقیقې	**ارزونه**: څوك كولاى شي د لاندې كلمو معنا تشريح كړي؟ يُضاعفُ، مناً، مغْفِرةٌ، وَابلٌ، صلدً، صُفْوانٍ، څوك ويلاى شي چې د فقير يا سوال كوونكي سره څنگه چلند وشي؟ ـ الله جل جلاله كوم ډول لگښت پخپله لار كې قبلوي؟ ـ ددې لوست په آخر كې په صدقې كوونكو باندې احسان څنگه تشبيه شوي دى؟ ـ صدقه د الله جل جلاله په لار كې د زړه له كومې مال لگولو ته وايي خو ضرر او احسان يې باطلوي ـ د الله جل جلاله په لار كې صدقه چې د زړه په اخلاص او پاك مال نه وي او په مناسب ځاى كې ولگول شي ثوابونه او بدله يې پوره وركوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپاړسم لوست

سر لیک: په قران کریم کې انساني مساوات (برابروالی)

مخ: ۷۶ـ۷۹

وخت: دوه درسي ساعتونه

موخې: زده کوونکی باید:

۱ـ د لوست د مبارکو آیتونو په ژباړه ښه وپوهیږي ـ.

۲ـ د ایمان او اسلام نعمت وپیژني ـ.

۳ـ انساني برابر والی وپیژني او د هغې مطابق عمل وکړي ـ.

د ښوونکي لپاره اضافي معلومات:

د لوست لومړنی آیت کې د انساني مساوات یو جامع تعلیم دی او فرمايي چې هیڅ انسان د بل انسان څخه کمتر یا ذلیل او سپک مه ګڼئ او د خپلې کورنۍ، نسب یا مال او پانګې او داسې نورو په بنا فخر او ویاړ مه کوئ ځکه دا څیزونه په حقیقت کې د فخر او ویاړ لپاره نه دي او بل ویاړ او فخر په خپلو منځو کې د نفرت او دښمنۍ لامل ګرځي نو فرمايي چې ټول انسانان د یو مور او پلار نه پیدا شوي او ټول سره ورونه دي او د کورنیو او قومونو په اعتبار چې کوم فرق الله تعالی ایښی دی هغه د فخر او ویاړ لپاره نه دی بلکې د تعارف لپاره دی.

د آیت د شأن نزول په هکله وايي چې دا آیت هغه وخت نازل شو چې کله نبي کریمﷺ حضرت بلال حبشيؓ ته د آذان حکم وکړ نو د مکې قریشو چې هرکله لا تر اوسه مسلمان شوي نه وو یوه تن وویل چې د الله شکر دی چې زما پلار وړاندې وفات شوی دی چې دا بده ورځ یې ونه لیده. او حارث بن هشام وویل چې آیا نبي کریمﷺ ته ددې تور کارغه نه پرته بل څوک نه پیدا کیده چې په مسجد حرام کې یې آذان کړی وای، ابوسفیان وویل چې ما هیڅ ونه ویل ځکه چې زه ویریدم چې که څهووایم نو د آسمانونو مالك به نبي کریمﷺ ته خبر ورکړي، لکه څنګه چې جبرائیل امین تشریف راوړ او نبي کریمﷺ یې ددې خبرو نه خبر کړ، نبي کریمﷺ خلك راوغوښتل او پوښتنه یې ترې وکړه چې تاسو څه ویلي وو؟ هغوی اقرار وکړ نو دا آیت شریف نازل شو او دا یې په داګه کړه چې د فخر او ویاړ څیز په

(c) ketabton.com: The Digital Library

حقیقت کې ایمان او تقوی ده د کومو نه چې تاسو خالي او حضرت بلال پرې ښایسته دی او له تاسو څخه افضل او غوره دی.

د حضرت عبدالله بن عمر رضی الله عنهما څخه روایت دی چې د مکې د فتح په ورځ نبي کریمﷺ په خپله اوښه سپور شو، طواف یې وکړ(چې خلك یې ټول ووینې) د طواف نه چې فارغ شو نو دا خطبه یې وویله: الحمد لله الذی اذهب عنکم غبیة الجاهلیة و تکبُّرَها الناسُ رجــلان بــرٌّ تقي کریم علی الله و فاجر شقي هین علی الله ثم تلا ﴿یَا أَیُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاکُم﴾ الآیه.

کامله صفات او شکر د الله تعالی دی چې د جاهلیت فخر او تکبر یې ستاسو نه لرې کړ، اوس د ټولو انسانانو صرف دوه ډولونه دي یو ډول نیك او متقي انسانان دي چې د الله په وړاندې شریف او محترم دي. بل ډول فاجر او بدبخت انسانان دي چې د الله په وړاندې ذلیل او حقیر دي. له دې نه وروسته یې د لوست ذکر شوی آیت تلاوت کړ.

حضرت ابن عباسؓ فرمایي: د خلکو په وړاندې عزت د مال او دولت نوم دی او د الله په وړاندې د عزت او کرامت شیز تقوی ده.

شُعُوبًا وَقَبَائِلَ: شعوب د شعب جمع ده، هغه لوی جماعت ته وایي چې په یوه اصل باندې مجتمع وي او بیا مختلفې قبیلې او کورنۍ پکې وي، هدف دا چې تر ټولو لویه برخه شعب او تر ټولو وړوکې برخه عشیرة ده.

هو! د قرآن کریم دې آیت واضحه کړه چې الله تعالی که څه هم ټول انسانان د یو پلار او مور نه پیدا کړل او ټول یې ورونه سره جوړ کړي خو بیا یې په مختلفو قومونو او قبیلو کې د تقسیم حکمت دا دی چې د خلکو تعارف او پیژندګلوي آسانه شي مثلاً دوه سړي په یو نامه دي نو د کورنۍ او خاندان په تفاوت سره په دوی کې فرق کیدای شي.

او بل د نسبي لریوالي او نږدې والي په مقدار ددوی شرعي حقوق اداء کیدای شي. د عصباتو لرېوالی او نږدې والی معلومیږي چې ضرورت یې د میراث په تقسیم کې پیښیږي.

د تدریس لاره:

په پټه خوله مطالعه، پوښتنه او ځواب

(c) ketabton.com: The Digital Library

وخت	فعالیتونه
۵دقیقې	ښاغلی ښوونکی د سلام او روغبړ څخه وروسته د تیر لوست په اړوند د زده کوونکو ارزونه کوي. څوک کولای شي د تیر لوست د آیتونو شان نزول بیان کړي؟ څوک ویلی شي چې الله جل جلا له کوم ډول صدقه او انفاق خو ښوي او قبلوي یې؟ ښاغلی ښوونکی د نوي لوست عنوان د تختې پر مخ لیکي او نوی لوست د ا لله جل جلاله په نوم پیل کوي.
۲۵دقیقې	د قرآن کریم مبارك آیتونه د تجوید په مرعاتولو سره زده کوونکو ته د بېلګې په توګه تلاوت کوي بیا له زده کوونکو څخه غواړي چې لوست په پټه خوله ولولي. د لوست په بهیر کې عنوانونه ورته په تخته لیکي او بیا له یو تن زده کوونکي نه غواړي چې د لوست متن په اوچت اواز ولولي . ښاغلی ښوونکی د هر یو بغلي عنوان څخه د بشریت اصل وحدت او ایمان او اسلام په باره کې لازمه تشریح وړاندې کوي. د لوست د تشریح په پای کې دې زده کوونکو ته وخت ورکړي چې خپلې پوښتنې مطرح کړي او ځوابونه ورته ووایي. ښاغلی ښوونکی چې کوم زده کوونکي غوره کړي له هغوی څخه دې وغواړي چې هر یو په خپل وار د ټولګی مخې ته راشي او نوی لوست په ښه طریقه تشریح کړي.
۱۰دقیقې	**ارزونه**: څوک ویلای شی چې انسان الله جل جلاله د کوم اصل څخه پیدا کړی دی؟ څوک کولای شي چې په لوست کې یاد شوی حدیث شریف له یاده ولولي؟
۵دقیقې	**د لوست لنډیز**: دغه لوست په لاندې ټکو سره لنډیږي. ټول انسانان له یو مور او پلار څخه پیدا شوي دي چې ادم او بي بي حوا دي. انسانان یې د مختلفو قومونو او ډلو په څیر پیدا کړي څو یو بل سره وپیژني. د انسانانو غوره والی په یو بل باندې د تقوا او پر هیز ګاری په وجه سره دی. ټول انسانان د نسب په اعتبار سره ورونه دي، انساني کرامت او عزت یې ساتل شوی دی. ایمان د اسلام په نسبت خاص دی دا دیو او بل مکمل کوونکي دي یو دبل څخه پرته نشي راتللی او ویاړنه په اصلیت حرامه ده.
	کورنۍ دنده: ښاغلی ښوونکی زده کوونکو ته د کتاب څخه کورنۍ دنده ورکوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوولسم لوست

سرلیک: د الله جل جلاله د خاصو بندګانو صفتونه

مخ: ۸۰ـ ۸۴

وخت: دوه درسي ساعتونه

موخې: زده کوونکی باید:

۱ـ دلوست د آیتونو په ژباړه ښه وپوهیږي.

۲ـ د الله جل جلاله دخاصو بنده ګانو صفتونه وپیژني.

۳ـ د لوست آیتونه چې څه حکم کوي هغه باید په ژوند کې عملي کړای شي.

د ښوونکي لپاره اضافي معلومات:

حج د مسلمانانو د یووالي سمبول دی

الله تبارک و تعالی خپل پیغمبرﷺ په داسې حال کې په پیغمبرۍ مبعوث کړ چې جهان خصوصاً عرب د ډیرو زیاتو دښمنیو، نفرتونو او اختلافونو په حال کې ؤ او زړونه یې له کینو او حسدونو څخه ډک وو او ورځ په ورځ یې د جنګونو شغلې تازه کیدلې، نو الله ﷻ وغوښتل چې په زړونو کې یې الفت او مینه واچوي او ټول د یوه قانون او یو بیرغ تر سیوري لاندې راټول کړي او د اتفاق لارې او د ائتلاف اسباب ورته وضع کړي.

نو کله چې ولیده شوه چې دا طریقه د ټولو مسلمانانو د توحید او یووالي او یو د بل سره د الفت او فایدې رسولو لپاره کافي نده ځکه مسلمانان له یوې خوا په شرق او غرب کې سره میشت او تیت دي او له بلې خوا په عناصرو او ژبو کې هم سره متفاوت دي نو الله ﷻ د حج رکن ورته وټاکه ترڅو د ټولې نړۍ مسلمانان د هر جنس او هر مذهب څخه چې وي په یوه میدان کې سره راجمع شي لکه چې په دې آیت کې ورته اشاره کوي:﴿وَأَذِّن فِي النَّاسِ بِالْحَجِّ يَأْتُوكَ رِجَالًا وَعَلَى كُلِّ ضَامِرٍ يَأْتِينَ مِن كُلِّ فَجٍّ عَمِيقٍ﴾ الحج/۲۷.

ژباړه: او په خلکو کې د حج اعلان وکړه هغوی به تاته پیاده او په سفر وهلو خوارو اوښانو سپاره د ډیرو لرې ځایونو او لارو څخه راځي.

هو! په حج کې له یوې خوا په خپلو منځو کې تعارف او پیژندګلوي منځ ته راځي او له بلې خوا یو د بل له حال او احوال او یو د بل د تجارت، صنعت، زراعت او نورو نیکو او بدو څخه خبریږي څو یو د بل څخه دفاع او یو د بل سره مرسته او خواخوږي وکړي او هم یو د بل څخه د هغه ډول ډول منافعو اقتباس وکړي چې دلته د ټولو ذکر کول د اصلاً موضوع نه وتل دي.

لِيَشْهَدُوا مَنَافِعَ لَهُمْ... الآیه.

په لنډه توګه ویلای شو چې په حج کې د ټولو مسلمانانو ترمنځ د دنیوي او اخروي مصلحتونو او ګټو تبادله راځي او دا هغه د اسلامي ټولنې معنا ده چې شرق او غرب ورځنې ویریږي خو د افسوس خبره

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا ده چې د اسلام دښمنان دا فریضه د اسلامي ټولنې تائید او مضبوطیا ګڼي او له همدې خبرې څخه په ویره کې پراته دي او مسلمانان ددې مؤثره ګټو څخه غافل او بی خبره دي او که د اداء کولو قصد یې هم وکړي په ظاهري بڼه یې په دې خاطر اداء کوي چې دا یوه فریضه ده او ادا یې واجب ده، ذکر شویو ګټو او حکمتونو ته یې هیڅ پاملرنه نه لري.

هو! حاجي د احرام او طواف په حالت کې هر ډول د ښایست او سنګار اسباب په ځان بندوي او خپل ځان د یوه داسې غلام په توګه تمثیلوي چې مولا او بادار یې پرې په قهر وي او د خپل مولی او بادار پاملرنه او مهرباني ځانته راجلبوي، یعنی حاجي د عرفات په میدان کې(چې په حقیقت کې حج د همدې عرفات نوم دی) خپل ځان د الله په وړاندې دداسې ګنهګار غلام په توګه ښکاره کوي چې الله ﷻ ته عاجزي کوونکی، حمد او ستاینه ویونکی، د خپلو ښوییدنو او نافرمانیو څخه استغفار غوښتونکی، د خپل مولی په حضور کې خپل عذرونه وړاندې کوونکی، د تیر ضایع شوي ګران عمر تلافي او جبرانوونکی، د خپل الله سره د نوې ژمنې تړونکی او بالآخره په راتلونکي ژوند کې د اطاعت او فرمانبردارۍ او په نیکیو توفیق غوښتونکی وي.

د عرفات په میدان کې ودریدل د یوې خوانه د اسلام د شان او شوکت یو ډیر عظیم الشان نندارتون وي او له بلې خوا دا لویه ټولنه او اجتماع انسان ته د حشر ورځ ور په یادوي، همدا سبب دی چې د حج سورت د حشر په بیان شروع کیږي. او ددې اجتماع بی نظیره اغیزناکه منظره په زړونو کې د الله څخه د بښنې او رحمت جذبې په جوش راولي او ټول عمر دغه خوند او مزه په زړونو کې د تیږې د نقش په څیر محفوظ پاتې کیږي.

هو! مکه په دنیا کې د الله د رحمتونو او برکتونو د نازلیدو مرکز دی، دا هغه هنداره ده چې په دې هنداره کې د رحمت او بښنې صفتونه خپلې وړانګې خپروي او له دغه ځایه څخه د هغو وړانګې د ځمکې په ټوله کره کې تیتیږي او دغه کُرهورباندې روښانه کیږي دا هغه سرچینه ده چې له دې ځای څخه د حق پرستی، توحید او انساني کرامت چینه راوخوټیدله او د ځمکې ټول مخ یې خړوبه او ځلانده کړ.

دا هغه ځای دی چې د ابراهیمي ملت ابتدایی دعوت او د محمدي امت وروستنی آواز د زرګونو کلونو وړاندې د نشنلستی تنګې کړۍ وشلولې او ټول مسلمانان یې د وروړګلوۍ په پراخه کړۍ کې داخل کړل.

دا هغه ځای دی چې د پیړیو پیړیو راپدیخوا په دغه ځای کې هر کال عالمګیر مجلس منعقد کیږي چې دا مجلس د علم، تمدن، مذهب او اخلاقو د وحدت ترجماني کوي.

دا هغه ځای دی چې په دې کې د همیشه لپاره یوه مشترکه عدالتګاه قایمه ده او ددې محکمې او عدالت حقیقي آمر په خپله احکم الحاکمین ذات دی چې د هغه د فیصلې نه هیڅوک د غاړې غړولو او سرکشی مجال نلري خصوصاً په هغه وخت کې چې مسلمانان تر ۱۵۰ کلونو پورې د یوه خلافت او

(c) ketabton.com: The Digital Library

یو حکومتي نظام لاندې پاتې وو نو په دغه وخت کې د حج موسم د سیاسي او تنظیمي ادارې ډیر لوی عنصر ؤ او د مختلفو هیوادونو حکام او والیان به په دغه ځای کې راټولیدل او د خلیفه په حضور کې به یې په مهمو مسئلو بحث کاوه او ټولې مهمې معاملې به یې فیصله کولې.

او هم په دغه ځای کې لوی لوی صحابه کرام، عالمان، محدثین، مفسرین او فقهاء چې د اسلامي فتوحاتو په لړۍ کې د نړۍ په ګوټ ګوټ کې خپاره شوي وو کامل په کامل په دغه ابراهیمي درسګاه کې سره راغونډیدل او یو د بل څخه به یې استفادې کولې او یو د بل سره یې تعارف کاوه.

مکه په عربي کې«سُرة» یعنی نوم ته ویل کیږي سُرّه(نوم) د بدن نیماني او منځ دی همدارنګه د جغرافیې پوهانو ثابته کړیده چې مکه معظمه هم د بلادو د طول په اعتبار او هم د بلادو د عرض په اعتبار او د ټولې نړۍ مرکز او منځ دی، نو ځکه الله پاک د خپل آخري پیغمبر، آخري کتاب او حج لپاره دا منځ وټاکه څو دا نور هرې خواته خپور شي.

هو! دا چې حاجي ناګنډلې جامې اغوندي او خپل سر نه پټوي دا دده په آخري درجه خضوع او عاجزۍ دلالت کوي او په دې کې خپله بندګي او غلامي ښکاره کوي، او بالآخره حاجې ته په دې حالت کې د محشر ورځ ور یادیږي چې هلته به هم د الله په حضور کې لوڅ او بربنډ ولاړ وي او دنیوي جاه او جلال او پانګه به هیڅ ګټه او فایده نشي ورکولی.

هو! د احرام په حالت کې د ابراهیمي ملت ټول پیروان بادشاه او ګدا، امیر او خادم، غني او فقیر، د مختلفو تمدنونو او مختلفو ژبو او مذهبونو خلک ټول په یوه لباس یوه حالت او هیئت د یوه قوم په شان بلکې د یوې کورنۍ د سکه وروڼو په څیر په یوه کور کې دریږي او په یوه ژبه د الله سره خبرې کوي همدا وضع د مساوات، وحدت او یووالي هغه رنګ دی چې ټول هغه مادي او فطري امتیازونه چې هغه په خلکو کې د جنګ او جدل، فتنې او فساد علتونه دي له منځه وړي او په خپلو کې وروڼه ګرځي.

د تدریس طریقه:

تشریحي، پوښتنې او ځوابونه، ډله ییز او مباحثوي

وخت	فعالیتونه
۵دقیقې	ښاغلی ښوونکی د سلام او روغبړ او د زده کوونکو د کورنۍ دندې له کتلو څخه وروسته د تیر لوست ارزونه په لاندې پوښتنو سره کوي: ۱ـ څوک کولای شي چې د تیر لوست ګټې ولولي؟
۲۵دقیقې	۲ـ څوک کولای شي چې د تیر لوست کې د ذکر شوي حدیث ژباړه په یاد ووایي؟ ۳ـ څوک کولای شي چې ووایي د انسانانو غوره والي په څه کې دي؟ ښاغلی ښوونکی د نوي لوست عنوان په غټ لیک سره د تختې پر مخ لیکي او نوي لوست د الله جل جلاله په نوم پیل کوي لومړی یو مبارک آیت د ښلګې په توګه قرأت کو] بیا له زده کوونکوڅخه غواړي چې هر یو په خپل وار د ټولګي مخې ته راشي او ددې لوست مبارک

(c) ketabton.com: The Digital Library

	آیتونه د تجوید په لحاظ ساتلو سره قرائت کړي او د لوست متن په مناسب اواز سره ولولي. او د لوست په بهیر کې د لوست بغلي سر لیکونه او مهم ټکي د تختې پر مخ لیکي بیا یو تن زده کوونکی د ټولګي مخې ته را غواړي چې د لوست څخه یې څه اخیستي او زده کړي یې دي خپلو ټولګیوالو ته وړاندې کړي. ښاغلي ښوونکی د لوست د تشریح په وړاندې کولو سره د لوست مهم او اساسي ټکي لولي ښاغلي ښوونکی زده کوونکي په دوه ډلو ویشي او هغوی ته لارښوونه کوي چې هره ډله په خپل منځ کې دتکبر او لویئ په باره کې خبرې اترې وکړي د خبرو اترو په پای کې دې د هرې ډلې استازي د ټولګي مخې ته راشي او خپلو ټولګیوالو ته دې د خبرو اترو پایله ولولي.
۱۰دقیقې	**ارزونه**: ځوک کولای شي د الله جل جلاله د ځانګړو بنده ګانو اته صفتونه بیان کړي؟ ځوک کولای شي دا وروستي مبارک آیت وژباړي(الَّذِينَ يَمْشُونَ عَلَى الْأَرْضِ هَوْنًا) سورة فرقان آیت(٦٣). ځوک دلوست درې ګټې ویلای شي؟
۵دقیقې	**د لوست لنډیز**: دغه لوست په لاندې ټکو سره لنډیږي. ۱ـ د الله جل جلاله د ځانګړو بنده ګانو صفتونه په لاندې ډول دي: ۲ـ د الله جل جلاله سره شریک نه جوړوي۲ـ په لار ډیر په عاجزي درومي. ۳ـ د جاهلانو سره چې مخامخ شي وایي سلام پر تاسو. ۴ـ د الله جل جلاله څخه د خپلو ګناهونو ښښنه غواړي او د جهنم د اور څخه لرې والی ـ. ۵ـ د مال د لګښت په وخت کې اسراف نه کوي. ۶ـ په ټولو کارونو کې اعتدال او انډول غوره کوي ۷ـ د بخل څخه ځان ساتي. ۸ـ په ژوند کې دخلکو سره ښه او نیک چلند کوي. ۹ـ شپه په دعا او عبادت او لمونځ کې رڼوي دا د الله جل جلاله په نزد خوښ کار دی. ۱۰ـ په لار کې په تکبر او غرور سره تلل د الله جل جلاله په نزد حرام او نا خوښ عمل دی.
	کورنۍ دنده: ښاغلی ښوونکی له درسي کتاب څخه زده کوونکو ته کورنۍ دنده ورکوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اتلسم لوست

سر لیک: د ټولنې په تهذیب کې د مؤمنانو ونډه

مخ: ۸۵ـ ۸۹

وخت: درې درسي ساعتونه

موخې: زده کوونکی باید:

۱ـ پردیو ښځو ته کتل ممنوع او منعه دي باید وېې پېژني ـ.

۲ـ د اسلامي حجاب معنا او مفهوم وپېژني او عمل ور باندې وکړي ـ.

۳ـ د مبارک آیت سمه ژباړه زده کړي ـ.

د ښوونکي لپاره اضافي معلومات:

د ټولنې په تهذیب او اخلاقو کې یو اهم باب د ښځو پرده ده، چې لومړني څلور آیتونه یې د احزاب په سورت کې هغه وخت نازل شول چې حضرت زینب بنت جحش رضی الله عنها د نبي کریمﷺ په نکاح کې راغله له همدې وخت څخه د پردې احکام پیل شول.

البته د شهوت د فتنې د ټولو نه لومړنی سبب او مقدمه نظر کول او کتل دي او آخري نتیجه یې زنا ده، ددې لوست په آیتونو کې یې ددې دواړو ذکر په وضاحت سره وکړ او حرام یې کړل او ددوی په منځ کې چې کومې حرامې مقدمې دي مثلاً خبرې کول، لاسونه یو بل ته ور وړل او داسې نور د نفس د خواهشونو پوره کولو څومره نا جایزې طریقې او صورتونه ټول په دې کې داخل دي چې باید شرمګاهونه ورځنې وساتو، البته په دې طریقو کې زنا، لواطت، د دوو ښځو یو د بل سره سحاق چې شهوت پرې پوره شي، په لاس سره شهوت پوره کول او ددې ټول مقدمات ممنوع دي.

ابن کثیر د حضرت عبیده نه نقل کړي چې:«کل ما عصی الله به فهو کبیرة و قد ذکر الطرفین».

یعنی په کوم شی چې د الله تعالی د حکم مخالفت کیږي دغه ټول کبیره ګناهونه دي خو په آیت کې یې د هغو دوه طرفونو د ابتداء او انتها ذکر وکړ چې ابتداء یې نظر پورته کول او انتها یې زنا ده.

د نبي کریمﷺ څخه ابن مسعودؓ روایت کړی او فرمایي: نظر یو زهري غشی دی د شیطان د غشو نه کوم سړی چې سره د زړه د غوښتنې خپل نظر واپس کړي نو هغه ته به په بدله کې داسې پوخ ایمان ور په برخه شي چې خوند به یې په زړه کې محسوس کړي.

په صحیح مسلم کې د حضرت جریر بن عبدالله بجلیؓ څخه روایت دی فرمایي چې که په غیر ارادي طور سره نظر په غیر محرمه ښځه باندې پریوځي نو څه کول په کار دي؟ نبي کریمﷺ حکم وکړ چې خپل نظر دغه وخت واپس کړئ. (ابن کثیر).

د حضرت علیؓ په حدیث کې چې راغلی: اول نظر معاف دی دویم ګناه ده.

د هغه مطلب هم دا دی چې اولنی نظر کوم چې بې ارادې ناڅاپه پریوزي دغه د غیر اختیاري کیدو په وجه معاف دی ورنه په قصد سره اولنی نظر هم معاف نه دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ابن کثیر لیکلي دي چې ډیرو مشرانو د امت بې ګیرې هلکك طرف ته د کتلو نه ډیره په سختی سره منع کوله او ډیرو عالمانو ورته حرام ویلی دی، غالباً دا په هغه صورت کې دي کله چې په بد نیت او د نفس په غوښتنې سره نظر وکړی شي. و الله اعلم.

د لوست په اولي آیت کې سړیو ته حکم دی چې خپل نظرونه ښکته وساتئ یعنی واپس کوئ یې، د سړیو په حکم کې خو ښځې هم داخلې وي مګر ددوې ذکر یې جدا د تاکید لپاره کړی نو معلومه شوه چې ښځو ته هم د خپلو محرمانو نه پرته بل سړي ته کتل حرام دي، حتی ډیر عالمان وایي چې د ښځې لپاره غیر محرم سړي ته کتل قطعاً حرام دي خواه په شهوت او بد نیت سره ګوري او که پرته د څه نیت او شهوت نه په دواړو صورتونو کې حرام دي، دلیل یې د حضرت سلمه حدیث دی: څکه یوه ورځ حضرت ام سلمه او حضرت میمونه رضی الله عنهما د نبي کریمﷺ سره ناستې وې چې ناڅاپه عبدالله بن ام مکتوم ړوند صحابي راغی او دا واقعه د پردې د احکامو د نازلیدو څخه وروسته راپیښه شوې وه، نو نبي کریمﷺ موږ ته حکم وکړ چې دد نه پرده وکړئ، ام سلمه عرض وکړ چې یا رسول الله دا خو ړوند دی نه موږ لیدلی شي او نه موږ پیژندلی شي، نبي کریمﷺ وفرمایل چې تاسو خو ړندې نه یئ تاسو خو هغه لیدلی شئ. (رواه ابو داود و ترمذی).

نورو ځینو فقهاوو ویلی دي چې پرته له شهوته پردي سړي ته په کتلو کې د ښځې لپاره باك نشته او دوی د حضرت صدیقی عایشې په هغه حدیث دلیل نیولی چې د نبوي مسجد په احاطه کې ځینو حبشیانو ځوانانو د اختر په ورځ د سپاهی ګیرت لوبه کوله نبي کریمﷺ یې تماشه کوله او صدیقه عایشه رضی الله عنها هم ددوی نه پناه ولاړه وه لوبه یې کتله او ترهغه وخته پورې یې کتله ترڅو چې خپله ترې ستړې شوه، نبي کریمﷺ دا نه وه منع کړې او په دې د ټولو اتفاق دی چې د شهوت نظر حرام دی او له شهوته پرته نظر کول هم خلاف اولی دي او د یوې ښځې د بلې ښځې د ستر ځایونو ته کتل پرته له خاصو ضرورتونو څخه دا هم ددې آیت په الفاظو سره حرام دي او نه یو سړي د بل سړي ستر ته کتلی شي، حتی په آیت کې له هر داسې شي نه نظر ښکته کول او اړول مراد دي د کوم طرف ته چې کتل شریعت منع کړي دي.

په بل آیت کې راغلي﴿وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا﴾ زینت په لغت کې هر هغه شی ته ویل کیږي په کوم سره چې انسان خپل ځان ښایسته کوي هغه ښو جامو ته هم ویل کیږي او زیوراتو ته ه، اما کله چې دا شیان د ښځې په بدن باندې نه وي نو د امت په اتفاق لیدل یې سړیو ته روا دي، اما جمهور مفسرین په دې آیت کې د زینت نه مراد محل د زینت مرادوي یعنی هغه ځایونه کومو ته چې د زینت دا شیان او زیورات ور اچول کیږي.

﴿إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا﴾ یعنی د ښځې لپاره د خپل زینت څه څیز د سړیو په وړاندې ظاهرول جایز نه دي پرته له هغو شیانو څخه چې خود به خود ظاهریږي یعنی د کار او ګرځیدو راګرځیدو په وخت کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې کوم شیان عادتاً ښکاره کیږي او پټول یې عادتاً مشکل وي هغه مستثنا دي د هغو په ښکاره کیدو کې ګناه نشته.

اوس په دې استثنا کې د حضرت عبدالله بن مسعودﷺ تفسیر دا دی چې هغه څادري او لوی څادر ورڅنې مراد وي چې د هغو لیدل او ښکاره کول جایز دي. او حضرت عبدالله بن عباسﷺ مخ او ورغوي ورڅنې مرادوي، په دې وجه د امت فقهاوو هم په دې هکله اختلاف کړی دی خو د ټولو اتفاق دا دی چې که په مخ او ورغویو د نظر اچولو نه د فتنې ویره وه نو هغو ته کتل هم جایز نه دي او نه ښځو ته یې ښکاره کول روا دي.

اما په دې هم د ټولو اتفاق دی چې ستر د عورت کوم چې په لمانځه کې اجماعاً او خارج د لمانځه نه په صحیح روایت سره فرض دی ددې نه مخ او ورغوي مستثنا دي که دا ښکاره وي او لمونځ کوي نو په اتفاق سره صحیح او درست به شي.

قاضي بیضاوي او خازن ددې آیت په تفسیر کې فرمایي چې د آیت له مقتضا څخه دا معلومیږي چې د ښځې لپاره اصل حکم دا دی چې دا دې خپل زینت هیڅ شی هم نه ظاهروي پرته له هغو نه چې په ګرځیدو او راګرځیدو او کار روزګار کې عادتاً ښکاره کیږي لکه څادري او څادر یا مخ او ورغوي، خو دا خبره هیڅ ثابته نده چې سړي دې ددوی مخ او ورغوو ته پرته له ضرورته وګوري بلکې سړیو ته خو حکم دی چې نظر ښکته وساتي.

په دې کې هم شک نشته چې د حسن او زینت ټول مرکز د انسان مخ دی اوس د فتنې او فساد او د نفساني خواهشاتو غلبه ده نو پرته د مخصوصو ضرورتونو څخه لکه علاج او معالجه یا څه سخته خطره او داسې نور ښځې ته د غیر محرم په وړاندې قصداً نظر کول هم د شرعي ضرورت نه پرته جایز نه دي.

﴿وَلْيَضْرِبْنَ بِخُمُرِهِنَّ عَلَى جُيُوبِهِنَّ﴾ دا د آیت صریح حکم دی چې ښځه دې په خپله سینه لوپټه اچولې ساتي جیوب د جیب جمع ده معنایې ده ګریوان او څرنګه چې د پخوا زمانې څخه ګریوان په سینه باندې وی نو د ګریوان څخه سینه مراد ده.

او دا هم باید ووایو چې د خاوند نه پرته د نورو محارمو استثنا د پردې او حجاب د احکامو نه ده د ستر عورت نه استثنا نده، د ښځې چې کوم بدن په ستر کې داخل نه دی د کوم ښکاره کول چې په لمانځه کې جایز نه دي هغه ته کتل د محرم لپاره هم جایز نه دي حتی میړه ته هم د خاص اندام ښکاره کولو په باره کې صدیقه عایشه رضی الله عنها فرمایي: ما رای منّي و لا رأیتُ منه. یعنی نه زما خاص اندام ده لیدلی دی او نه ما دهﷺ.

په بل آیت کې فرمایي: چې ښځې دې خپله پښه په ځمکه داسې په زوره نه وهي چې د زیوراتو شرنګ یې نامحرمه واوري، نو چې کله یې د زیوراتو آواز منع شو نو ددې خپل آواز اوریدل خو په اولی صورت منع دی، خو په هر صورت فقها کرام پکې مختلف دي: امام ابو حنیفه د ښځې آذان

(c) ketabton.com: The Digital Library

مکروه بولي، امام شافعي د ښځې آواز په ستر کې نه دی داخل کړی او ازواجو مطهراتو به د پردې له نازلیدو وروسته هم د خلکو سره د پردې څخه خبرې کولې، نو د خبرې نچوړ دا دی چې کوم ځای د فتنې خطره وي هلته یې آواز اوریدل منع دي او که دا خطره نه وه بیا منع نه دی خو د احتیاط خبره داده چې بې د ضرورت نه د پردې نه اخوا هم د غیر محرمو سره خبرې کول منع دي.

د آیت په آخر کې الله جَلَّ جَلَالُهُ فرمایي چې﴿وَتُوبُوا إِلَى اللَّهِ جَمِيعًا أَيُّهَا الْمُؤْمِنُونَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ﴾ یعنی تاسو ټول په ګډه الله ته توبه وباسئ ای مؤمنانو! څرنګه چې د نفساني شهوتونو معامله ډیره باریکه ده، نورو ته په دې باندې خبریدل مشکل دي مګر الله تعالی د هر پټ او ښکاره نه خبر دی، نو که د چا څخه څه کوتاهي شوې وي نو په ده لازم دي چې توبه ورځنې وکړي په تیر باندې پښیمانه او د الله نه ښښنه وغواړي او د راتلونکی لپاره پخه اراده وکړي څو بیا تکرار نشي.

د تدریس لارې:

تشریحي، پوښتنې او ځوابونه، ډله ییز، مباحثوي

وخت	فعالیتونه
۵دقیقې	ښاغلي ښوونکی د سلام او روغبړ څخه وروسته د تیر لوست ارزونه کوي په څو پوښتنو سره.
۲۵دقیقې	۱ـ څوک کولای شي چې د الله جل جلاله خاصو بنده ګانو څلور صفتونه ووایي؟ ۲ـ څوک کولای شي چې د تیر لوست د ګټو څخه دوه ګټې ووایي؟ ۳ـ ښاغلي ښوونکی د نوي لوست سر لیك او په ټولنه کې د مؤمنانو د اخلاقو رول په غټ او ښایسته لیک سره د تختې پر مخ لیکي او نوی لوست د الله جل جلاله په نوم پیل کوي، لومړی به مبارک آیتونه د تجوید په لحاظ ساتلو سره د زده کوونکو لپاره د نمونې په شکل تلاوت کړي، بیا به له یو تن زده کوونکی څخه وغواړی چې د نوي لوست متن په در میانه اواز سره خپلو ټولګیوالو ته ولولي، او یو بل زده کوونکی ته لار ښوونه کوي چې د لوست بغلي سر لیکونه په تخته ولیکي. ښاغلی ښوونکی زده کوونکو ته مبارک آیت ژباړي او د لوست متن ورته تشریح کوي او نامحرمو ته د کتلو او د ښځو د ښایست او سینګار ځایونو په هکله زده کوونکو ته معلومات ورکوي، بیا دوه نفره زده کوونکي غوره کوي او له هغوي څخه غواړي چې هر یو پخپل نوبت سره تختې ته راشي دلوست بغلي سر لیکونو څخه یو سر لیك تشریح کړي. ښاغلي ښوونکی زده کوونکوته وخت ورکوي تر څو خپلې پوښتنې د ښوونکي سره شریکې کړي. لومړی به د لایقو زده کوونکو څخه وغواړي چې پوښتنو ته ځواب ووایي او که چېرته هغوی ونشو کولای بیا به ښوونکی په خپله زده کوونکو پوښتنو ته ځواب

(c) ketabton.com: The Digital Library

وايي.	
ارزونه: ښاغلی ښوونکی دې د ښه اطمنان حاصلولو لپاره د زده کوونکو څخه د درسي کتاب د پوښتنو کولو په وجهې سره د دوی ارزونه کوي.	۱۰دقيقې
دلوست لنډيز: ۱ـ ددې لوست په مبارکو آيتونو کې الله جل جلاله ذکر کړي چې زنا د مسلمانانو لپار حرامه ده. ۲ـ الله جل جلاله مسلمانان د نا محرمې ښځې د کتلو څخه منع کړې او د نظر د حفاظت امر يې کړی دی. ۳ـ مهم حواس چې انسان يې د جنسي غريزې په خاطر استعمالوي هغه باصره يعني کتل يا ليدل دي او بل حس شامه يعني بوی کول دي. ۴ـ د قرآن کريم مبارک آيتونه مسلمانو ښځو ته امر کوي چې خپل د عورت ځايونه او خپلې سينې په ټکري پټې کړي. ۵ـ د زينت د ځايونوښکاره کېدل خپلو محرمانو ته پروا نه لري البته چې شرعي محرم وي. ۶ـ الله جل جلاله مسلمانې ښځې د داسې حرکت څخه منع کړې چې هغه حرکت د زينت د ښکاره کولو سبب او لامل کيږي. ۷ـ الله جل جلاله مسلمانو ښځو ته امر کړی چې کله د کور څخه د باندې وځي په داسې اسلامي حجاب او اسلامي اخلاقو سره ووځي چې د نورو خلکو نظرونه ځان ته جلب نکړي. ۸ـ الله جل جلاله مسلمانانو ته د تيرې ګناه څخه په توبه ايستلو امر کړی دی. ۹ـ الله جل جلاله ښځو ته د حجاب او ستر او پټوالي امر کړي.	۵دقيقې
کورنۍ دنده: ښاغلی ښوونکی دې زده کوونکو ته له درسي کتاب څخه کورنۍ دنده ورکړي.	

(c) ketabton.com: The Digital Library

نولسم لوست:

سرلیک: په اسلام کې د معیوبو او فقیرو مؤمنانو مرتبه

مخ: ۹۰ـ ۹۴

وخت: درې درسي ساعتونه

موخې: زده کوونکی باید:

۱ـ عبدا لله ابن ام مکتوم وپیژني.

۲ـ د مبارک آیت په ژباړه او مفهوم ځان پوه کړي.

۳ـ د غریبانو او محتاجو مرتبه په اسلام کې وپیژني.

د ښوونکي لپاره اضافي معلومات:

ددې لوست د آیتونو د نزول قصه دا ده چې یو ځل نبي کریمﷺ د مشرکانو ځنې سرداران او مشران لکه: ابوجهل بن هشام، عتبه بن ربیعه، ابی بن خلف، امیه بن خلف او شیبه په اسلام پوهه کول، په دې وخت کې حضرت عبدالله بن ام مکتوم ړوند صحابي راغی او څه پوښتنه یی وکړه او د نبي کریمﷺ خبره یې پریکړه او د نبي کریمﷺ دا کار خوښ نه شو او د ناخوښۍ په وجه یې مبارک تندی تریو کړ، هرکله چې ددې مجلس نه وزګار شو کور ته د راتلو په وخت دا آیتونه پرې نازل شول.

په دې هکله امام بغوي زیاتوي چې حضرت عبدالله ته د نابینا والي په سبب دا معلوم نشوه چې نبي کریمﷺ د نورو سره په خبرو کې مشغول دی، کله چې مجلس ته داخل شو نبي کریمﷺ ته یی آوازونه شروع کړل او بار بار یې آواز ورکاوه.

د ابن کثیر په یوه روایت کې دا هم دي چې عبدالله د نبي کریمﷺ څخه د یو آیت په هکله پوښتنه وکړه او ددې پوښتنې په فوري ځواب ورکولو یې ټینګار کاوه او نبي کریمﷺ دغه وخت مکې د کفارو سردارانو ته ددین په تبلیغ او پوهه کولو مشغول ؤ.

او هر کله چې عبدالله بن ام مکتوم پوخ مسلمان ؤ او هر وخت حاضریدای شوای، ده په نورو وختونو کې هم پوښتنه کولای شوای په خلاف د قریشو د سردارانو چې نه هر وخت دا خلک په خدمت کې حاضریدل او نه دوی ته د الله دین رسول کیدای شوای.

نو کله چې مجلس ختم شو د عبس سورت ذکر شوي آیتونه نازل شول او د نبي کریمﷺ دا کړنلاره او عمل یی ناخوښه وګاڼه او ده مبارک ته یې لارښوونه وکړه چې د مسلمانانو تعلیم او اصلاح او روزنه او له دوی څخه پاخه مسلمانان او قوي مؤمنان جوړول د غیر مسلمو په اسلام کې د داخلولو د فکر نه زیات اهم او مقدم کار دی، یا په بله وینا یو مسلمان ته تعلیم او د هغه تکمیل او زړه لاس ته راوړنه د غیر مسلمو د هدایت څخه مقدم کار دی.

په دې کې د عامو علماوو لپاره هم لارښوونه ده چې د غیر مسلمو د شبهاتو لرې کولو او دوی د اسلام سره د آشنا کولو په خاطر داسې کارونه کول چې د عامو مسلمانانو په زړونو کې شکوک او

(c) ketabton.com: The Digital Library

شبهات یا شکایتونه پیدا کیږي، ددې قرآنـي هـدایت مطـابق دوې تـه د مـسلمانانو حفاظـت او د حـال اصلاح ساتل په کار دي، یو اردو ژبی شاعر وایي: ژباړه یې دا ده: ددې خبـرې نـه ځـان وسـاته چې مسلمانان دې بی وفا ونه ګڼي که کافران درته بی سلوکه او بی رواجه ووایي خیر دی دا بده نده.

همدارنګه عالم او رهبر او هر مشر ته دا لارښوونه وشوه چې خپلو ټولـو مـا تحتـانو تـه پـه یـوه سـترګه وګوري او تقوی، لیاقت او پوهه په نظر کې ونیسي.

او یوه نکته بله پکې دا ده چې د عبدالله بن ام مکتوم نه چې کومه د مجلس د آدابو خلاف خبره وشوه د هغه عذر قرآن د اعمی په لفظ ویلو سره وښوده چې هغـه ړونـد ؤ هغـه نـه پوهیـده چـې د چـا سـره خبرې رواني دي، په دې وجه هغه معذوره د اعراض مستحق نه ؤ، ددې نـه معلومـه شـوه چـې د کـوم معذور سړي نه که په بی خبرۍ کې څه خبره د مجلس د آدابو نه خلاف وشي نو هغه د ملامتیا وړ نـه دی.

د تدریس لارې:

سوال او ځواب، تشریحي، مباحثوي...

وخت	فعالیتونه
۵دقیقې	ښاغلي ښوونکی د سلام او روغبړ او کورنۍ دندې له کتلو وروسته د تیر لوست په اړوند د څو پوښتنو په کولو سره د زده کوونکو ارزونه کوي. ۱ـ څوک ویلای شي چې د ښځې محرمان څوک دي؟ ۲ـ څوک کولای شي چې ددغو لاندې کلمو باقي کلمې ووایي؟
۲۵دقیقې	اَذزکی لهم، وَلَا یُبدِیْنَ، بِخُمُرِهِنَّ. ۳ـ څوک کولای شی چې ووایي د ښځې د زینت څخه مراد څه دي. ښاغلي ښوونکی د تیر لوست د ارزونې څخه وروسته د نوي لوست سر لیک چې په اسلام کې د معیوبو او محتاجو مؤمنانو مرتبه ده په غټ لیک سره لیکي او نوی لوست د خـدای جل جلاله په نوم سره پیل کوي. د نمونې په شکل لـومړی د قـرآن کـریم مبـارک آیتونـه زده کوونکو لپاره د تجوید په لحاظ ساتلو سره تلاوت کوي بیا پـه یـو تـن زده کـوونکي باندې مبارک آیتونه تلاوت کوي، بیا یـو تـن زده کـوونکي تـه لارښـوونه کـوي چـې د لوست متن په در میانه اواز سره ولولي، یو بل زده کوونکي نه غواړي چې بغلي عنوانونـه په لاندې ډول د تختې پر مخ ولیکي. ۱ـ شان نزول. ۲ـ عبد الله ابن ام مکتوم څوک ؤ. ۳ـ د ځمکې پر مخ انساني معیارونه ـ. ۴ـ په اسلام کې د فقیرانو او غریبانو مرتبه

(c) ketabton.com: The Digital Library

۵ـ د علم د یادولو ګټې بیا ښوونکی د وړاندې شوي لوست د تشریح او توضیح وروسته د لوست مهم او اساسي ټکي زده کوونکو ته دوباره تکراروي او د لوست په پای کې د زده کوونکو پو ښتنو ته ځواب وایي.	
ارزونه: ښاغلی ښوونکی د درسي کتاب له سوالونو نه د زده کوونکو ارزونه کوي.	۱۰دقیقې
د لوست لنډیز: لوست په لاندې ټکو سره لنډیږي. ۱ـ شان نزول، پیغمبر صلی الله علیه وسلم یوه ورځ د قریشو مشران را جمع او هغوی د اسلام مبارک دین ته را بلل، په دغه وخت کې عبدالله ابن ام مکتوم مجلس ته داخل شواو پیغمبر صلی الله علیه وسلم ته ئې وویل ماته ښودنه وکړه؟ پیغمبر صلی الله علیه وسلم د عبد الله ابن ام مکتوم خبرو ته توجه ونکړه او له ده څخه یې مخ وګرځوه او په خپل دعوت کې مشغول ؤ په دغه وخت کې د قرآن کریم مبارک آیتونه نازل شول. اصلي نوم د عبد الله ابن ام مکتوم عمرو ابن قیس ؤ او د خدیجة الکبری د ماما زوی ؤ او د پیغمبر صلی الله علیه وسلم د مؤذنانو له جملې څخه ؤ په جهاودونوکي به یې شرکت کاوه په پای کې د قا دسیې په جنګ کې شهید شو، د قرآن کریم د آیتونو له جملې د انسان فضیلت او غوره والي په ایمان او تقوا کې دی د دې آیت د نزول څخه وروسته پیغمبر صلی الله علیه وسلم به د عبد الله ابن ام مکتوم زیات قدر کاوه او خپل څادر به یې ورته غوړاوه او د هجرت څخه وروسته یې د مسلمانانو په منځ کې د ورور ولۍ فضا جوړه کړه.	۵دقیقې
کورنۍ دنده: ښاغلی ښوونکی زده کوونکو ته دنده ورکوي چې د لوست ګټې په خپلو کتابچو کې ولیکي.	

(c) ketabton.com: The Digital Library

شلم لوست:

سرليک: د مؤمنانو يو والي.

مخ: ۹۵ـ ۹۹

وخت: درې درسي ساعتونه

موخې: زده کوونکی باید:

۱ـ د مبارک آيت په ژباړه او مفهوم باندې ځان پوه کړي.

۲ـ د دښمنانو له دسيسو او فريبونو څخه ځانونه خبر کړي.

۳ـ د حق او خلاصون د رسۍ وپيژني او په هغه عمل وکوي.

د ښوونکي لپاره اضافي معلومات:

د آيتونو تړون: په تيرو آيتونو کې يې مسلمانان په دې خبردار کړل چې اهل کتاب او نور خلک غواړي تاسو په ګمراهۍ کې اخته کړي نو د خپل ځان د بچاو کوښښ کوئ، په ورپسې آيتونو کې يې د مسلمانانو د ټولنيز قوت د مضبوطيا دوه ډير مهم اصول ښودلي چې يو تقوی او بل اتفاق او يووالی دی.

اولنی اصل دا دی چې د الله تعالی نه ويره او د هغه د ناخوښو څيزونو څخه د ځان ساتلو پوره کوښښ کول دي چې د الله تعالی د حق مطابق وي.

د تقوی لفظ په عربي ژبه کې د بچ کيدو او پرهيز کولو په معنا کې راځي او د تقوی څو درجې دي، ادنی درجه يې د کفر او شرک نه ځان ساتل دي، ددې معنا په لحاظ هر مسلمان ته متقي ويلی شو که څه هم په ګناهونو کې مبتلا وي ددې معنا لپاره هم په قرآن کريم کې څو ځايه د متقين او تقوی لفظ راغلی دی.

دويمه درجه چې په اصل کې مطلوب ده او الله تعالی يې غواړي، هغه د هغو شيانو څخه ځان ساتل دي کوم چې د الله تعالی او د هغه د رسول په نزد خوښ نه وي، د تقوی کوم فضيلتونه او برکتونه چې په قرآن او حديث کې راغلي دي هغه هم ددې درجې د خلکو لپاره دي او ددوی لپاره يې وعده شويده.

دريمه درجه د تقوی اعلی مقام دی چې انبيا عليهم السلام او ددوی خاصو نائبينو اولياوو ته په برخه کيږي چې خپل زړه د هر غير الله نه بچ کول او د الله په ياد او رضا لټولو سره يې آباد ساتل دي، د آيت په آخر کې الله د«اتَّقُواْ اللّهَ» نه وروسته«حَقَّ تُقَاتِهِ» کلمه زياته کړيده هدف دا چې د تقوی هغه درجه حاصله کړئ کومه چې د تقوی حق دی.

او د تقوی حق حضرت عبدالله بن مسعود، ربيع، قتاده رضی الله عنهم او حسن بصری رحمه الله چې د رسول الله ﷺ څخه هم مرفوعاً نقل شوی دی دا دی: حق تقاته هو أن يطاع فلا يعصی و يذکر فلا يُنسی و يُشکر فلا يُکفر.

(c) ketabton.com: The Digital Library

يعنی د تقوی حق دا دی چې د الله اطاعت په هر کار کې وشي يو کار هم د هغه د اطاعت نه خلاف نه وي او هميشه الله ياد ساتي هيڅکله يې هم نه هيروي او شکر يې هميشه اداء کوي او هيڅکله يې ناشکري نه کوي. دا مطلب د تفسير امامانو په نورو عنوانونو هم اداء کړی دی لکه چې ځنو ويلی دي چې د تقوی حق دا دی چې د الله تعالی په معامله کې د چا د ملامتولو او بدو ويلو پروا نه کوي او هميشه په انصاف قايم وي که څه هم په انصاف کولو کې په خپله د خپل نفس يا خپل اولاد يا د خپل مور او پلار نقصان هم وي. او ځنې علما وايي څوك تر هغه وخته پورې د تقوی حق نه شي حاصلولی ترڅو چې خپله ژبه محفوظ ونه ساتي. او حضرت ابن عباس او طاووس رضی الله عنهما وايي چې د الله وينا«اتقوا الله ما استطعتم» د حق تقاته خاصه تشريح او تفسير دی. يعنی له الله تعالی څخه دومره ووېرېږئ څومره چې ستاسو په طاقت کې ده.

ورپسې آيت کې الله تعالی فرمايي:﴿فَلاَ تَمُوتُنَّ إَلاَّ وَأَنتُم مُّسْلِمُونَ﴾ ددې جملې نه معلومه شوه چې تقوی په حقيقت کې پوره پوره اسلام دی، نو کوم سړی چې پخه اراده لري خپل ژوند په اسلام تيروي او د خپل طاقت مطابق پرې عمل کوي نو ان شاء الله تعالی چې دده مرګ به هم خاص په اسلام راځي.

او دا خبره ددې منافي نده چې د ځينو خلکو ټول عمر په نيکو عملونو کې تير شوی وي په آخر کې به يو داسې کار وکړي چې ټول عملونه به يې ابته او برباد شي، داسې حالت هغو خلکو ته پيښيدای شي چې په عمل کې يې د اول نه اخلاص او پوخوالی نه وي.

د مسلمانانو د اجتماعي او ټولنيز قوت دويم اصل د يو بل سره اتفاق او يووالی دی:

په﴿وَاعْتَصِمُواْ بِحَبْلِ اللّهِ جَمِيعًا﴾ کې په ډير بليغ او حاکمانه انداز سره بيان دی يعنی د ټولو نه اول يې هغه اصول وښودل کوم چې بني آدمو ته د يو بل سره د تړلو او متفق کولو لپاره د اکسير کار ورکوي او بيا يې يو د بل سره د متفق کيدو حکم وکړ او بيا يې يو د بل سره د اختلاف او جدا کيدو څخه منع وفرمايله.

اتفاق او يووالی داسې شی دی چې ددې په ښه والي او ددې په غوښتلو د دنيا ټول بني آدم که هغه د هر ملك او هرې زمانې وي، د هر مذهب او هرې طريقې سره اړيکې ولري د ټولو اتفاق دی. په دنيا کې به شايد يو سړی هم داسې پيدا نشي چې جنګ او جګړې فايده منې او غوره وبولي، همدا وجه ده چې ددنيا هره ډله او هره پارټۍ خلکو ته د متفق کيدو بلنه ورکوي، خو ددنيا د حالاتو تجربه دا ښيي چې که څه هم د اتفاق په مفيد کيدو او ضروري کيدو د ټولو اتفاق دی خو بيا هم داسې کيږي چې ټول مخلوق(انسانيت) په فريقو، ډلو او پارټيو کې تقسيم دی او بيا په هره ډله کې نورې ډلې او په پارټيو کې نورې پارټۍ جوړې شوې دي چې په حقيقت کې ددوه تنو يو کيدل او اتفاق هم ځنقی ګرځيدلی دی، د وختی غرضونو لپاره يو څو کسان په يوه خبره باندې اتفاق کوي او کله چې د دوی غرضونه پوره شي يا پکې کامياب نشي نو بيا نه يوازې اتفاق ختم شي بلکې دښمنيو ته خبره رسيږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

که فکر وکړئ نو سبب یې دا معلومیږي چې هر ډله او هره فرقه او هر سړی خلك په خپل جوړ کړي پروګرام باندې متفق او یو کول غواړي او که نور خلك ځانله خپل څه نظام یا پروګرام لري نو دوی د هغو سره د متفق کیدو په ځای هغوی خپل پروګرام ته رابولي او د یو کیدو بلنه ورکوي چې زموږ سره یو شئ او خپل پروګرام پریږدئ نو په دې وجه دا لازمي خبره ده چې د هرې بلنې د یو کیدو نتیجه به د یو ډول خلکو او یو ټولګي په کسانو کې د جدا جدا کیدو او ګډوډ کیدو په صورت کې راوځي او اختلافات به حتماً انسانیت ته راځي او همغه خبره به کیږي: مرض زیاتیږي څومره چې علاج کوي.

په دې وجه قرآن حکیم نه یوازې د یو کیدو، اتفاق، تنظیم او اجتماع وعظ وفرمایه بلکې ددې د حاصلولو او باقي پاتې کولو داسې منصفانه او عادلانه اصول یې هم وښودل چې ددې په منلو سره د یوې ډلې هم اختلاف نه شي راتلی، هغه دا چې د انسان د دماغ یا د یو څو کسانو جوړ شوی نظام او پروګرام په نورو خلکو ورتپل او د هغوی نه دا امید ساتل چې دا ټول به په دې متفق شي، د عقل او انصاف خلاف او د ځان غولولو نه پرته نور هیڅ نه دي، البته د رب العالمین ورکړی شوی نظام او پروګرام ضرور داسې شی دی چې په دې ټول مخلوق ته متفق کیدل په کار دي، یو عاقل سړی ددې نه په اصولو سره انکار نشي کولای.

نو لنډه دا چې اتفاق په یوه طریقه راتلی شي چې د انبیاوو خاتم نبي کریمﷺ د الله تعالی آخري پیغام د قرآن کریم په صورت کې راوړی دی نن د هغه نه پرته بل یو نظام هم د الله په نزد مقبول نه دی او الله یې د ساتلو ذمه هم منلې ده او تر قیامته پورې په دې کې د څه بدلون او تغیر امکان هم نشته، نو که غیر مسلمې ډلې پریږدو او یوازې د مسلمانانو مختلفې پارټۍ د قرآن کریم په نظام باندې متفقې شي نو په زرګونو ډلییز نسلي او وطني اختلافونه به په یو ساعت کې ختم شي کوم چې د انسان د ترقۍ په لاره کې بندیزونه جوړ شوي دي.

دا چې الله ﷻ فرمايي:﴿وَاعْتَصِمُواْ بِحَبْلِ اللّهِ جَمِيعًا﴾ یعنی د الله رسۍ ټول په جمع سره مضبوطه ونیسئ. د الله د رسۍ نه مراد قرآن مجید دی. عبدالله بن مسعودؓ د نبي کریمﷺ څخه روایت کوي چې فرمایلی یې دي: کتاب الله هو حبل الله الممدود من السماء الی الارض.

یعنی د الله تعالی کتاب د الله تعالی رسۍ ده چې د آسمان نه مځکې ته را ځوړنده شوې ده.

په عربي محاوره کې د حبل نه مراد عهد او ژمنه هم ده او مطلق هر هغه شی چې د ذریعې یا وسیلې کار ورکوي، د قرآن یا دین څخه یې په رسۍ سره ځکه تعبیر وکړ چې دا هغه رشته ده چې یو طرف ته د ایماندارو اړیکې د الله سره قایموي او بل طرف ته ټول ایمان راوړونکي د یو بل سره یوځای کوي او یو جماعت ترې جوړوي.

حاصل دا دی چې د قرآن ددې یوې جملې څومره حکیمانه اصول ښودلی دي، یو دا چې هر بنده ته لازم دي چې د الله تعالی په رالیږل شوي د ژوند په نظام او کړنلاره یعنی په قرآن باندې په کلکه عمل

(c) ketabton.com: The Digital Library

کوونکی وي، دويم دا چې ټول مسلمانان يو شي او په دې عمل وکړي نو لازمي نتيجه يې دا کيږي لکه چې يوې ډلې په جمع سره يوه رسۍ نيولې وي نو دغه ټوله ډله يو بدن جوړ شي چې هيڅوک به يې د ځايه نشي خوځولی او نه به يې له منځه وړلی شي.

لنډه دا چې په قرآن شريف منګلې نښلول هغه شی دی چې خواره واره قوتونه پرې جمع کيدای شي او يو مړ قوم پرې تازه ژوند حاصلولی شي.

او دا هم بايد ووايو چې د يووالي او اتفاق لپاره ضروري ده چې ددې يووالي يو خاص مرکز وي مرکزونه په مختلفو لارو متصور کيدای شي خو قرآن کريم ټول پريښودل د مرکز يووالی يې د الله تعالی رسۍ(قرآن کريم) محکم نظام وټاکه او دوه ټوکه فيصله يې وکړه چې مؤمن يو قوم دی چې د الله تعالی په رسۍ سره تړل شوی او کافر بل قوم دی چې ددې رسۍ سره نه دی تړل شوی.

د تدريس لارې:

تشريحي، سوال او ځواب، ډله ييز، خبرې اترې...

وخت	فعاليتونه
۵دقيقې	ښاغلی ښوونکی د تير لوست د مقدماتي موضوعاتو له سرته رسولو نه وروسته د تير لوست ارزونه کوي په څو پوښتنو سره: څوک ويلي شي چې عبد الله ابن ام مکتوم څوک ؤ؟ څوک کولای شي چې د تير آيت شان نزول ووايي؟
۲۵دقيقې	ښاغلی ښوونکی د نوي لوست عنوان په غټ ليک باندې د تختې پرمخ ليکي او نوی لوست د الله جل جلاله په نوم شروع کوي بيا لومړی د مبارکو آيتونو قرائت د تجويد په لحاظ ساتلو سره کوي بيا زده کوونکو ته لار ښوونه کوي چې د لوست متن په پټه خوله ولولي د لوست د لوستلو په بهير کې د لوست مهم ټکي د تختې پرمخ ليکي بيا له يو تن زده کوونکی نه غواړي چې د ټولګي مخې ته راشي د لوست څخه يې چې څه زده کړي وي خپلو ټولګيوالو ته واوروي. ښاغلی ښوونکی د وړاندې شوي لوست د تشريح په وخت کې د لوست مهم او اساسي ټکي زده کوونکو ته بيانوي کړي. او بيا ورته ځوابونه ورکوي او بيا له يو تن زده کوونکي څخه غواړي چې د ټولګي مخې ته راشي او د لوست لنډيز په خپله طريقه تشريح کړي.
۱۰دقيقې	**ارزونه**: ښاغلی ښوونکی د درسي کتاب نه د ګټې اخيستلو په منظور د زده کوونکو ارزونه کوي.
۵دقيقې	**د لوست لنډيز**: په لاندې ټکو سره لوست لنډيږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱ـ مبارک آیت د دوه کسانو انصارو په باره کې نازل شوی چې یو اوس بن قبظي او بل جبار بن صخر و. ۲ـ د مسلمانانو د شان سره مناسب ندي چې د یهودو او نصارو خبرو ته لبیک ووایي. ۳ـ الله جل جلاله مؤمنانو ته ارشاد فرمایلي یواځنی وسیله چې د یهودو او نصاراوو له فریبونونه پرې خلاصیدی شي هغه الله جل جلاله او د الله جل جلاله دین ته رجوع کول او منګولې ورباندې لګول دي. الله جل جلاله مسلمانانو ته امر کوي چې له ده څخه وویریږي او د اسلام د مبارک دین پابند واوسیږي. مطلب له رسی د حق نه د الله جل جلاله کتاب دی چې عمل ورباندې وکړو د الله جل جلاله په دین منګولې لګول واجب دي اختلاف پکې حرام دی.	
کورنۍ دنده: ښاغلی ښوونکی د درسي کتاب څخه زده کوونکو ته کورنۍ دنده ورکوي.	

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library